GRATIS

AANGEBODEN DOOR UW FILMTHEATER, NVF & NVB

IDFA-SPECIAL MET **SHADOW WORLD** DE MACHT VAN DE INTERNATIONALE WAPENHANDEL, NIEUWE NEDERLANDSE DOCU'S, 10 JAAR **DOCLAB** EN 7,5 UUR O.J. SIMPSON **PLUS INTERVIEWS:** ROBERT JAN WESTDIJK OVER **WATERBOYS**, FRANCOIS OZON OVER **FRANTZ** EN TERENCE DAVIES OVER **A QUIET PASSION**

de FILMKRANT

#393 NOVEMBER/DECEMBER 2016

LAYLA M.

VAN AMSTERDAM-WEST NAAR HET MIDDEN-OOSTEN

★★★★★

‘ORIGINEEL, WIJS, GRAPPIG EN ONTROEREND’

NRC HANDELSBLAD

★★★★ DE STANDAARD

★★★½ DE MORGEN

★★★★★ CJP

★★★★ THE NEW YORK TIMES

★★★★ DER TAGESSPIEGEL

★★★★ ALGEMEEN DAGBLAD

★★★★ LOS ANGELES TIMES

★★★★ SCREEN INTERNATIONAL

★★★★ SIGHT & SOUND

OFFICIËLE SELECTIE
COMPETITIE
FESTIVAL DE CANNES

PETER **SIMONISCHEK**
SANDRA **HÜLLER**

TONI ERDMANN

EEN FILM VAN **MAREN ADE**

NU IN DE BIOSCOOP

73
MOSTRA INTERNAZIONALE D'ARTE CINEMATOGRAFICA
la Biennale di Venezia
OFFICIËLE COMPETITIE

PIERRE NINEY PAULA BEER

FRANTZ

EEN FILM VAN
FRANÇOIS OZON

VANAF 1 DECEMBER IN DE BIOSCOOP

12 SEPTEMBERFILM www.septemberfilm.nl /septemberfilmnl 12

REDACTIONEEL

Een van de klusjes waar ik me tijdens de productie van de Filmkrant het meeste op verheug is het vertalen van de column van filmmaker/journalist Mark Cousins die voor ons elke maand een beeld plukt uit het enorme reservoir in zijn hoofd (en op zijn computer) en daar met open en associatieve ogen induikt. De titel van de column – Op ooghoogte – kwam voort uit zijn eerste stuk. Deze maand gaat het zonder dat hij het benoemt weer over 'ooghoogte'.

Cousins schrijft over *D'est/From the East* van Chantal Akerman, tijdens het komende International Documentary Filmfestival Amsterdam te zien als een van de films uit de Top-10 van de Oekraïense filmmaker Sergei Loznitsa. *D'est* bestaat voor een groot deel uit tracking shots (in het Engels soms poëtisch 'traveling shots' geheten, omdat camera en oog van toeschouwer en cinematograaf samen op reis gaan) en als de shots zelf even stil staan, dan filmen ze wel lopende mensen.

Cousins beschrijft een van die beroemde tracking shots, waarbij de camera, zoals meestal in de film, naar links beweegt, contra-intuïtief tegen de richting in waarin de vrouw in het frame dat hij beschrijft, lijkt te bewegen.

Toen ik die zin aan het vertalen was realiseerde ik me dat ik nog maar met één hand zat te tikken, en met mijn andere hand voor het computerscherm naar links bewoog. Alsof ik tegen de woorden, die van links naar rechts bewogen, wilde zeggen: 'Hee woorden, letten jullie wel op? De camera beweegt tegen jullie in.'

Ik vind het ontroerend als filmbeelden, zelfs als ze zijn teruggebracht tot een enkel frame, zo'n direct, bijna tastbaar, haptisch effect hebben. Dat ze je lichaam in beweging brengen, alsof al je zintuigen worden ingeschakeld om een filmbeweging te ervaren. Het heet niet voor niets beweging natuurlijk.

De scène die Cousins beschrijft is ook beroemd omdat de camera zich net iets onder ooghoogte lijkt te bevinden. Maar wiens ooghoogte? Er wordt weleens gezegd dat Chantal Akermans relatief lage cameraperspectief niet zozeer een hommage aan Ozu is, zoals ook wel eens wordt beweerd, maar simpelweg het gevolg was van haar bescheiden lengte. Ze wilde door de camera kunnen kijken. Ze wilde zien wat ze filmde. Ze wilde filmen wat ze zag.

Ik weet niet of dat verhaal waar is. Het doet er ook niet toe. Hoe langer je erover nadenkt hoe betekenisvoller het wordt. Dat iemands perspectief zoiets eenvoudigs en tegelijkertijd zo ontregelend kan zijn. Alsof het de wereld in een nieuw licht presenteert. Een spectrum van nieuwe stralen. Die vanuit een enkele beeld alle kanten op schijnen.

Soms ben je je er niet eens van bewust dat een beeld of een shot of een perspectief "anders" is dan je gewend bent. Je kijkt, en nog voordat je het echt hebt waargenomen, voel je het al.

Dan begint het zien.

DANA LINSSEN
@DANALINSSEN

TERUG VAN WEGGEWEEST: DE STRIJD TUSSEN KAPITAAL EN ARBEID IN *I, DANIEL BLAKE* VAN KEN LOACH

➔ 33

STEUN DE FILMKRANT WORD ABONNEE

Word nu abonnee van de Filmkrant en ontvang *15 jaar Kort!* op dvd

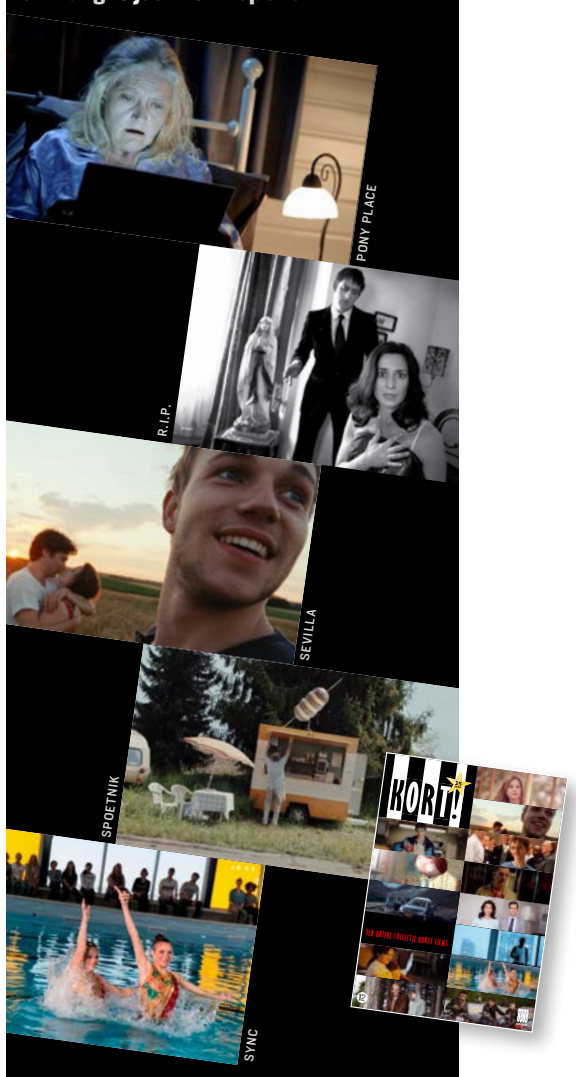

Als u nu abonnee wordt van de Filmkrant, dan ontvangt u als welkomstgeschenk de verzamelbox *Kort!* met 1.500 minuten aan Nederlandse kortfilms op dvd. Bent u al abonnee en brengt u een nieuwe abonnee aan? Dan ontvangt u allebei het welkomstgeschenk.*

Sinds 2001 worden op het Nederlands Film Festival jaarlijks tien korte films gepresenteerd onder de noemer *Kort!*. Veel nieuwe filmmakers verdienden hun sporen met *Kort!*, maar ook gerenommeerde filmmakers keren regelmatig terug bij het genre. Ter gelegenheid van De Europese Dag van de Korte Film geven we tien verzamelboxen weg aan nieuwe abonnees.
Let op: deze aanbieding is geldig tot 12 december en zolang de voorraad strekt.

* Stort € 35,– (meer mag ook, dan steunt u de Filmkrant extra als donateur) op rekeningnummer NL28 INGB 0005 3933 95 t.n.v. Stichting Fuurland te Amsterdam, o.v.v. 'nieuwe abonnee' en uw adresgegevens.

#393

DE VOLGENDE FILMKRANT VERSCHIJNT OP **DONDERDAG 15 DECEMBER**

SHADOW WORLD

De miljardencorruptie in de wapenhandel 10

Niet te missen

Ga deze maand in ieder geval naar:

1 *Shadow World* 10
2 *Layla M.* 6
3 *Waterboys* 20
4 *I, Daniel Blake* 33
5 *Neruda* 9

WATERBOYS 20

ARTIKELEN

➲ 9 Over Neruda De dichter die zichzelf bedenkt ➲ 12 IDFA Speciale programma's en de top tien van Sergei Loznitsa ➲ 14 IDFA Recensies van vier Nederlandse premières waaronder openingsfilm *Stranger in Paradise* ➲ 16 IDFA True crime Populair op tv en op festivals ➲ 18 IDFA Tien jaar Doclab Wegkijken kan niet

RUBRIEKEN

➲ 3 Redactioneel ➲ 4 Niet te missen ➲ 5 Nieuws ➲ 5 The Thinking Machine ➲ 5 Het nieuwe kijken Ebele Wybenga over stage bij Poetins zender ➲ 19 Typex tekent Andy ➲ 32 Filmkort Alle andere films ➲ 45 Boeken Woorden om Joris Ivens ➲ 46 Filmslot Over KINO Rotterdam en Lumière Maastricht ➲ 49 Op ooghoogte Mark Cousins over het mooiste shot uit Chantal Akermans *D'est* ➲ 51 Thuiskijken *Jacques Verbeek & Karin Wiertz: Filmmakers*, *Sunset Song*, *Black Mirror*, *Before the Flood*, *Into the Inferno* ➲ 54 Actie! Op de set van *Oude liefde*

INTERVIEWS

➲ 6 Mijke de Jong over *Layla M.* 'Dit is geen film over radicalisering maar over een radicale persoonlijkheid' ➲ 10 IDFA Johan Grimonprez over *Shadow World* en *Blue Orchids* 'De gedachte dat agressie de motor is van de evolutie is volkomen achterhaald' ➲ 20 Robert Jan Westdijk over *Waterboys* 'Ik cast vriendschappen' ➲ 22 Terence Davies over *A Quiet Passion* 'Je innerlijke leven moet rijk zijn' ➲ 24 François Ozon over *Frantz* 'een leugen vertolkt altijd een verlangen' ➲ 48 Stijn Bouma over Bela Tarrs Film Factory 'Bela kijkt eerst of een film een goed hart heeft'

RECENSIES

➲ 7 *Layla M.* Humanistische studie van extremistische rebel ➲ 21 *Waterboys* Over klungels en klootzakken ➲ 23 *A Quiet Passion* Luister naar de zachte stem ➲ 25 *Frantz* De lieve vrede bewaren ➲ 32 *Nocturnal Animals* Wraakfantasieën met moraal *Juste la fin du monde* Voor de dood geen tijd ➲ 33 *I, Daniel Blake* Ken Loach op de barricaden *Soof 2* Een stuntel in echtscheiding ➲ 34 *The Salesman* Byzantijnse toestanden *Sing Street* De muze en het bandje ➲ 35 *Unknown Brood* Die andere Herman Brood *Complete Unknown* Haar naam was niemand *China's Van Gogh* De schilderijeneters

The Thinking Machine

MAGIC IN THE MOONLIGHT

In online videoessays reflecteren Adrian Martin en Cristina Álvarez López elke maand op de kunst van het filmmaken.

De scène: een man alleen in een kamer. In gedachten neemt hij een beslissing die het narratief van een film definitief van richting laat veranderen. Hoe bedenkt een regisseur zo'n cruciale en complexe scène, hoe bouwt hij die op, hoe monteert hij die, met alle interne processen, en de bepalende rol voor de rest van het verhaal? Ons audiovisuele essay vergelijkt een positief voorbeeld, Robert Rossens *The Hustler* (1961), met het negatieve voorbeeld van Woody Allens *Magic in the Moonlight* (2014). Welke beslissingen, verstandige of onverstandige, namen deze filmmakers? FILMKRANT.NL

filmkrant.nl

➲ Filmmakers op de vlucht

Dan ben je gevlucht, heb je het gered en heb je een verblijfsvergunning gekregen, maar zit je als Syrische of Iraanse acteur, filmmaker of editor werkloos thuis. Om die groep collega's op gang te helpen, is The Buddy Film Project gestart. Samen met Nederlandse filmprofessionals maken de vluchtelingen een komedie die volgend jaar in première gaat op het Nederlands Filmfestival.

Welkom dan maar… heet de film. Hij speelt zich af in een Nederlands dorp waar huizen zijn toegewezen aan statushouders. Vijf van hen vinden een baan in de lokale supermarkt, de centrale locatie in de film. Voor het scenario dat luchtig en humoristisch is met een vleugje romantiek, wordt geput uit de verhalen van echte statushouders. Schrijver is Beri Shalmashi, die in 2010 werd genomineerd voor een Gouden Kalf voor *Mama*.

Ter ondersteuning van The Buddy Film Project is een crowdfundingactie gestart. Het doel is om binnen zes weken minimaal €30.000 bij elkaar te krijgen.

➲ Samenwerking IFFR en VR Days Europe

Het International Film Festival Rotterdam heeft een reputatie hoog te houden als het gaat om innovatie. En wat is er op filmgebied actueler dan virtual reality? Daarom is het IFFR een samenwerking gestart met VR Days Europe. Drie projecten krijgen de mogelijkheid zich te presenteren op CineMart 2017, de internationale coproductiemarkt van het festival.

De hoop is dat de samenwerking leidt tot 'nieuwe vormen van beeldervaring', zoals het IFFR het verwoordt in haar persbericht. Natuurlijk wordt er al het nodige geproduceerd op VR-gebied – zie bijvoorbeeld het Doclab-programma van het International Documentary Filmfestival Amsterdam of de projecten die het licht zien op de Amsterdamse VR-Base – maar de meerwaarde zit 'm hier in de financiering. CineMart, dat volgend jaar haar 34ste editie beleeft, was een van de eerste aan een festival gelieerde filmmarkten en is vooral voor kleinere, onafhankelijke producties dé plek om eerste investeerders te vinden.

Filmmakers worden opgeroepen om VR-projecten in te dienen, die door een vakjury worden beoordeeld. Drie ervan worden geselecteerd voor deelname aan CineMart.

Benjamin de Wit, directeur van VR Days Europe, stelt in het persbericht: "CineMart was pionier met hun coproductiemarkt en heeft daarmee een voorbeeldfunctie vervuld voor filmfestivals wereldwijd. De industrie staat voor grote veranderingen; bestaande distributie- en financieringsmodellen voldoen niet meer. Op CineMart worden nieuwe makers in contact gebracht met de traditionele filmindustrie en maken ze samen de toekomst."

EDO DIJKSTERHUIS

HET NIEUWE KIJKEN

STAGE BIJ POETINS ZENDER

Een van de fascinerendste zenders die ik ooit heb gezien is Russia Today. Behalve in het Russisch zendt 'RT' ook uit in het Engels, Duits, Arabisch, Spaans en Frans. Het doel? De wereldvisie van Poetins Rusland laten weerklinken in internationale media. Het CNN van het Kremlin. Je komt Russia Today makkelijk tegen als je op internet je licht wilt opsteken over actuele ontwikkelingen. 'Like a Trojan Horse, Western countries delivered radical groups to Syria', lees je dan bijvoorbeeld. Of je ziet een fragment waarin een keurige presentator zonder sensationele toon en met een keurige Britse tongval verklaart dat vlucht MH17 is neergeschoten door een Oekraïens gevechtsvliegtuig. Russia Today heeft heel slim de beeldtaal en ingetogen manieren overgenomen van wat wij beschouwen als een betrouwbaar televisiejournaal. De Russen beheersen de stijl van objectiviteit. De presentatoren lijken uit dezelfde mal gekomen als medewerkers van de BBC. Aan hun manier van spreken hoor je dat ze aan dezelfde universiteiten zijn opgeleid als hun collega's van westerse zenders.

RT rekruteert volop onder westerlingen, maar ze houden het er niet zo lang uit. In maart 2014 nam de Amerikaanse Liz Wahl live op tv ontslag als presentatrice van RT omdat ze niet achter de berichtgeving kon staan. Dit jaar infiltreerde de Duitse journalist Martin Schlak de redactie van de Duitse variant van Russia Today om een undercover-reportage kunnen schrijven voor het blad *Neon*. Na twee weken boden ze hem een vaste baan aan. Dat was het moment waarop hij moest uitleggen dat Russia Today toch eigenlijk niet bij hem paste. Een week later stopte de mol met zijn stage. Fascinerend is het artikel dat Russia Today plaatste over de 'spionagestage'. Het suggereert dat Schlak door zijn stage een criticus van 'mainstream media' is geworden. Hij zou door zijn ervaring bij RT gaan twijfelen of er niet toch een sprankje waarheid in het Russische perspectief op nieuws schuilt. Dit commentaar van Russia Today op Schlaks verhaal is het tweede resultaat op Google. Als je niet verder zoekt leeft deze versie van de waarheid ongecorrigeerd voort. Zo fijnzinnig en modern kan propaganda zijn.

EBELE WYBENGA

COLOFON DE FILMKRANT IS EEN UITGAVE VAN STICHTING FUURLAND, PRINSENGRACHT 770, 1017 LE AMSTERDAM, 020 623 0121, INFO@FILMKRANT.NL, WWW.FILMKRANT.NL | OPRICHTERS JAN HEIJS & HENK RABBERS | ZAKELIJKE LEIDING & ADVERTENTIE-ACQUISITIE JAN DOENSE, JAN@FILMKRANT.NL | HOOFDREDACTIE DANA LINSSEN | EINDREDACTIE MARISKA GRAVELAND, RONALD ROVERS | REDACTIE JOOST BROEREN, JOS VAN DER BURG, HUGO EMMERZAEL, SACHA GERTSIK, REDACTIE@FILMKRANT.NL | WEBREDACTIE EDO DIJKSTERHUIS (NIEUWS), EVA SANCHO RODRIGUEZ, LAURA VAN ZUYLEN | FILMKRANT.LIVE GERLINDA HEYWEGEN, FILMKRANT.LIVE@GMAIL.COM | BUREAU & AGENDA ILONKA BUNDA, AGENDA@FILMKRANT.NL | VORMGEVING BART OOSTERHOORN, BART@FILMKRANT.NL | BEHEER WEBSITE HENK RABBERS | COVER LAYLA M. | FOTOGRAFIE BOB BRONSHOFF, GEERT SNOEIJER, JEAN-PIERRE STOOP, ANGELIQUE VAN WOERKOM | VERDER WERKTEN MEE CRISTINA ÁLVAREZ LÓPEZ, LEO BANKERSEN, MARK COUSINS, EDO DIJKSTERHUIS, KEES DRIESSEN, JAN PIETER EKKER, FRITZ DE JONG, IVO DE KOCK, SASJA KOETSIER, OMAR LARABI, ADRIAN MARTIN, JANNA REINSMA, GUUS SCHULTING, BERI SHALMASHI, TYPEX, BAREND DE VOOGD, SANDRA HEERMA VAN VOSS, ANDRÉ WAARDENBURG, EBELE WYBENGA, LAURA VAN ZUYLEN, ALEXANDER ZWART | DRUK RODI ROTATIEDRUK, DIEMEN | OPLAGE 30.000 | ©2016 STICHTING FUURLAND/DE FILMKRANT, AMSTERDAM | ISSN 0169-8109 | DE FILMKRANT HEEFT GEPROBEERD DE RECHTHEBBENDEN VAN HET GEBRUIKTE BEELDMATERIAAL TE ACHTERHALEN EN IN TE LICHTEN. MOCHT U DESONDANKS MENEN DAT U RECHTEN BEZIT OP EEN VAN DE GEBRUIKTE BEELDEN, DAN KUNT U CONTACT OPNEMEN MET DE UITGEVER VIA INFO@FILMKRANT.NL | DE FILMKRANT WORDT MEDE MOGELIJK GEMAAKT DANKZIJ EEN FINANCIËLE BIJDRAGE VAN DE NEDERLANDSE VERENIGING VAN AANGEBODEN DOOR UW FILMTHEATER

Mijke de Jong over *Layla M.*

‘DIT IS GEEN FILM OVER RADICALISERING MAAR OVER EEN RADICALE PERSOONLIJKHEID’

Toen Mijke de Jong met *Layla M.* begon, was de Arabische Lente nog maar net begonnen. Toen kwamen de aanslagen op Charlie Hebdo.

DOOR SASJA KOETSIER

Migrantenkinderen die zich in Nederland ontheemd voelen en naar het Midden-Oosten vertrekken. Wat zoeken ze daar? Mijke de Jong (*Tussenstand*, *Joy*, *Brozer*) maakte er een film over. *Layla M.* draaide voorafgaand aan z’n Nederlandse première op maar liefst drie internationale festivals, waaronder in competitie in Londen, met *Elle* van Paul Verhoeven en Martin Koolhovens *Brimstone*. De Jong is net terug van het Filmfestival Rome als we haar in Amsterdam spreken over haar film.

Wat een verademing: *Layla M.* speelt zich af in de echte wereld van nu. Waarom zien we dat zo weinig terug in de Nederlandse film? “In de Nederlandse documentaire gaat het op dit moment wel degelijk over maatschappelijke kwesties, maar in fictie zie ik dat niet veel terug. Ik weet niet waarom dat zo is; voor mij is het in elk geval een van de belangrijkste redenen om films te maken. Ik probeer altijd te reflecteren op de samenleving, of de tijd waarin we leven. Toen we met het idee voor *Layla M.* begonnen zaten we nog aan het begin van de Arabische Lente. Syriëgangers werden in die periode nog vergeleken met de Internationale Brigades in de Spaanse Burgeroorlog, het waren helden. Vervolgens werden we voortdurend ingehaald door de werkelijkheid. Op het moment van de aanslag op Charlie Hebdo, waren we bijvoorbeeld nog aan het schrijven.”

Dat maakte jullie keuze voor dit hoofdpersonage ook controversiëler. “Misschien, maar dat maakte ons eigenlijk niet uit. De film gaat over een meisje dat de grenzen van zo’n radicale groep nodig heeft om de chaos in haar hoofd op te lossen, en om volwassen te worden. Dit is haar manier om haar identiteit te vinden. Dat vind ik een heel mooi onderwerp en het is denk ik ook universeel.”

Alleen zijn haar keuzes zo extreem dat ik ze nog steeds niet echt begrijp. “Dat komt misschien door hoe zij is. Een tijd lang hinkten we met het scenario op twee gedachten: óf een sociologisch portret van een meisje dat radicaliseert, of een portret van een radicale persoonlijkheid. De film ging pas vliegen toen we voor het tweede kozen: een film over dít meisje. Met háár gezin, háár ouders, háár vriendje. Ik ben het niet met al haar keuzes eens, maar ik begrijp haar wel. De beslissingen die ze maakt zijn heel organisch binnen haar werkelijkheid en haar wereldbeeld, waar we ook van laten zien hoe die zich, allebei, steeds verder vernauwen. Want ze komt ook in situaties terecht waarin ze steeds minder te kiezen heeft.”

Al in de beginscène laat je zien hoe Layla zichzelf uitroept tot slachtoffer van racisme in een situatie waarin je ook iets anders kunt zien. Ik zag eerder seksisme, maar ook over die interpretatie zou je kunnen discussiëren. "We hebben er heel lang over gedaan om die scène zo te krijgen dat je er inderdaad op verschillende manieren naar kunt kijken. Layla zit ook ontzettend te fokken. Je ziet in die scène meteen wie ze is en hoe ze in de wereld staat."

Layla is ook een typisch Mijke de Jong-personage: slim, eigenzinnig, niet bang om van zich af te bijten. En op zoek naar wie ze is en waar ze thuishoort. "Toch is Layla pas echt Layla geworden nadat we Nora el Koussour hadden gecast. Ik had in eerste instantie een personage voor ogen dat veel bozer was, veel harder aan de buitenkant. Dat is ze wel op het voetbalveld en tegen haar vader, maar zodra er verliefdheid bij komt kijken heeft ze niet meer zo'n grote mond. Die kwetsbaarheid heeft Nora erin gebracht. Ik vind dat heel erg mooi, want het maakt haar tegelijk ook sterker, wijzer."

Heb je je wel eens afgevraagd of jij wel degene was die deze film moest maken? "Nee. Ik vond het wel een grote verantwoordelijkheid, en ik weet dat Nora en Ilias, de twee hoofdrolspelers, dat ook zo hebben gevoeld. Tijdens de research, die we merendeels met z'n drieën deden, was ik er in eerste instantie heel erg op gebrand dat alles helemaal klopte. We zijn veel in moskeeën en op zusterbijeenkomsten geweest, ik heb vrouwen ontmoet die zelf een proces van radicalisering hadden doorlopen en ik heb me enorm verdiept in de details van het geloof. Maar we wilden ook dat Layla binnen die groep zusters toch weer gewoon zichzelf is, want ook daar is ze een beetje een buitenbeentje. Vanaf het moment dat we ons heel erg zeker voelden in die gemeenschap, kon ik Layla's eigen persoonlijkheid er inbrengen. Dan checkten we ook met die meiden: kan ze dat wel doen? En dan was het antwoord: ja natuurlijk – het is toch Layla!"

Heb jij ook iets met religie? "Ik ben gereformeerd opgevoed, door ruimdenkende ouders. Ik ken de veiligheid maar ook de gevangenschap van een kleine gemeenschap, en daar heb ik me in mijn puberteit op een gezonde manier tegen afgezet. Mensen die vol overgave geloven, daar kracht uit putten en de strenge kaders van een gemeenschap opzoeken om hun eigen denken vorm te geven intrigeren me."

Je laat Layla uiteindelijk wel op haar bek gaan. "Zolang je in de beslotenheid en veiligheid van zo'n groep zit kun je heel ver gaan, maar als je daadwerkelijk de consequenties moet nemen van dat wat je met de mond belijdt, dan wordt het iets anders. Dat mechanisme wilden we laten zien. Of dat op je bek gaan is... ik zou zeggen: gelukkig maar. Ik vind het wel heel voorstelbaar, want ik herken dat radicale. Toen ik zo oud was als Layla droegen we de Amsterdamse burgemeester Polak met een nepkist demonstratief naar zijn graf: 'Polak in de kist – Amsterdam opgefrist!' Arme man... en dan: Polak! De meest liberale burgemeester die we maar konden hebben."

De vrouwen die je tijdens de research ontmoette, gaan die de film ook zien? "Jazeker! Zij zijn nu echt ambassadeurs van de film. Nora en Ilias hebben een viewing gehad met hun families, die heel positief reageerden. En de trailer wordt op social media heel veel gedeeld door jonge Marokkaanse meiden, die de film allemaal willen gaan zien. Naar aanleiding daarvan staat hij niet alleen in de filmtheaters, maar ook in Pathé. Als daar jonge vrouwen als Layla zitten, die op hetzelfde punt staan als zij, dan hoop ik natuurlijk dat ze denken: kan ik niet beter blijven en me hier druk gaan maken?"

FK.LIVE FILMKRANT.LIVE VERZORGT IN NOVEMBER EEN INTRODUCTIE BIJ **Layla M.** | FILMSCHUUR HAARLEM, 19 NOVEMBER 16.30 UUR | DOOR JOS VAN DER BURG

Humanistische studie van extremistische rebel

***Layla M.*, de negende van Mijke de Jong, is een moedige film die het verdient gezien en bediscussieerd te worden.**

De Marokkaanse Layla (Nora el Koussour) woont in Amsterdam-West, komt uit een tamelijk welvarend gezin, staat vlak voor haar eindexamen en is, zoals de meeste van haar leeftijdsgenoten, veelvuldig in de weer met Facebook, YouTube en Skype. Toch voelt ze zich buitengesloten als moslima. 'We are here to stay!' staat er op het bord waarmee zij en haar vrienden demonstreren tegen het boerkaverbod. Ze dweept ook met Hanadi Jaradat, de Palestijnse die zich in 2003 opblies in een Israëlisch restaurant. Dat gaat al een stap verder. Mijke de Jong laat in *Layla M.* zien hoe een jonge vrouw langzaam steeds verder radicaliseert. Na haar huwelijk met de al even fanatiek religieuze Abdel (Ilias Addab) zet ze koers naar het Midden-Oosten.

Je zou willen dat je *Layla M.* nog kon zien als, gewoon, een volgende in de fraaie reeks vrouwenportretten die De Jong maakte. Merel in *Bluebird* (2006), *Het zusje van Katia* (2008) en *Joy* (2010) gingen Layla voor; karakterstudies van sterke, weerbarstige, 'moeilijke' vrouwen. Koppige jongvolwassenen vol strijdlust en zwart-witdenken, zoals De Jong, die in haar jeugd in de Amsterdamse kraakbeweging belandde, dat naar eigen zeggen zelf ook was. En vol van dromen, zoals Layla die verlangt naar een plaats waarin "alles klopt, dat je thuis bent op de plek waar je bent geboren".

Kan iemand nog op die manier naar Layla kijken? Als een gewone achttienjarige? Wie gaat de bioscoop in zonder al een mening te hebben over de nikab, Islamitische Staat of dat dreigende, maar eigenlijk zo weinigzeggende woord 'radicalisering'?

Layla M. is een moedige film. De Jong en scenarioschrijver Jan Eilander trotseren de schreeuwers en de voorspelbare verwijten van naïviteit en maakten een film die heel dicht bij de jonge hoofdpersoon zélf blijft. Er wordt niet veroordeeld, er worden geen verzachtende omstandigheden aangedragen, maar er wordt wel geprobeerd te doorgronden. Moedig omdat dit vanaf het begin een riskante onderneming was. Onze gevoelens en opvattingen veranderen voortdurend onder druk van de gebeurtenissen. Twee jaar geleden, toen De Jong en Eilander met hun film begonnen, hadden we nog niet gehoord van Charlie Hebdo, Bataclan, Brussel, Istanbul...

Layla M. neigt soms naar goedbedoelde didactiek. "Haat heeft nog nooit iemand iets opgeleverd", doceren de makers via Layla's vader. Ook Layla's archaïsche Koranteksten scheppen afstand. Het verhaal en de personages komen pas echt tot leven wanneer de liefde haar intrede doet. De relatie tussen Layla en Abdel is mooi subtiel neergezet en de speelse scène waarin ze voor hem danst is werkelijk schitterend en humaan. De radicalisering van een intelligent en levendig moslimmeisje uit Bos en Lommer helemaal begrijpen is veel gevraagd, maar weer open naar haar leren kijken: dat is dezer dagen al grote winst.

BAREND DE VOOGD ★★★★☆

Layla M. NEDERLAND, 2016 | REGIE MIJKE DE JONG | 98 MINUTEN | NORA EL KOUSSOUR, ILIAS ADDAB | DISTRIBUTIE CINEMIEN | TE ZIEN VANAF 17 NOVEMBER

L&F PRODUCTIES PRESENTEERT IN COPRODUCTIE MET KRO-NCRV EEN FILM VAN PETRA LATASTER-CZISCH & PETER LATASTER
DE KINDEREN VAN
JUF KIET
Miss Kiet's Children
VANAF 24 NOVEMBER IN DE BIOSCOOP EN VIA FILMTHUIS
WWW.MOKUMFILM.NL

NORA EL KOUSSOUR ILIAS ADDAB
Layla M.
een film van
MIJKE DE JONG
VANAF 17 NOVEMBER TE ZIEN
CINE MIEN
TOPKAPI FILMS
12
www.laylamdefilm.nl LaylaMdefilm @cinemien

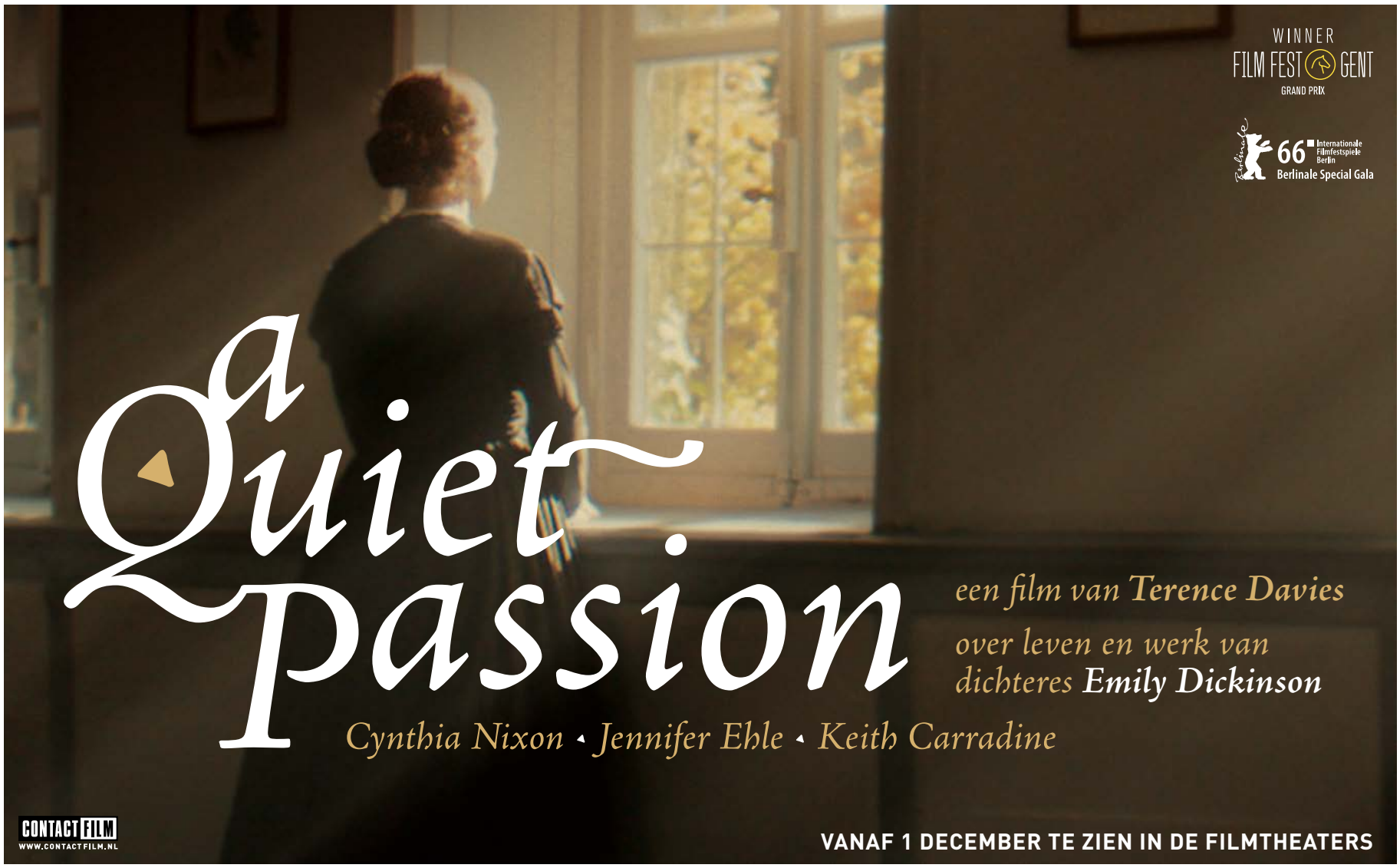
WINNER
FILM FEST GENT
GRAND PRIX
66 Internationale Filmfestspiele Berlin
Berlinale Special Gala
A Quiet Passion
een film van Terence Davies
over leven en werk van
dichteres Emily Dickinson
Cynthia Nixon • Jennifer Ehle • Keith Carradine
CONTACT FILM
WWW.CONTACTFILM.NL
VANAF 1 DECEMBER TE ZIEN IN DE FILMTHEATERS

Neruda

DE DICHTER DIE ZICHZELF BEDENKT

Neruda is een film over inspiratie. Over hoe de dichter zijn eigen leven inspireert, en dat van zijn fans en vijanden. Vooral die laatsten. Want Pablo Larraín situeert dit verhaal over de Chileense schrijver-diplomaat in de korte periode van onderduik en ontsnapping in 1948 nadat de communist Neruda om zijn politieke ideeën in ongenade viel. DOOR DANA LINSSEN

Je moet maar durven. Het mooiste gedicht van een van de beroemdste dichters te wereld –

Vannacht kan ik de treurigste verzen schrijven.

Bijvoorbeeld schrijven: 'De nacht ligt aan stukken, en blauw huiveren de sterren, in de verte.'

De nachtwind roert zich zingend in de hemel.

Vannacht kan ik de treurigste verzen schrijven. Ik hield van haar en soms hield zij ook van mij.

– etcetera.

... je moet dat gedicht maar door je film heen durven weven die *Neruda* heet, maar geen doorsnee biopic is over de Chileense dichter, diplomaat (en later niet-meer-zo-diplomaat) en politicus Pablo Neruda (Ricardo Eliécer Neftalí Reyes Basoalto, 1904-1973). Je moet die woorden die voor zoveel mensen zoveel betekenissen hebben maar durven gebruiken om die dichter niet groter en mooier te maken dan die woorden toch al zijn, maar kleiner dan de mythe die hij is geworden. Als Neruda aan het begin van de film verkleed als 'Lawrence of Arabia' een feestje binnenvalt en die beroemde regels begint te declameren dan is dat ijdel, koket, routineus. Maar ze hangen aan zijn lippen. Natuurlijk. Ze worden ter plekke allemaal weer verliefd en versmaad.

Het is precies die mix van subtiliteit en bravoure die niet alleen het werk van Neruda kenmerkt, maar ook zijn filmische biograaf Pablo Larraín tot een van de interessantste regisseurs van dit moment maakt. Neruda was iemand die in voetbalstadions optrad, wiens gedichten een revolutie brandend konden houden, maar die, in de woorden van een transseksuele prostituee in de film, ondanks alle passie die hij als dichter wist te inspireren als man zelf nogal kleurloos was.

Autoritarisme en paranoia

In een consistent en persoonlijk oeuvre, dat genrewetten gebruikt om onthutsende portretten te schilderen, schrijft Larraín de geschiedenis van zijn land, die door de mechanismen van autoritarisme en paranoia juist reuze actueel is. Hij maakte films over de dictatuur onder generaal Pinochet, zoals *Tony Manero* (2008) en het voor een Oscar genomineerde *NO* (2012). En vorig jaar kwam hij met het naargeestige spookverhaal over levende doden *El club*, waarin hij de wereld van katholieke schuilhuizen ontmaskerde waarin in ongenade gevallen priesters door de kerk aan het zicht van de wereld worden onttrokken. Per film kiest hij een structuur en een stijl – hij werkt bijvoorbeeld graag met camera's, lenzen en filmmateriaal uit de periode waarin het verhaal zich afspeelt, om een gevoel van media-authenticiteit te bewerkstelligen.

Dichtersbiografie

2016 is het jaar waarin Larraín twee biopics afleverde. *Neruda* ging in Cannes in première, en werd door Chili voor de Oscars ingezonden, *Jackie* volgde in Venetië, en wordt begin volgend jaar in Nederland verwacht. Toch is *Neruda* al meteen geen gewone dichtersbiografie. De film zoomt in op een korte episode in 1948 waarin Neruda senator is voor de communistische partij en weigert zijn politieke ideeën op te geven, nadat president Gabriel Gonzalez Videla de partij verbiedt en een arrestatiebevel tegen hem uitvaardigt.

Rondom die gebeurtenissen weeft de film op het eerste gezicht een klassiek achtervolgingsverhaal, dat zich nu eens als detective, dan weer als film noir, dan weer als western laat bekijken. Dat genrespel zet het kat-en-muis-spel tussen Neruda en (de semi-fictieve) politieagent Óscar Peluchonneau (Gael García Bernal) steeds weer in een nieuw licht. Wie is hier nu eigenlijk de jager en wie de prooi? Neruda weigert om in stilte te verdwijnen. Geheel in lijn met zijn door Larraín aangedikte publieke persona van saloncommunist, womanizer, entertainer en romantische idealist wil hij er een 'spektakel' van maken. Als het dan toch moet, dan wil hij zijn ondergang met meer pathos beleven dan het leven zelf. En zo schept hij langzamerhand zijn eigen personage: de dichter die op de hielen wordt gezeten door de agent die er achter komt dat ook zijn acties worden gedirigeerd door de dichter. Hij begint zich steeds meer een fictief figuur te voelen.

Gevaarlijke opportunist

Die uncanny onechtheid van dit verhaal over feit en fictie, en daarmee over geschiedschrijving en het genre van de biopic zelf, wordt gedragen door Sergio Armstrongs sluipende camera, die met een kleine verschuiving van hoek of perspectief twijfel kan zaaien over de 'echtheid' van de situatie. Hetzelfde spel speelt de film met de voice-over, waarvan je eerst denkt dat hij van een romanpersonage is, en dan van een personage blijkt dat pas later in het verhaal wordt geïntroduceerd. De film creëert voortdurend sluipwegen en doorgangetjes tussen de verschillende lagen die de (historische) werkelijkheid kan hebben. Hij onderzoekt daarmee ook de vraag of we in het verleden van Neruda op zoek moeten naar de waarheid over de dichter, de waarheid over het verhaal, of misschien – voor zover zoiets als de waarheid überhaupt bestaat – naar een verhaal over verhalen, waartoe de politieke ficties van Videla en Pinochet ook behoorden. In die zin zijn wij allemaal Peluchonneau, maakt de film van ons allemaal door Neruda verzonnen, maar ook tot actie aangezette detectives. Dat we fictieve personages zijn, wil nog niet zeggen dat we niet hoeven handelen.

Neruda ★★★★☆ CHILI/ARGENTINIË/FRANKRIJK, 2016 | REGIE PABLO LARRAÍN | MET GAEL GARCÍA BERNAL, LUIS GNECCO, MERCEDES MORÁN, ALFREDO CASTRO | 107 MINUTEN | DISTRIBUTIE IMAGINE | TE ZIEN VANAF 8 DECEMBER

FK.LIVE FILMKRANT.LIVE VERZORGT IN DECEMBER EEN INTRODUCTIE BIJ **Neruda** | FILMSCHUUR HAARLEM, 24 DECEMBER 16.30 UUR

FOTO JEAN-PIERRE STOOP

Johan Grimonprez over *Shadow World*

‘DE GEDACHTE DAT AGRESSIE DE MOTOR IS VAN DE EVOLUTIE IS VOLKOMEN ACHTERHAALD’

In de onderzoeksdocumentaire *Shadow World* onderzoeken Johan Grimonprez en Andrew Feinstein de miljardencorruptie in de internationale wapenhandel. Die corruptie gaat verder dan financiële belangen en heeft inmiddels ons hele politieke systeem geïnfiltreerd.

DOOR DANA LINSSEN

"Corruptie is niet een bijverschijnsel van de internationale wapenhandel", ontdekte de Belgische filmmaker Johan Grimonprez (*dial H-I-S-T-O-R-Y*, *Double Take*) tijdens het maken van zijn nieuwste film *Shadow World*. "Terwijl ik met de Zuid-Afrikaanse journalist en oud-ANC-parlementariër Andrew Feinstein bezig was zijn boek *The Shadow World: Inside the Global Arms Trade* (2011) te verfilmen, kwam ik er steeds meer achter dat het precies de modus en het bestaansrecht van de wapenhandel is."

Vijf jaar geleden werd hij opgebeld door producent Joslyn Barnes van Louverture Films. Ze kende hem van zijn eerdere werk en vroeg hem of hij zin had om een film te maken over corruptie rond de internationale wapenhandel. "Ik dacht: 'Oh, nee!' Ze vermoedde dat het wel een onderwerp zou zijn wat ik wilde aankaarten, maar ik was zelf op dat moment meer bezig met Michael Hardts idee rond 'the common', het gemeenschappelijke, het gedeelde dat ten grondslag zou moeten liggen aan politiek en economie; en een ander project dat nu ook wel zo'n beetje op poten staat: 'On Radical Ecology and Tender Gardening'. 'Eigenlijk heb ik veel meer zin om een liefdesverhaal te gaan uitwerken', zei ik zo'n beetje lachend. En toen schertste ze: 'Love? But love is worse than war.'

Haar grap was innemend, maar ik wilde na vijf jaar rond terrorisme te hebben gewerkt met *dial H-I-S-T-O-R-Y*, en toen de Koude Oorlog heruitgraven, en alles rondom het begin van de angstindustrie voor *Double Take* onderzocht, in plaats van altijd maar te bekritiseren ook wel eens aanduiden waar we dan wel naartoe kunnen. Er is zo'n nood aan een nieuw politiek verhaal dat we samen kunnen vertellen. Het politiek verhaal van nu is uitverkocht. Dat is nu ook het begin van *Shadow World*, waar journalist Chris Hedges het heeft over een 'corporate coup d'etat' die heeft plaatsgevonden, een staatsgreep door bedrijven. Via een achterdeurtje is dat politieke verhaal toen wel binnengeslopen."

Moest u eerst de geschiedenis van de twintigste eeuw uitpluizen om nu dit verhaal over het heden te kunnen vertellen? "*dial H-I-S-T-O-R-Y* is uitgemond in 2001, in 9/11 en *Double Take* is op een bepaalde manier ook een 'double take' op *dial H-I-S-T-O-R-Y*. Voor mij analyseren beide films tegelijkertijd ook de geschiedenis van de media. YouTube zit er eigenlijk al op een bizarre manier in verwerkt. Die twee films zijn compleet ingebed in het verhaal van de Koude Oorlog. *Double Take* eindigt met Rumsfeld die het over 'the unknown unknowns' heeft, zijn beroemde quote over het bewijs voor de massavernietingswapens in Irak. Ik maak aan het einde van die film wel een toespeling op de vraag waar het nu verder naartoe gaat. *Shadow World* start ongeveer in de jaren tachtig, op het kantelpunt van het uiteenvallen van de Sovjet-Unie en de ontmanteling van de Berlijnse Muur. Je zou kunnen zeggen dat vanaf de jaren tachtig, met de deregulering van de markten beetje bij beetje de corruptie waar het in *Shadow World* over gaat al werd geplant."

Als u het woord 'geplant' gebruikt, suggereert u dat het welbewust gebeurde. Is dat ook uw stelling? "De film geeft een podium aan heel veel mensen, geplukt uit heel veel dingen die ik samen met Andrew Feinstein ben gaan onderzoeken. Ik sprak bijvoorbeeld met Jeremy Scahill die zijn eerste boek over het controversiële Amerikaanse private militaire bedrijf Blackwater verder uitpluist in het vervolg *Dirty Wars: The World is a Battlefield*, dat laatste is letterlijk een statement van Rumsfeld in een van zijn 'snow-flake memo's'. De deregulering maakte dat de greep van bedrijven sterker werd. Beetje bij beetje zie je dat, zoals ex-militair Lawrence Wilkerson ook zegt: 'We hebben een van de minst te privatiseren publieke functies geprivatiseerd. We hebben oorlog geprivatiseerd.' En daarmee het monopolie van de staat op geweld. Jeremy Scahill schrijf hoe bedrijven hun eigen privéleger kunnen engageren. Dat er bedrijven zijn met een grotere omzet dan het bruto binnenlands product van een klein land, die zo een democratie omver kunnen werpen. Als je kijkt naar handelsverdragen als TTIP, dan zijn de consequenties daarvan al werkelijkheid: dat er een soort van tribunaal, gestuurd door de grote economieën en bedrijven, kan beslissen om een democratie een rechtszaak aan te doen. Dat is uitermate gevaarlijk."

U heeft nu deze geschiedenissen en gebeurtenissen ontrafelt, bent u er nu achtergekomen of die corruptie welbewust is ingezet, als een soort masterplan, of dat het een meer toevallig tot het ander heeft geleid? "Ik denk dat het een combinatie is. Ik ben begonnen met Andrews boek te lezen. Dat is een encyclopedie van 700 pagina's met bijna 3000 voetnoten. Daaruit het ik geprobeerd te destilleren waar de film over kon gaan. Je zoekt naar templates, naar wat al die zaken gemeen hebben. En een daarvan was wat met Basil Zaharoff in de Eerste Wereldoorlog begon, die wapens aan beide partijen verkocht, dat 'wheelen en dealen' met beide partijen. Het ging niet over ethiek, of over politiek, maar gewoon over pure hebzucht. Vanaf het begin af aan zijn wapenhandelaren maar met een ding begaan en dat is puur centen maken. En eigenlijk begint daar het ondermijnen van de politiek en de democratie.

Dat is één template, dat al die wapenhandelaren vaak 'double dealers' zijn. Het tweede is dat het niet gaat om een aantal kleine wapenhandelaars die corrupt zijn, maar dat het spel gespeeld wordt op politiek niveau, dat politici de grootste wapenhandelaren zijn. Zij zijn de verkoopsmannetjes van die grote bedrijven. En dan spreken we over de voormalige Britse premier Tony Blair en oud-president van de VS Ronald Reagan, maar ook Hilary Clinton, wat nu blijkt uit de recente Wikileaks. En uiteraard de Republikeinse ex-vice-president Dick Cheney, die voordat hij de running mate werd van George W. Bush, CEO was van oliedienstverlener Halliburton, en voordien nog Minister van Defensie, een duidelijk voorbeeld van die 'revolving door' waar in de film over gesproken wordt, het heen en weer hinken tussen de privésector, die bedrijven en de politiek. Journalist Chris Hedges noemt dat een 'coup d'etat in slow motion'. Door dit soort dingen is het politieke leven helemaal uitverkocht. Dan denk je aan K Street in Washington, dat synoniem is geworden voor de lobbyindustrie in Amerika, waar je meer lobbyisten hebt dan politici.

Bill Harting vertelt in de film dat er voor elke politicus in Washington drie defensielobbyisten zijn. Lockheed geeft bijvoorbeeld 100 miljoen uit aan lobbyen, maar krijgt daarvoor miljarden aan regeringscontracten retour. Erger nog, de lobbyisten pennen zelf de wetgeving neer, die dan kant en klaar onder de neus van de politiekers wordt geschoven. En hetzelfde fenomeen is nu aan de gang in Brussel.

"Dat noemt Pierre Sprey in de film 'the feedback principle', dat je iets tegen een percentage verkoopt, wat ingebed zit in een corrupte deal, waarbij meer gevraagd wordt dan materiaal waard is, en dat is dan wat onder het mom van een 'front company' op een aparte bank wordt gezet op de Cayman-eilanden of in Zwitserland of noem maar op en dan ontdekken mensen dat ze met de corruptie veel meer verdienen dan wat ze verkopen, dus gaan ze maar corruptie verkopen."

Dat is een van de sleutelzinnen in de film. Corruptie is handelswaar geworden. Bent u ook geïnteresseerd in de psychologie erachter? Waarom mensen vatbaar zijn voor geld en corruptie? "Wat mij uitermate boeide was de vraag: hoe praten mensen dat goed voor zichzelf? Daar worden allemaal mythes tegenaan gegooid, dat de mens van nature agressief zou zijn, dat het sociaal-Darwinisme is, 'greed is good', en op den duur gaan we geloven dat het natuurlijk is. Maar misschien is dat wel niet zo. En dat ben ik dan ook gaan uitpluizen. Dat was mijn huiswerk van de afgelopen vijf jaar. Ik ben bijvoorbeeld alles gaan lezen van primatoloog Frans de Waal die empathie en coöperatief gedrag in kaart brengt als fundament van onze maatschappij en Richard Wrangham die in *The Demonic Males* mannelijk gewelddadig gedrag evolutionair onderzoekt, dat is dan meer de andere kant. De gedachte dat agressie de motor van de evolutie is, is volkomen achterhaald.

"In de jaren zeventig had je *The Selfish Gene* van Richard Dawkins, dat het neo-Darwinisme in gang zette. Maar nu heb je boeken over empathie. Op het gebied van cognitieve wetenschappen, kinderpsychologie, sociale wetenschappen, zelfs op het gebied van neuroscience is men met heel andere dingen bezig. Raymond Tallis zegt in de film: 'The selfish gene is impossible, it's only a complex molecule', we leven met vijftigduizendmiljoen cellen in ons lichaam, die werken allemaal samen. Werken ze niet coherent samen dan ontstaat kanker, net als de uitspattingen van de defensiesector dat als een kanker onze maatschappij opvreet. Coöperatief gedrag staat nu heel sterk in de kijker. Maar toch zijn die mythes ons nog altijd ingebakken. Hillary Clinton zwaaide ook nog met *The Demonic Male* om te rechtvaardigen dat ze achter Saddam Hoessein aangingen.

"Een laatste voorbeeld: Stanley Kubricks *2001: A Space Odyssey* ,die begint met dat beroemde shot van een aap die rechtop gaat staan en zogenaamd ontdekt dat hij een bot als wapen kan gebruiken en het begin inluidt van onze evolutie. Dat is compleet achterhaald. Dat was destijds gebaseerd op Raymond Dart die in de Swartkransgrot in Zuid-Afrika een soort massagraf had gevonden van allemaal schedels van de Australopithecus met twee afdrukken erin waarvan men aanvankelijk dacht dat die veroorzaakt waren door een slag met een scheenbeen met twee knobbels erop. Dat zou het eerste bewijs van oorlog zijn geweest. Het werd letterlijk de inspiratie voor Stanley Kubrick's openingscène. "Maar dan komt K.C. Brain en die zegt: 'Nee, dat is geen moordwapen, ze zijn om het leven gekomen door de beet van een jaguar die daar ook in de buurt van die grot rondwaarde, waarvan de slagtanden, die in dezelfde geologische laag terug gevonden werd, precies pasten in de gaten van elke schedel uit die Swartkransgrot. Dus eigenlijk waren ze niet de 'hunter' maar de 'hunted'. Het idee dat we hebben van het begin van onze evolutie, onder andere door *Space Odyssey*, beelden die zo sterk in ons 'geheugen' zijn gegrift, is compleet verkeerd.

LEES DE REST VAN HET INTERVIEW MET JOHAN GRIMONPREZ EN EEN BESPREKING VAN DE FILM OP **filmkrant.nl**

Shadow World ★★★★★ VERENIGDE STATEN/DENEMARKEN/BELGIË, 2016 | REGIE JOHAN GRIMONPREZ | 98 MINUTEN | DISTRIBUTIE PERISCOOP | TE ZIEN OP HET IDFA EN VANAF 17 NOVEMBER | OP DONDERDAG 17 NOVEMBER ZAL DANA LINSSEN NA DE IDFA-VERTONING IN EYE IN GESPREK GAAN MET JOHAN GRIMONPREZ | ZATERDAG 19 NOVEMBER SPREEKT BAHRAM SADEGHI IN DE BALIE MET GRIMONPREZ EN ANDREW FEINSTEIN | IN HET STEDELIJK MUSEUM SPREEKT THOMAS ELSAESSER OP 20 NOVEMBER OVER EERDER WERK VAN GRIMONPREZ

International Documentary Filmfestival Amsterdam

LUIE OGEN, ANDERE KIJK

Ingesleten denkpatronen vertroebelen de waarneming, of het nou gaat om het kijken naar andere culturen, de geschiedenis of onze eigen achtertuin. Documentairefestival IDFA herstelt de blik.

Shifting Perspectives
Blinde vlekken

Noem het oriëntalisme, de manier waarop Afrika in het Westers cultureel archief aanwezig is. Themaprogramma Shifting Perspectives presenteert dertien documentaires die daar kritisch naar kijken. Dat blijkt hard nodig.

Zegt de datum 30 mei 1969 u iets? Of de felle protesten naar aanleiding van Nederlands militair ingrijpen op Curaçao? Grote kans dat uw antwoord nee is. Het zijn immers gebeurtenissen die 'aldaar', in de overzeese gebieden, plaatsvonden. Voor zijn indrukwekkende korte documentaire *Voices* dook kunstenaar Miguel Peres Dos Santos met documentairemaakster Sharelly Emmanuelson de Nederlandse beeldarchieven in, om te zien hoe zulke gebeurtenissen daarin opgenomen zijn. Wat blijkt: in de archieven maakt de Antilliaanse bevolking haast geen onderdeel uit van de Nederlandse identiteit. Veel beelden zijn er niet over de Caribische eilanden, en de Antilianen verschijnen alleen als lollige entertainer, als oproerkraaier, profiteur of lastpak. Nooit als volwaardige Nederlandse burger.

Hoe krijgt die ander een stem in het culturele archief? Hoe wordt een nationale identiteit door beeld gevormd en bewaard? Het themaprogramma *Shifting Perspectives* toont dertien documentaires die zich die vragen stellen. Specifiek richt het programma zich op de discursieve verhouding waarin de Westerse beeldvorming het continent Afrika en haar diaspora nog altijd gevangen houdt. Want het mag dan in Europa en de Verenigde Staten doordringen dat #blacklivesmatter, de manier waarop mensen in beeld komen is vaak stereotype, soms zelfs ronduit racistisch. Noem 't een blinde vlek van het Westerse culturele archief, maar hoe vaak is er nou werkelijk rekenschap gegeven van de problematische geschiedenis die het Westen met Afrika deelt?

In *Voices* stelt Dos Santos de vraag hoe je dat problematische verleden een stem geeft. Zijn antwoord: door dat verleden naar het heden te halen. Een groep Curaçaoënaars die voor hun rechten demonstreert, hoorden volgens de berichtgeving van 1969 niet in Nederland thuis. Ze werden door de politie hardhandig opgejaagd en neergeslagen. Digitaal vervormd en in een nieuwe context teisteren die beelden het heden, als een rusteloos spook op zoek naar gerechtigheid. Daarbij leggen die archiefbeelden ook iets anders bloot: is er werkelijk iets veranderd? *In Too Black to be French* vraagt documentairemaakster Isabelle Boni-Claverie zich hetzelfde af. Na zich in haar egodocument door de Franse geschiedenis van stereotype- en karikaturale beeldvorming te hebben gewerkt, voelt de donkere Française zich steeds meer een buitenstaander worden. Een oplossing heeft ze niet. Is het daarom vreemd dat een van de geïnterviewden verzucht: 'als jullie vinden dat ik zwart ben, je ook bereid moet zijn wit te worden'. Dat die perspectiefwisseling net zo goed in de nationale culturele archieven besloten ligt, maakt de selectie films van *Shifting Perspectives* meer dan duidelijk.

GUUS SCHULTING

VOICES

Shifting Perspectives | DE DOCUMENTAIRES WORDEN VAN 17 TOT EN MET 19 NOVEMBER VERTOOND IN DE KLEINE KOMEDIE AMSTERDAM, MET AANSLUITEND Q&A'S MET DE AANWEZIGE FILMMAKERS | ZIE **idfa.nl** VOOR INFORMATIE

The Quiet Eye
Rondspoken

Themaprogramma The Quiet Eye staat in het teken van slow documentary: contemplatieve documentaires waarin de beleving van het alledaagse centraal staat.

De negen uitgesponnen films in themaprogramma The Quiet Eye laten genoeg ruimte voor bezinning, en sorteren hetzelfde effect als urenlang turen naar wegdrijvende wolkendekken. Je zou het kunnen beschouwen als tegenreactie op de haastigheid van de postindustriële samenleving. Toch is het niet per definitie een avantgardistisch of een innovatief genre: je hoeft geen kunstkenner te zijn om ze te waarderen en ze passen uitstekend in een traditie van observationele films: denk aan het 46 seconden durende shot van de broers Lumière van arbeiders die de fabriek verlaten of antropologische films als Robert Flaherty's *Man of Aran* (1934): een documentaire over het woeste leven aan de kust van de Ierse Aran-eilanden.

Misschien is de vuistregel wel: hoe gejaagder de tijd, hoe bedachtzamer de film. Dan belanden documentairemakers vaak bij traditionele levenswijzen. Neem *Two Years at Sea* (2011), over een kluizenaar in de wildernis die zich – in een prachtige chiaroscurocompositie – wast in een ingenieuze douchebak. Of *Alexei and the Spring* (2002): een kroniek van een Oekraïens dorp dat na de Tsjernobylramp – op het titelpersonage na – uitsluitend wordt bewoond door bejaarden, die destijds weigerden te evacueren, en nu op de oude voet (lees: met paard en wagen) verder leven. In *A Place Called Lloyd* vinden de personages juist bezinning in het feit dat ze hun alledaagse bezigheden moesten staken. De camera portretteert aan de hand van memento's een failliete Boliviaanse luchtvaartmaatschappij. Gezagvoerders poseren gewillig in uniform. Dan volgen verstilde beelden van een verroeste vliegtuigen op een verweerd terrein.

In dat laatste shot verdwijnt de mens even uit beeld. Slow documentary kan ook zijn gemaakt vanuit een misantropische perspectief waarin mensen plaatsmaken voor objecten. Zoals in *Invention* (2015), waarin witte rook uit een stadsschoorsteen van zo'n grote afstand wordt gefilmd, dat het amper zichtbaar is. Zonder beweging, is er geen teken van leven. *Dead Slow Ahead* (2015) moet het ook grotendeels zonder mensen doen. Er is vooral aandacht voor de eigenaardige geluiden van de machinekamer van een mysterieus (spook)schip.

Mikael Kristersson blijft in *Light Year* (2015) juist dicht bij huis: hij filmt de levende wereld in zijn achtertuin en verwondert zich over de bijen, vogels en egels achter zijn huis. Dat is de crux van slow documentary: wie de tijd neemt, zal meer zien.

OMAR LARABI

The Quiet Eye | ROND DE EENMALIGE VERTONING VAN DE FILMS WORDEN INLEIDINGEN, Q&A'S EN OPTREDENS GEPRESENTEERD | ZIE **idfa.nl** VOOR INFORMATIE

LIGHT YEAR

Assembling Reality

Als gedachten

Assembling Reality belicht aan de hand van vijf titels de rol van montage in documentaires. Uitgerekend een film die volgens de titel over een ander filmambacht gaat, *Cameraperson*, blijkt het perfecte discussiestuk voor dit programma.

Het is inmiddels een eeuw geleden dat de Sovjet filmmaker Lev Kuleshov een montage-experiment deed dat filmstudenten nog steeds wordt bijgebracht. Hij filmde het gezicht van een acteur die de nadrukkelijke opdracht kreeg zo neutraal mogelijk te kijken. Dat ene shot gebruikte hij vervolgens meerdere keren: de ene keer opeengevolgd door een tegenshot van een bord met eten, de andere keer door een kind liggend in een doodskist en nog eentje door een verleidelijke vrouw op een divan. Toen hij de korte sequenties vervolgens aan een publiek liet zien, zag het bij het bord met eten duidelijk honger op het gezicht van de acteur. Bij het dode kind werd hij zelfs geprezen om zijn emotionele vertolking.

Het is het effect van montage in een notendop. Er is niet veel voor nodig om magie te bereiken. Weinig meer dan beïnvloeding door associatie, een handje geholpen door onze neiging logische verbanden te leggen. Hoewel we die maakbaarheid in fictie volledig accepteren, kan die in documentaire nog weleens tot lastige vragen leiden. Voorbijgaand aan de vele subgenres, blijft het toch de filmvorm waarbij de vraag "is het echt zo gebeurt?" nog weleens als graadmeter gehanteerd wordt. Een klassiek idee van journalistieke objectiviteit dat op gespannen voet staat met de subjectiviteit die er bij elke schnitt en beeldkeuze meer en meer in sluipt.

Deze relatie tussen beeld en werkelijkheid én de rol van de editor, staat centraal in het IDFA-themaprogramma *Assembling Reality*. Een compact programma van vijf titels - vier recente en een klassieke. Zo gekozen dat ze sterk uiteenlopen in stijl en onderwerp. Van *Hospital* (1970) van de zelf regisserende en monterende Direct Cinema-veteraan Frederick Wiseman, over de dagelijkse gang van zaken in het Metropolitan Hospital in New York, tot aan de Indiase nieuwkomer Rahul Jains *Machines* (2016), waarin futuristische technofilie overgaat in een portret van mensonterende werkomstandigheden.

De documentaire die vanwege zijn voor iedereen transparante montage bij uitstek lijkt gemaakt voor dit onderwerp is Kirsten Johnsons festivalfavoriet *Cameraperson* (2016). Johnson stond achter de camera bij tal van gerenommeerde documentaires als *Fahrenheit 9/11* (2004) en *Citizenfour* (2014). In haar eigen documentaire vermengt ze nu outtakes van haar camerawerk voor anderen met privé opnamen van onder meer haar moeder en kinderen. Het zijn korte, elkaar opvolgende fragmenten als dagboekaantekeningen zonder commentaar of context. Zie *Cameraperson* als Kuleshovs experiment maar dan ongerijmder: hier wordt geen logica maar associatie nagejaagd, want wat hebben de donder boven een landschap in Missouri, een bokser in Brooklyn en de geboorte van een jongetje in Nigeria met elkaar te maken? Het verband is voelbaar, de logica loopt er achteraan... of blijft in sommige gevallen zelfs uit. Het is montage die heen en weer springt als gedachten in ons brein. Misschien is dat wel de meest eerlijke vorm. De montage die hardop zijn aanwezigheid opeist. Die geen verbanden voorschrijft, maar uitnodigt deze zelf te leggen.

CAMERAPERSON

ALEXANDER ZWART

Assembling Reality | NAAST DE VERTONINGEN VINDEN Q&A'S PLAATS MET ONDER MEER FREDERICK WISEMAN EN EDITORS ALS NIELS PAGH ANDERSEN, NELS BANGERTER, YAEL BITTON EN MARIO STEENBERGEN | ZIE **idfa.nl** VOOR INFORMATIE

Top 10 Sergei Loznitsa

Op heterdaad

Kun je de geschiedenis op heterdaad betrappen? De Oekraïense regisseur Sergei Loznitsa deed in 2014 al een goede gooi met *Maidan*, een overrompelende registratie van de oplaaiende volksopstand in Kiev. Voor het IDFA stelde Loznitsa een top tien samen.

Loznitsa's nieuwe documentaire *Austerlitz* draaide hij weer zelf. Zonder commentaar en met zijn voorliefde voor lange, statische shots richtte hij zijn camera op de drommen toeristen die door de voormalige concentratiekampen Sachsenhausen en Dachau slenteren. Even verbijsterend, en in zekere zin een tegenhanger van *Maidan* en *The Event*. Hoe geschiedenis vervliegt.

Dit als aanloopje naar de Top 10 die Loznitsa dit jaar voor het festival samenstelde. Een intrigerend lijstje met vooral weinig bekend werk. Alleen *The War Game* (1965), Peter Watkins' fakedocumentaire over een atoomaanval op Engeland behoeft nauwelijks toelichting, maar lijkt hier een buitenbeentje. Heeft Loznitsa soms een eigen, geheime schatkamer waar hij ons een blik in gunt?

Zelfs als er al een bekende naam opduikt, dan is de titelkeus nog steeds onverwacht.

Van de Russische pionier Dziga Vertov bijvoorbeeld niet de klassieker *Man With a Movie Camera*, maar het latere *Lullaby* (1937), een poëtische en zelfs feministische lofzang op de glorieuze Sovjet-samenleving. Desondanks door Stalin snel in de ban gedaan. Van de Pool Krzysztof Kieslowski zien we het naar mijn weten nooit in Nederland vertoonde *I Don't Know* (1977). Een zonder franje opgetekend relaas van een voormalig fabrieksdirecteur dat gaandeweg verandert in een genadeloze ontmaskering van communistische corruptie.

Andere titels zijn nog geheimzinniger, maar bieden wel unieke inkijkjes en chronologisch achter elkaar gezet geven ze een idee van wat Loznitsa wilde. Dan ontpopt zijn Top 10 zich als een soort essay over film en geschiedenis. De geschiedenis van de Sovjet-Unie in hoofdzaak, en tegelijk een beschouwing over de positie die een documentairemaker kan innemen.

Het begint met propaganda (*13 Days* is het verslag van een showproces uit 1930 tegen vijanden van de revolutie) en eindigt met *From the East* (1993), een roadmovie waarin Chantal Akerman twee jaar na het instorten van de Sovjet-Unie zonder commentaar vastlegt wat ze ziet. Een samenleving die al bezig is herinnering te worden. Die laatste vorm sluit nauw aan bij het eigen werk van Loznitsa, die een scherpe blik combineert met ruimte voor eigen interpretaties van de kijker.

Tussen propaganda en pure observatie is van alles mogelijk. Loznitsa diepte daarvoor titels op die, al dan niet impliciet, veel zeggen over veranderingen en gevoeligheden in het Sovjet-rijk. *Consience* (1968) bijvoorbeeld is een docudrama over de vernietiging van een dorpje door de Nazi's in de Tweede Wereldoorlog. Maar omdat de heldenrol hier is toebedeeld aan Oekraïense partizanen in plaats van Sovjet-communisten scheelde het een haartje of de film had zelf ook het loodje gelegd. Slechts één print overleefde.

Drie titels vallen buiten het Sovjet-repertoire, al is er wel verwantschap tussen Loznitsa's eigen vroege werk en *I dimenticati* (het leven in een geïsoleerd bergdorp) en Otar Iosseliani's *A Little Monastery in Toscane*. En het Britse *The War Game*? Dat is natuurlijk geen buitenbeetje, maar de ultieme Koude Oorlog-film.

LEO BANKERSEN

Sergei Loznitsa GEEFT TIJDENS HET FESTIVAL TEVENS EEN MASTERCLASS EN ER IS EEN RETROSPECTIEF VAN ZIJN WERK TE ZIEN

FROM THE EAST

FK.LIVE
FILMKRANT.LIVE VERZORGT IN NOVEMBER IN HET KADER VAN **IDFA Groningen**
INTRODUCTIES EN Q&A'S | GRONINGERFORUM, 25, 26 EN 27 NOVEMBER |
DOOR LAURA VAN ZUYLEN EN SASJA KOETSIER | GRONINGERFORUM.NL

Nederlandse premières op het IDFA

Nieuwe Nederlandse films op documentaire-festival IDFA vragen hoe we ons willen verhouden tot de vreemdeling. Soms komt die uit een ander land, soms is het iemand die je dacht te kennen. Voor de dichter is het het leven zelf.

OVER NIEUWE WERELDEN EN H

DE KINDEREN VAN JUF KIET

De kinderen van Juf Kiet

Vrienden in een vreemd land

Een prachtig, filmisch document over juf Kiet die een klas vol migrantenkinderen heeft, onder wie veel vluchtelingen. Ze worden klaargestoomd om later tussen de rest van de kinderen op school te passen.

In *De kinderen van juf Kiet* observeren Petra Lataster-Czich en Peter Lataster jongetjes en meisjes die hun eerste schreden in Nederland zetten. De rust en eenvoud in vorm maken de film bijzonder prettig om naar te kijken. *De kinderen van juf Kiet* is met veel liefde gemaakt, waardoor je stuk voor stuk zelf ook van alle kinderen gaat houden. Juf Kiet is het ankerpunt van de klas. Zij bewaart haar geduld met iedereen en is zo begripvol dat je niet anders kan dan zelf ook op die manier te kijken.

Zo is er Jorj, een jongetje met concentratieproblemen. Hij lijkt een beetje lastig, maar als je de tijd neemt naar hem te luisteren dan leer je dat zijn gedrag een oorzaak heeft. Het is een restant van de herinneringen aan de oorlog in Syrië die hij met zich meedraagt. Daar kon hij niet slapen door de bommen die vielen. Hier slaapt hij slecht door de herinneringen daaraan. Juf Kiet leert hem stap voor stap zijn energie en eigenwaarde terugvinden. En je weet: dit krijgt hij mee voor het leven. Haya, een ander kindje uit Syrië, ontfermt zich over Leanne, een onvoorstelbaar schattig meisje uit datzelfde land. Haya's zorg voor Leanne gaat zo ver dat juf Kiet haar moet leren dat het voor Leanne ook prettig is om haar eigen keuzes te maken.

In het begin van de film is Haya zelf nieuw en spreekt nauwelijks een woord Nederlands. Je observeert haar ontwikkeling, met vallen en opstaan en ziet hoe gedrag en aanpassingsvermogen het ene kindje sneller dan de andere doen integreren tussen de Nederlandse kinderen op de basisschool.

Het komt vast wel goed met hen allemaal, mede dankzij hun fantastische juf. Een betere start in een nieuw land bestaat niet. *De kinderen van juf Kiet* is alles wat het moet zijn: een prachtig, filmisch document van een nauwkeurig geobserveerde verandering in het leven van nog hele kleine mensen die vaak veel te grote dingen hebben meegemaakt.

BERI SHALMASHI ★★★★★

De kinderen van Juf Kiet NEDERLAND, 2016 | REGIE PETRA LATASTER-CZICH EN PETER LATASTER | 113 MINUTEN | DISTRIBUTIE MOKUM | TE ZIEN TIJDENS HET IDFA, VANAF 24 NOVEMBER IN DE BIOSCOOP EN VIA **filmthuis.nl**

Stranger in Paradise

Schreeuwend continent

Verwarring scheppen, makkelijke beeldvorming hekelen, de festivalbezoeker een beetje sarren: de docufictie *Stranger in Paradise* is als *conversation piece* geknipt als openingsfilm van documentairefestival IDFA.

Guido Hendrikx maakt in *Stranger in Paradise* ruimschoots gebruik van fictie om makkelijke beeldvorming en scheve machtsverhoudingen in de vluchtelingencrisis aan de kaak te stellen. In zijn filmessay luisteren we in drie delen naar een leraar, gespeeld door acteur Valentijn Dhaenens, die op Sicilië een klaslokaal vol pas gearriveerde migranten toespreekt. De eerste keer verkondigt hij de mening van een deel van de Europeanen die deze 'gelukszoekers' liever niet toelaat. Hij slingert de verschrikte migranten om de oren dat ze met teveel zijn: zo zouden de 1,5 miljoen asielaanvragers 26.000 euro per persoon kosten in het eerste jaar. Waarom zijn ze niet thuis gebleven om hun eigen land op te bouwen, vraagt de leraar, net zoals de Europeanen na de Tweede Wereldoorlog hun eigen welvaartstaat hebben opgebouwd? Hij steekt de beschuldigende vinger uit naar de idealisten die de migranten valse hoop hebben gegeven en de vluchtelingen een paradijs hebben voorgespiegeld.

In het tweede deel schakelt dezelfde leraar over naar een heel ander register. Hij verkondigt nu het geluid van de idealisten, het deel van de Europeanen dat het niet meer dan rechtvaardig vindt om hun rijkdom te delen. Beide meningen zijn sterk uitvergroot. De derde rol die de leraar aanneemt is die van de strenge uitvoerder van de immigratiewet, die ergens tussen de vorige twee polen in zit. In geen van de delen komen de migranten zelf echt aan het woord, maar dit is dan ook geen film over de migranten en over de ontmenselijkte praktijken in de Griekse en Italiaanse vluchtelingenkampen, maar een film over een abstracter maar net zo invloedrijk onderwerp: de sentimenten die bij de Europeanen leven.

Te midden van het meningencircus en het gepolariseerde debat legt *Stranger in Paradise* de kaarten op tafel: met deze opinies moeten we het doen, we kunnen ze niet negeren, maar geen van de standpunten wint. Of hij nou voor of tegen de komst van vluchtelingen pleit, de autoritaire leraar dringt zijn uitgesproken mening zodanig aan de klas en de luisteraars op, dat de machtsverhouding tussen beide steeds pregnanter wordt – een superioriteitsgevoel dat de film scherp demonstreert.

Debuterend filmmaker Hendrikx, in 2014 afgestudeerd aan de Nederlandse Filmacademie, laat de uiteindelijk toch wat gekunstelde, cerebrale vorm voorafgaan door een essayistische proloog die de grote greep niet schuwt, door uit te zoomen en in vogelvlucht de mens in pakweg de afgelopen 200.000 jaar te beschouwen, als een mensenmassa op weg naar het einde. In de epiloog komt Hendrikx ook nog eens met een geraffineerde reflectie op de film zelf en de cocon die de filmwereld kan zijn. Mikpunt van lichte spot is de festivalbezoeker, die zich na het bekijken van andermans leed laaft aan drank en feesten, en zo een spiegel krijgt voorgehouden.

MARISKA GRAVELAND ★★★½☆

Stranger in Paradise NEDERLAND, 2016 | REGIE GUIDO HENDRIKX | 72 MINUTEN | TE ZIEN TIJDENS HET IDFA

STRANGER IN PARADISE

HOE DIE TE OVERLEVEN

TO STAY ALIVE – A METHOD

Coco Schrijber over *How to Meet a Mermaid*

Center Parcs en cruiseschepen

In *How to Meet a Mermaid* verbindt Coco Schrijber meer dan ooit het persoonlijke met het universele. 'Ik wil geen egodocument maken, het moet naar iets hogers zodat iedereen die ernaar kijkt zichzelf ziet.'

Het is verleidelijk om bij een beschrijving van *How to Meet a Mermaid* te beginnen bij de broer van regisseur Coco Schrijber. Zestien jaar geleden pleegde hij zelfmoord door de zee in te lopen, en Schrijbers nieuwe film draait om die thema's: de zelfverkozen dood, de zee.

Maar naast het verhaal van haar broer Lex en Schrijbers zoektocht naar wat er met hem gebeurde, vertelt de film – die op International Documentary Filmfestival Amsterdam is geselecteerd voor de hoofdcompetitie en de competitie voor Nederlandse documentaires – ook twee andere verhalen. Er is de Mexicaanse surfer Miguel, die zich voorbereidt om met zijn surfplank over zee naar de Verenigde Staten te gaan, en de tragedie rondom de 24-jarige Rebecca, een medewerker op een Disney-cruiseschip die onder raadselachtige omstandigheden verdween.

De twee verhalen zijn net zo belangrijk als dat van Lex. Sterker nog: het verhaal van haar broer was niet het uitgangspunt voor Schrijbers derde lange documentaire, na *First Kill* (2001) en *Bloody Mondays and Strawberry Pies* (2008). "Ik wilde een film maken over de perceptie van de werkelijkheid. Vervolgens vond ik bij toeval allerlei verhalen die om de een of andere reden de zee in zich hadden. Toen zei iemand: jij had toch een broer die de zee in is gelopen? Eerst dacht ik: wat heeft dát er nou weer mee te maken, daar hoeven we het echt niet over te hebben. Het sloop er toch in en achteraf is het compleet vanzelfsprekend. Maar ik wil geen egodocument maken, dat vind ik totaal niet interessant. Het moet naar iets hogers, iets groters, zodat iedereen die ernaar kijkt zichzelf ziet. Dat moet je ergens zien te raken: dat iemand naar mijn broer, of naar Rebecca, of Miguel kijkt, maar zijn eigen gevecht of verdriet of angsten ziet."

De praktische details van de drie verhalen verdwijnen al snel naar de achtergrond. "Dat verhaal van Rebecca vertel ik niet als een whodunit, die zou draaien om de vraag of ze is gesprongen is of geduwd, wie het dan gedaan heeft en waarom. Het gaat erom dat niemand door had dat ze zo verdrietig was. Dat wil ik laten zien: hoe we niet kijken, niet opletten, en zelfs onze dierbaren door onze vingers wegglippen. Empathie staat op zo'n laag pitje. Al die vluchtelingen die hier naartoe komen, waarom worden die niet ontvangen? Het doet ons niets. Daarom is het dus niet verbazingwekkend dat mensen die ons zo na staan, er zomaar tussenuit kunnen knijpen."

Dat wordt nog sterker aangezet doordat *How to Meet a Mermaid* verhalen vertelt die zich aanvankelijk in idyllische situaties lijken af te spelen. "Het zijn drie paradijzen. Als je, zoals Lex, boekhouder bent in Zoetermeer, dan is zo'n eco-resort waar hij ging duiken een enorm avontuur, maar ergens was het toch niet genoeg. Ook Miguel woont in een waanzinnig mooie omgeving, maar ook daar zegt een vriend van hem: niet iedereen is hier gelukkig. *It looks like paradise*, maar ja. En Miguel zelf wil naar Amerika, waar geld is. Ondertussen willen de Amerikanen juist ontsnappen aan die stress door naar een cruiseschip te gaan; dat is hun artificiële paradijs. Als het gaat om ellende of martelingen of gaskamers is de menselijke fantasie eindeloos. Maar het lukt ons niet om een paradijs te bedenken. We komen niet verder dan Center Parcs. De hersenen kunnen niets beters bedenken dan wit zand met zee."

JOOST BROEREN

How to Meet a Mermaid IS TE ZIEN TIJDENS HET IDFA EN VANAF 5 JANUARI | DE RECENSIE EN HET VOLLEDIGE INTERVIEW VERSCHIJNEN TIJDENS HET FESTIVAL OP **filmkrant.nl**

HOW TO MEET A MERMAID

To Stay Alive - A Method

Blijf op zere plekken drukken

Iggy Pop leest voor uit een essay van Michel Houellebecq over waanzin, overleven en kunst in de uitstekende documentaire *To Stay Alive – A Method*.

Michel Houellebecq stak in 1991 dichters die op het punt stonden om het bijltje erbij neer te gooien, een hart onder de riem met zijn scherpe essay *Rester vivant – méthode*, door Martin de Haan in het Nederlands vertaald als *'Leven, lijden, schrijven – methode'*. Hij raadde levensmoede dichters, onder wie hijzelf, aan om altijd terug te keren naar de oorsprong: het lijden. Vaak geciteerd is zijn aansporing om de vinger op de wond van de maatschappij te leggen en nog eens goed hard te drukken.

De dichter moet in zijn ogen een onheilsprofeet zijn en de onderwerpen uitspitten waarover niemand wil horen. 'Wek afkeer op, dan zit je goed.' Houellebecq doet in zijn vlammende betoog een oproep om de ketens te breken en de tegenaanval te openen, ook al is eenzaamheid de prijs die je daarvoor moet betalen.

Iggy Pop las ooit Houellebecqs pamflettistische essay over waanzin, overleven en kunst en herkende een geestverwant. Houellebecq gaat tot op het bot, en zijn confronterende adviezen raakten bij Iggy Pop een gevoelige snaar: zelf zat hij als jonge muzikant ook dicht tegen de waanzin aan. In Erik Lieshouts intrigerende documentaire leest Pop vanuit zijn huis in Miami met veel bezieling voor uit het essay. Hij ontmoet Houellebecq, twee verlegen mannen bij elkaar, in de ouderwetse Franse keuken van diens grootouders. De documentaire wordt nog interessanter als Lieshout een aantal mensen bezoekt met een psychiatrische ziekte, die in het schrijven een uitweg vonden.

Die originele opzet pakt bijzonder goed uit. Lieshout, die eerder documentaires maakte over Céline, W.F. Hermans en Houellebecq, blaast zo nieuw leven in de woorden van laatstgenoemde, die met dit essay de kiem voor zijn latere fenomenale werk zou leggen. Dat elk (kunst)werk uiteindelijk overwoekerd zal worden door de natuurkrachten, zoals aan het eind van Houellebecqs *De kaart en het gebied* gebeurt, zal weinigen opbeuren, maar dat is volgens hem ook de taak niet van een kunstenaar. Iggy Pop knapte juist op van zo'n onheilstijding – weer een mens gered door de pijnlijke waarheid onder ogen te zien.

MARISKA GRAVELAND ★★★½

To Stay Alive – A Method NEDERLAND, 2016 | REGIE ERIK LIESHOUT, ARNO HAGERS, REINIER VAN BRUMMELEN | 60 MINUTEN | MET IGGY POP, MICHEL HOUELLEBECQ | TE ZIEN TIJDENS HET IDFA EN VANAF 2 FEBRUARI

De opkomst van true crime-documentaireseries

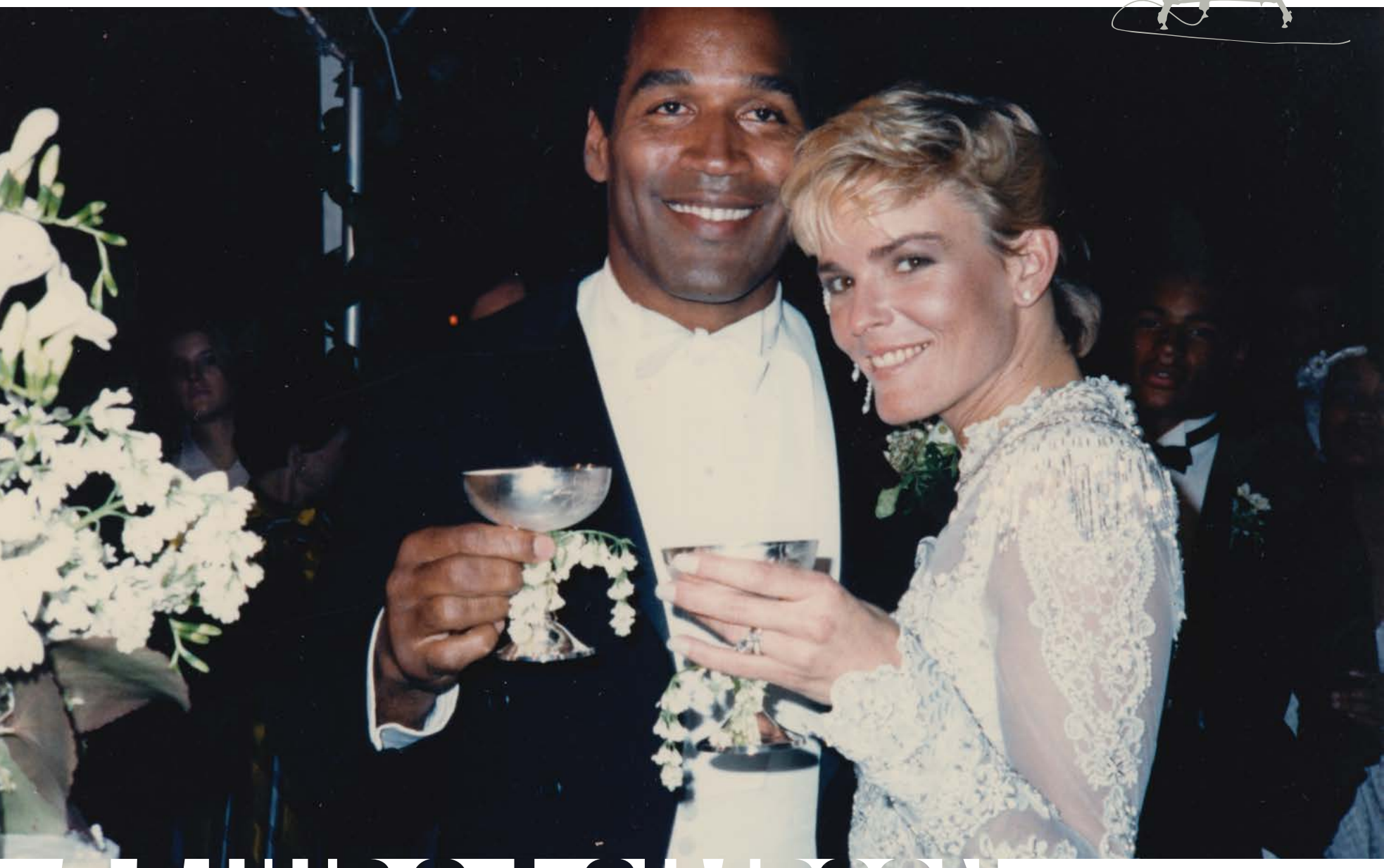

7,5 UUR O.J. SIMPSON

Documentaire true crime-series rukken op. De beste kijken verder dan de gruwelijke details in een moordzaak. Zoals *O.J.: Made in America*. De geweldige serie over de rechtszaak tegen O.J. Simpson twintig jaar geleden toont de geboorte van misdaad als tv-entertainment en legt het Amerikaanse raciale mijnenveld bloot.

DOOR JOS VAN DER BURG

De fascinatie voor moordzaken is van alle tijden, maar hij was nooit groter dan nu. In een ver televisieverleden had je politieseries als *CSI*, *NYPD Blue* en *Miami Vice*. Eén keer per week een aflevering over een moordzaak, die na een slimme ingeving van een pientere rechercheur ("Dat typmachinelint is in dezelfde winkel gekocht") of een verspreking van een moordenaar ("Nee, ik kende het slachtoffer niet, maar ze kon absoluut niet koken") werd opgelost. Criminelen waren slim, maar de recherche net even slimmer. Het was een veilige wereld, waarin misdadigers er zelden uitzagen als de buurman. Ze hadden een pokdalig gezicht met littekens, spraken met een Russisch accent of wekten met starende ogen de indruk dat ze uit een gekkenhuis waren ontsnapt. Ook al werden sommige van deze series geprezen om hun realisme (*NYPD Blue*, *CSI*), toch behoorden ze tot de onschuldige periode in de geschiedenis van misdaadseries.

De sfeer veranderde in het nieuwe millennium met Amerikaanse series als *The Wire*, *Dexter* en *Breaking Bad*, die een nieuw rauw realisme met gruwelijk geweld introduceerden. In deze series is de scheidslijn tussen goed en kwaad niet altijd helder. Goed kan soms kwaad zijn en kwaad soms goed. Of het kwaad vermomt zich als goed en omgekeerd. Ook werken bij de politie in

deze series niet alleen mensenvrienden, maar ook corrupte opportunisten en akelige racisten.

De Scandinaviërs, vooral de Denen, haakten succesvol aan bij het nieuwe misdaadrealisme. Series als *Wallander*, *The Killing* en *The Bridge* zijn lucratieve exportproducten. Ze leidden tot een nieuw kijkgedrag: niet wekelijks één aflevering van een serie bekijken, maar in één keer een heel seizoen. Het televisiejargon werd verrijkt met een nieuw begrip: binge-watching. Een weekend lang in bed griezelen bij een crimeserie werd voor sommigen een favoriet tijdverdrijf.

Kussenslopen

Het is fijn bibberen bij misdaadfictie, maar in het streven naar zo groot mogelijk realisme, lag een volgende stap voor de hand. Onder het motto 'de waarheid is vreemder dan fictie' kwamen er op echte moordzaken gebaseerde misdaadfilms en series. Enter *true crime*. In de misdaadliteratuur had dat al een lange traditie met als legendarisch beginpunt Truman Capotes *In Cold Blood* uit 1966. De true crime-roman reconstrueert de viervoudige moord op een boerengezin in 1959 in Kansas door twee voorwaardelijk vrijgelaten gevangenen.

In de bioscoop en op de televisie was true crime ook geen volslagen nieuw fenomeen, want er werden altijd al films over misdadigers gemaakt (*Bonnie and Clyde*, *Zodiac*). Nieuw is echter de geëxplodeerde fascinatie voor true crime in de laatste jaren. Wie wil, kan 24 uur per dag op ware misdaden gebaseerde films en reconstructies zien. Zoals op Investigation Discovery, een digitaal kanaal van Discovery Networks, dat ook in Nederland is te ontvangen. De kijker kan in de webshop van de zender T-shirts kopen met opdrukken als 'I don't forget, I don't forgive', en kussenslopen met de tekst 'He did it'.

In Engeland kan de true crime-liefhebber terecht bij de door Sony opgezette betaalzender True Crime TV. Hij kan er, in de promotietaal van de zender, 'echte levensverhalen' zien. "Van onverwachte, aangrijpende persoonlijke verslagen tot verhalen over misdaad en straf – iedereen belandt op een breekpunt in dit sensationele, verslavende, op feiten gebaseerde nieuwe entertainmentkanaal. Echte mensen, echte emoties, true crime – bereid je voor op de verwachting van het onverwachte!"

In een notendop staat hier wat de aantrekkingskracht is van true crime: het besef dat je niet naar een verzonnen verhaal kijkt, maar naar een misdaad die echt gebeurd is. Daarbij geldt hoe gruwelijker en sensationeler, hoe beter. Misdaad is bij deze tv-stations entertainment, waarbij je thuis met de deur op slot fijn kunt griezelen.

Satanische moord

Kenmerkend voor true crime tv-stations, die vooral in Amerika populair zijn, is dat zij misdaad louter als een individuele aangelegenheid zien. Met titels als *The Most Terrifying Serial Killers Who Are Never Caught* zijn zij geïnteresseerd in gruwelijke misdaden van (serie)moordenaars. Bij voorkeur zijn de misdaden zo bizar en bloedig mogelijk. In witteboordencriminaliteit hebben zij geen interesse. Ook niet in de sociale context van misdaad. De invloed van wapenbezit en de economische en raciale ongelijkheid op geweldsdelicten is geen onderwerp. En ook niet controversiële zaken als het Amerikaanse drugsbeleid, dat garandeert dat de gevangenissen altijd vol zitten. Justitiële dwalingen? True crime-zenders kan het niet boeien. Deze misdaadzenders geven geen inzicht in criminaliteit, maar wakkeren de angst aan dat je in de buitenwereld zonder wapen een lammetje bent voor op prooi beluste wolven.

Dat het ook anders kan tonen documentaire true crime-series, de nieuwe loot aan de boom. Deze series graven naar achterliggende oorzaken van misdaden, schetsen een maatschappelijke context en laten zien dat de werkelijkheid complexer is dan op het eerste gezicht lijkt. True crime-documentaires kenden we al, met als oermodel Errol Morris' *The Thin Blue Line* (1988), over een onschuldig voor moord veroordeelde man, maar documentaire true crime-series niet. Joe Berlingers imponerende driedelige *Paradise Lost* (1996-2011), over drie jongens die ten onrechte voor een satanische moord tot levenslang werden veroordeeld, komt in de buurt, maar bestond uit over een langere periode gemaakte aparte films.

Raciale spanningen

Documentaire true crime-series danken we aan betaalzender HBO en streamingsite Netflix. Beide hebben behoefte aan series, want die leveren abonnees op. Misdaadseries met fictieve verhalen maakten ze al, maar nu dus ook documentaire true crime-series. HBO had vorig jaar succes met de zesdelige serie *The Jinx*, over een van drie moorden beschuldigde miljonair, over wie de serie aanvullend bewijs van zijn schuld leverde. De serie is gemaakt door Andrew Jarecki, die we nog kennen van het *Capturing the Friedmans* (2002), een verbijsterende reconstructie van een nooit overtuigend bewezen incestzaak. Netflix was vorig jaar zeer succesvol met *Making a Murderer*, een tiendelige serie over de bizarre rechtsgang van een plattelander, die beschuldigd werd van verkrachting en moord. De serie nagelt het justitieapparaat aan de schandpaal, omdat het deze man per se achter de tralies wilde hebben en bewijsmateriaal manipuleerde.

Dat er iets grondig mis is met het Amerikaanse rechtssysteem is geen nieuws, maar hoe het volledig kan ontsporen, is te zien in de geweldige documentaire true crime-serie van Ezra Edelman, *O.J.: Made in America*. De 7,5 uur durende serie blikt twintig jaar na dato met tientallen betrokkenen terug op de rechtszaak tegen de toen razend populaire ex-sportman O.J. Simpson, die beschuldigd werd van moord op zijn ex-vrouw Nicole Brown en een vriend van haar. Het bewijs tegen Simpson was overtuigend, maar de rechtszaak werd beslissend beïnvloed door raciale spanningen. Vier jaar eerder waren er na het aftuigen door blanke politieagenten van de zwarte jongen Rodney King, wat door een omstander was gefilmd, enorme rellen uitgebroken in Los Angeles.

Dat de vlam weer in de pan kon slaan, werd door Simpsons verdediging handig aangegrepen. Zij beweerden dat Simpson om zijn huidskleur werd verdacht. Zij frameden de rechtszaak als een blanke poging om de zwarte minderheid onder de duim te houden. Ironisch dat Simpson het boegbeeld werd van de door blanken gekrenkte en vernederde zwarte gemeenschap, terwijl hij nooit iets met de zwarte burgerrechtenbeweging te maken wilde hebben. Zijn uitspraak in het verleden "I'm not black, I'm O.J", sprak boekdelen over zijn betrokkenheid bij de zwarte gemeenschap. Toen in de jaren zestig de zwarte burgerrechtenbeweging op straat demonstreerde, papte Simpson aan met rechts blank Amerika.

Bizarre roem

Over de rechtszaak tegen Simpson zijn boeken vol geschreven, maar wat de serie geweldig laat zien is dat door de raciale spanningen, die door Simpsons advocaten doelbewust werden aangewakkerd, de rechtszaak wel tot vrijspraak moest leiden. Het ging niet meer om Simpsons schuld, maar om compensatie voor alles wat zwarte Amerikanen in het verleden was aangedaan. Een jurylid komt er nu eerlijk voor uit dat zij handelde uit een gevoel van *payback*: er moest, hoe symbolisch dan ook, een rekening worden vereffend.

Maar de serie heeft meer lagen. Hij vertelt ook het verhaal over hoe een zwarte gettojongen door buitensporige roem verandert in een narcistisch monster. Simpson waande zich het middelpunt van de wereld en meende zich alles te kunnen permitteren. Vrouwen beschouwde hij als zijn eigendom, die geen eigen mening moesten hebben. De stap naar dreigementen en geweld was vervolgens snel gezet. Vlijmscherp analyseert de serie Simpsons psyche, met als conclusie dat bizarre roem, zoals Simpson al vroeg in zijn jeugd overkwam – vergelijkbaar met Elvis Presley en Michael Jackson – wel tot ontsporingen moet leiden.

Ten slotte toont de film ook de geboorte van de verstrengeling van misdaad en entertainment. Bij de vanuit een helikopter gefilmde achtervolging van de na een arrestatiebevel op de vlucht geslagen Simpson zat heel Amerika voor de tv. Het was het markeringspunt van het aan de haal gaan van de media met misdaad. Met één klap werd duidelijk dat de combinatie misdaad en media een commerciële goudmijn is. De Simpson-affaire opende een lucratieve doos van Pandora, die nog lang niet leeg lijkt. *Crime sells*. De slachtoffers zijn series over de levens van alledaagse mensen, want die worden niet meer gemaakt. Een nieuwe *Heimat* of nieuwe *Berlin Alexanderplatz*? Alleen als er bloed vloeit, gaat de camera nog aan.

O.J.: Made in America IS TE ZIEN IN HET IDFA-PROGRAMMA SHIFTING PERSPECTIVES, DAT DE INVLOED VAN AFKOMST EN KLEUR OP HET DENKEN OVER RAS EN IDENTITEIT ONDERZOEKT | ZIE OOK PAGINA 12

Het spoor van DocLab

WEGKIJKEN KAN NIET

IDFA's vermaarde DocLab voor interactieve documentaires bestaat tien jaar. Van mobiele telefoons en antwoordapparaten tot DNA en geuren, voor documentairemakers zijn onze datasporen voer voor verhalen.

DOOR RONALD ROVERS

Wat er door de digitalisering ook veranderde sinds IDFA's inmiddels vermaarde DocLab voor interactieve documentaires in 2007 z'n eerste editie beleefde, de documentairemaker als auteur is niet verdwenen.

Opgericht vóór de verkoop van de iPhone begon, net na de lancering van Facebook en de overname van YouTube door Google, groeide DocLab op terwijl de beschikbaarheid van digitale camera's explosief toenam. De dekking is in sommige landen zelfs meer dan honderd procent, schrijft William Uricchio in de *Interactive Documentary Canon* die IDFA voor de tiende verjaardag van DocLab samenstelde. Volgens de MIT-mediawetenschapper zal ook het 'internet of things', dat niet alleen telefoons en tablets met elkaar verbindt maar alles waar een processor in zit, datasporen nalaten waar documentairemakers verhalen mee kunnen maken. Net als iedereen met een mobiele telefoon datasporen nalaat. Of met een biologisch lichaam, in de vorm van DNA. Toch blijft het de maker die regisseert, cureert en programmeert.

"Neem de Somebody-app uit 2014 van kunstenares Miranda July", zegt DocLab-oprichter/curator Caspar Sonnen. "Een van de mooiste apps van de afgelopen tien jaar. Een messaging-app die het bericht dat je iemand stuurt, aflevert bij een derde die fysiek bij de ontvanger in de buurt is en jouw bericht zal voordragen. Geen traditionele storytelling en er is veel ruis en chaos die July niet kan beheersen, maar ze bepaalt wel de regels van de ontmoetingen en ze levert een commentaar op de ontmenselijking van communicatie."

Bendeoorlogen

Wat interactief is aan de webdocumentaires, games, apps, virtual reality-ervaringen, live performances en installaties die onder de vlag van DocLab gepresenteerd worden, ligt open. In de ondertitel van de *Interactive Documentary Canon* is daarom bewust gekozen voor 'celebrating ten years of undefined non-fiction storytelling and art'. Toch raakt die vraag aan het wezen van DocLab. Want waarin onderscheiden de films zich van wat IDFA altijd al deed, namelijk verhalen over de werkelijkheid presenteren, *the creative treatment of actuality*, zoals John Grierson de documentaire ooit definieerde?

Interactie kan minimaal maar van grote betekenis zijn, zegt Sonnen. *Alma – A Tale of Violence*, een klassieker in het genre van de interactieve documentaire, laat dat mooi zien. "Het is een app voor de tablet die begint als een reguliere film. Alma, een jonge vrouw die opgroeide binnen een van de gewelddadigste bendes van Guatemala, vertelt recht in de camera kijkend hoe ze zich aansloot bij de bende, haar eerste moord pleegde en hoe ze zich uiteindelijk los worstelde. Als kijker kun je kiezen of je haar in de ogen blijft kijken, of dat je wegkijkt door met je vinger het beeld opzij te schuiven. Wat je dan ziet zijn de hoofdrolspelers en locaties uit haar verhaal, genadeloos gedocumenteerd door een fotojournalist. Wegkijken is dus geen optie. En ook al is de interactie beperkt, elke keuze is persoonlijk: wegkijken of niets doen, verveling of sensatiezucht – het zijn emoties waar een interactief verhaal je bewust van maakt. Een goed interactief verhaal maakt de kijker medeplichtig en zegt altijd iets over jou als kijker."

Asbak

Talloze projecten werden sinds de oprichting door DocLab gepresenteerd en gefinancierd. Sonnen kreeg vorig jaar de jaarlijkse EDN Award van het European Documentary Network 'for creating a large number of eye-opening moments for many in the documentary sector'.

Wat is er veranderd sinds datakunstwerk *We Feel Fine* de emoties van blogs in kaart bracht tijdens de eerste editie in 2007 en sinds het pionierproject *Gaza Sderot* in 2008 tussen 26 oktober en 23 december elke dag twee video's online zette over het dagelijks leven in Gaza en Sderot, een Palestijnse en een Israëlische stad die slechts drie kilometer van elkaar verwijderd zijn? Of sinds de interactieve *Bear 71* de World Press Photo Multimedia Award won? Is video passé en wordt de komende tien jaar alles virtual reality?

VR biedt zeker mogelijkheden voor documentairemakers, zegt Sonnen. Reden dat DocLab deelneemt aan VRbase, de begin oktober gelanceerde 'virtual reality-hub' op het terrein van de voormalige marinebasis in Amsterdam. "Documentairemakers hebben bij elke nieuwe relevante technologie een grote rol gespeeld, want het eerste wat je doet is de camera op de wereld om je heen richten. Documentaire-filmmakers en -kunstenaars zijn vrijer, minder verankerd in een economisch model dan de fictiefilm en de gamesindustrie. Ze staan meer open voor experimenten met de werkelijkheid en dus ook met de onzekere werkelijkheid van nieuwe technologie."

Hij is zich ervan bewust dat VR gehypet wordt. "De browser was lange tijd een fantastische vrije speeltuin voor makers omdat niemand wist hoe je er geld mee kon verdienen. Bij VR merk je dat er meteen veel geld achter zit en dat het door de industrie flink gepusht wordt. Dat is misschien de grootste verandering in vergelijking met tien jaar geleden. Mensen die we gevraagd hebben voor het samenstellen van de *Interactive Documentary Canon* hebben we ook gevraagd om van nieuwe technologieën aan te geven of ze die *hype* of *potential* vinden voor documentairemakers. VR bleek gezien te worden als de grootste hype van dit moment. Tegelijk noemt bijna de helft het als een van de interessantste nieuwe media."

Dat het niet alleen maar hype is, laat DocLab deze editie zien met acteur/regisseur/found footage-fanaat Bert Hana die daar in 2013 #Alleman presenteerde, een hommage aan Haanstra's illustere documentaire door middel van Google Streetview. Hana bleek al tien jaar lang antwoordapparaten op Marktplaats op te kopen en had volgens Sonnen "een goudmijn aan documentaire-audio" in handen door alle berichten die nog op de bandjes stonden. DocLab en VRbase brachten Hana samen met VR-pioniers Purple Pill en Zesbaans. Het resultaat is *I Am Not Home Video*, een installatie waarin de kijker door Hana wordt meegenomen op een virtuele reis naar de jaren voordat DocLab ontstond: de tijd waarin we met een vaste telefoon belden, een volle asbak op tafel hadden staan en elkaars antwoordapparaten vulden met de meest intieme verhalen.

DocLab PRESENTEERT TIJDENS IDFA ZO'N 30 NIEUWE INTERACTIEVE DOCUMENTAIRES, INSTALLATIES EN AUDIOWANDELINGEN, GEBRUIKMAKEND VAN KUNSTMATIGE INTELLIGENTIE, 3D SCANNING SOFTWARE EN BIOMETRISCHE DATA ZOALS DNA EN GEUR | TOEGANG GRATIS, ZIE **doclab.org**

ANDY AT THE MOVIES presents:
16
NAOMI LEVINE MAG DE TITEL 'ANDY'S EERSTE VROUWELYKE SUPERSTER MEE NAAR HUIS': ZY ZOENDE HET MEEST VAN ALLEN IN ANDY'S FILM 'KISS' EN ZE GING HET EERST UIT DE KLEREN IN ANDY'S 'TARZAN AND JANE REGAINED... SORT OF' ~ GEFELICITEERD NAOMI, MAAR DE BEKER GAAT NAAR
BABY JANE HOLZER
"GIRL OF THE YEAR
GEBOREN EN GETOGEN IN DE VASTGOED KON DE UNIVERSITEIT JANE BRUCKENFIELD NIET ZOVEEL BOEIEN ALS EEN CARRIÈRE ALS SUPERMODEL, TOEN ZE 23 WERD WAS ZE GETROUWD MET DE ERFGENAAM VAN HET HOLZER VASTGOED IMPERIUM EN STOND ZE OP DE OMSLAG VAN IEDER TOONAANGEVEND MAGAZINE IN DE VERENIGDE STATEN
WAS ZE DAN ZO FLABBERGASTEND MOOI EN GETALENTEERD ?
OCH BEST WEL..
JANE WAS VOORAL HEEL ENTHOUSIAST, ONDERNEMEND EN ONAFHANKELYK..
~ EN ZE HAD EEN ENORME HOOP HAAR!
1963
LONDON ~ DE HOOFDSTAD VAN HIPHEID, HET MECCA VAN DE MODS, VANZELFSPREKEND WAS BABY JANE PRESENT! ALLE BEGINNENDE EN BAANBREKENDE BANDS, WAAR DE AMERIKAANSE TIENERBLADEN VOL VAN STONDEN, STRUIKELDEN OVER ELKAAR OM JANE TE LEREN KENNEN,... BEATLES ZOEMDEN OM HAAR BEEHIVE EN BY TERUGKEER BLEKEN DE STONES MEEGEKOMEN ~ DANKZY JANE KREGEN ZY VOET AAN GROND IN AMERIKA
IN 1964 IS JANE NOG MAAR 24, STEENRYK, BEROEMD EN EEN TIKJE VERVEELD WANNEER ANDY HAAR TEGEN HET STRAKKE LYF LOOPT...
HI - DO YOU WANNA BE IN MOVIES ?
SURE, IT BEATS THE SHIT OUT OF SHOPPING AT BLOOMINGDALE'S EVERY DAY
2 DAGEN LATER SPEELDE JANE IN 'SOAP OPERA'
JANE AT EEN BANAAN IN 'COUCH', DOEYSTE HAAR TANDEN, 3½ MINUUT LANG, IN ÉÉN VAN DE TIEN (!) 'SCREENTESTS' DIE ANDY VAN HAAR FILMDE EN AL SNEL WAREN ANDY & JANE 'THE TALK OF TE TOWN'; AAN JANE'S ZYDE WAS ANDY DE EXCENTRIEKE KNUFFELKUNSTENAAR, JANE'S GEZELSCHAP MAAKTE ANDY EINDELYK Salonfähig...
TO BE CONT'D
XI-5-16

Robert Jan Westdijk over *Waterboys*

‘IK CAST VRIENDSCHAPPEN’

Zes jaar na zijn vorige film, en acht jaar na zijn laatste zelfgeschreven film, is Robert Jan Westdijk terug met *Waterboys*. ‘Ik ben op mijn best als ik mijn eigen schrijfsels regisseer.’

DOOR JOOST BROEREN

"Hebben we het eigenlijk al over de inhoud gehad?" vraagt Robert Jan Westdijk als we al ruim drie kwartier over zijn nieuwe, zesde speelfilm *Waterboys* hebben zitten praten. Natuurlijk hebben we dat. Maar het gesprek gaat inderdaad meer over het proces, over het maken van de film, waarmee Westdijk een writer's block van twee jaar overwon. "Ik heb 2011 en 2012 echt een beetje verprutst."

De kiem voor de nieuwe film werd gelegd tijdens een concert van de band The Waterboys, waaraan de film zijn titel ontleent en die ook in het verhaal van vader Victor en zoon Zack een grote rol speelt. "Het was voor het eerst dat ik een concert van ze zag, terwijl ik al sinds 1985 fan van de band ben en ze een enorme reputatie hebben als liveband. Het gevoel om iets dat zo vertrouwd was toch als nieuw te zien, dat heeft een enorme indruk op me gemaakt. Toen later het verhaal ontstond over een vader en zoon die allebei single worden, zocht ik iets dat hen kon samenbrengen, en wat is daar mooier voor dan muziek?"

Dierbaar

Na de boekverfilming *De eetclub* (2010) maakt Westdijk *Waterboys* weer meer op eigen kracht. Een groot deel van de financiering werd bij particulieren opgehaald. "We hebben de helft van het budget zelf bij elkaar gesprokkeld, net zoals we dat bij *Zusje* [Westdijks debuut uit 1995, JB] hebben gedaan. Er zit naar verhouding meer privégeld dan overheidsgeld in de film, daar ben ik best trots op."

Die manier van financieren kwam eruit voort dat *Waterboys* een zeer persoonlijk project is. Al heeft de regisseur wat moeite met dat woord: "Persoonlijk wordt altijd geassocieerd met dat het autobiografisch is. Dat is de film niet. Maar hij is wel persoonlijk in de zin dat het heel veel voor me betekent, dat het me dierbaar is, en dat ik er heel veel voor wilde laten om dit verhaal tot leven te wekken. Ik heb nu wel gemerkt dat ik op mijn best ben als ik mijn eigen schrijfsels regisseer. Het is veel makkelijker om je personages uit te leggen aan acteurs als je ze zelf helemaal vanaf nul gecreëerd hebt. Anders vind ik niet per se dat mijn interpretatie meer waard is dan die van een ander."

Uiteindelijk draait het om vertrouwen, denkt Westdijk: vertrouwen in het materiaal waar je als regisseur mee werkt. "Het is makkelijker om vertrouwen te hebben in een idee waarvoor je gevraagd wordt, zoals mij bij *De eetclub* gebeurde. Maar dan kun je op de set ineens merken dat dat vertrouwen op drijfzand rust. Dat was een belangrijke ervaring voor me; zonder *De eetclub* was deze film er niet gekomen. Bij *Waterboys* was dat vertrouwen er – binnen de groep, maar ook bij mijzelf. Niet per se zelfvertrouwen, maar puur vertrouwen. Het idee: dit klopt zó, dat het wel goed gaat komen. Ik heb elke dag genoten bij het filmen. Ik moest heel vaak lachen om wat er voor de camera gebeurde, en er waren regelmatig momenten van ontroering; meer dan ik op basis van het script had verwacht. Die gevoeligheid wisten de acteurs er steeds weer in te leggen."

"Het is mijn meest emotionele film tot nu toe denk ik, met weinig techniek tussen het verhaal en de kijker. Het was nog steeds hard werken aan spontaniteit, zoals ik twintig jaar geleden ook over *Zusje* zei. Maar toen bedoelde ik het meer formalistisch: het zwabberen met de camera zodat het lijkt op een home movie. Nu zit het meer in de eenvoud waarmee de personages gewoon voor zich spreken. Dat is volgens mij ook wat de film maakt wat het is: dat je het leuk vindt om bij die mannen te zijn."

Spitsvondig

Die mannen worden gespeeld door Leopold Witte en Tim Linde, als vader Victor en zoon Zack, die als ze allebei plotseling single zijn samen naar Schotland reizen. "Het verhaal begint bij de vader, maar het groeit naar gelijkwaardigheid, dat vind ik er zo mooi aan. Je leert iedereen in eerste instantie kennen via de blik van Victor, maar uiteindelijk is Zack steeds degene die bij de echte mens komt."

Het vinden van de juiste acteurs heeft uiteindelijk driekwart jaar geduurd. "In beide rollen zit iets van mijzelf, en ik kan ze niet zelf gaan spelen. Dus je gaat zoeken naar acteurs die aanvoelen wat erachter zit. We hadden een omschrijving van Zack gemaakt waarin we de woorden 'autistische spectrum' hadden gebruikt, en veel acteurs trokken meteen van alles uit de kast. Tim niet: die besloot gewoon om het zo eerlijk mogelijk te spelen, en dat is precies goed. En Leopold is verbaal natuurlijk ontzettend spitsvondig. Hij had nog het meest moeite met het hufterige van Victor. Er waren mensen die het scenario lazen en zeiden: 'Waarom denk je dat dit leuk is? Ik zie alleen maar een nare man die nare dingen zegt.' Ik zie dat heel anders, en Leopold zag dat ook wel. Hoewel we er ook discussie over hadden, maar dat gevecht heb ik altijd met goede acteurs."

Ook hier komt weer dat woord 'vertrouwen' opduiken. "Die discussies gaan al snel over de inspiratiebronnen, waar bepaalde opmerkingen vandaan komen; de persoonlijke ervaringen waar de fictie op is gebaseerd. Dat zijn heel persoonlijke gesprekken, maar er zit een veilige fictiebuffer tussen. Dat vertrouwen probeer ik op te bouwen met mijn acteurs en mijn crew. Dus ik cast geen rollen, ik cast vriendschappen. Die zijn niet bestendig, dat geef ik direct toe: het is heel erg intens tijdens het filmen, en in mijn beleving levenslang, maar we zien elkaar vervolgens bijna nooit meer. Hoewel: de draaiperiode is nu ruim een jaar geleden, maar de WhatsApp-groep van cast en crew is nog steeds actief."

Over klungels en klootzakken

Robert Jan Westdijks komisch-ontroerende en ongetwijfeld autobiografische drama over gesjeesde vaders en gemankeerde zonen is helemaal raak.

Uitstekende beslissing van Robert Jan Westdijk (*Zusje*, 1995) om met een klein team low-budget te gaan en in Edinburgh dit komische en uiteindelijk diep ontroerende coming-of-agedrama te maken. *Waterboys* is een film over de generaties, over gesjeesde vaders en gemankeerde zonen, over arrogantie en egoïsme, over vrouwen die dat niet meer pikken, over jeugd en liefde en de dingen die anders liepen dan gedacht, vooral omdat je zelf liep te klooien.

"What show of soul are we gonna get from you", zingt Mike Scott aan het slot tijdens het 'Homecoming concert' van The Waterboys, een Schotse folkrockband bekend van *eighties*-klassieker The Whole of the Moon. Dat is de grote vraag die Victor Mullock Brouwer boven het hoofd hangt, een schrijver van overbodige krimi's die met zijn zoon Zack in Edinburgh belandt nadat ze allebei uit huis zijn gezet. Hij door Elsbeth, die Victors rondneuken eindelijk zat is. Zack door vriendin Amisha, door Victor steevast Misha genoemd omdat hij een van die mannen is die nooit luisteren naar wat anderen zeggen. U kent ze wel.

Het eveneens door Westdijk zelf geschreven *Het echte leven* uit 2008 struikelde over z'n eigen ambities maar voor *Waterboys* ging hij terug naar de kern. Als er gezwegen moet worden is het stil. Als er iets gezegd moet worden meestal ook. Zo groeit de kritieke massa van dit ongetwijfeld ook autobiografische drama. En soms is het de muziek die spreekt.

De camera van Alex Wuijts kíjkt liever naar de acteurs, die uitstekend zijn gecast. Wuijts deed tot nu toe vooral de second unit-camera's voor films en tv-series, die in de regel van alles behalve de cruciale acteerscènes filmen. Misschien kreeg hij daardoor zo'n scherp oog voor de omgeving. Edinburgh wordt niet gefilmd als toeristische plaatje maar in een stijl die past bij het verhaal, alsof de makers en de personages er al jaren rondliepen. Op een ander moment vangt hij in één shot de eenzaamheid en het verlangen van een meisje achter de balie van een hotel. Edward Hopper zou jaloers zijn. Geef die man meer camera's.

Het scenario is net zo scherp, met z'n stiltes, humor en rolomkeringen. Zack heeft te weinig ballen, vindt Victor (en hij te veel, vindt Zack) dus grappig als hij op de boot naar Schotland wil laten omroepen of de onvindbare Zack naar de ballenbak wil komen. "Ik schrok even", zegt Victor als hij Zack op het dek bij de reling vindt. "Dat doe ik niet meer pap", zegt Zack, waarmee wij weten dat het ooit erg slecht met Zack ging. Geen uitleg nodig. Hoe Zacks jeugd in de schaduw van zijn narcistische vader precies werd verziekt, is niet te zeggen. Westdijk weet dat elk woord daarover hol zou klinken. Een scène waarin Leopold Witte en Tim Linde als Victor en Zack in hun hotelkamer tegenover elkaar zitten en elkaar aankijken, zodat een paar seconden lang een hele geschiedenis woordeloos over tafel gaat, is helemaal raak. Zoals eigenlijk alles hier.

RONALD ROVERS ★★★★☆

Waterboys NEDERLAND/GROOT-BRITTANNIË, 2016 | REGIE ROBERT JAN WESTDIJK | 99 MINUTEN | MET LEOPOLD WITTE, TIM LINDE, HELEN BELBIN | DISTRIBUTIE PARADISO | TE ZIEN VANAF 1 DECEMBER

Terence Davies over A Quiet Passion

'JE INNERLIJKE LEVEN MOET R

Terence Davies, volgens sommigen de grootste levende Britse filmmaker, is geen veelfilmer, maar na enkele jaren stilte verrast hij ons met twee films over tragische zielen die hun familie koesteren, ook al betalen ze daarvoor een prijs: het intense lyrische drama *Sunset Song* en de uitgepuurde biopic *A Quiet Passion*. 'Verbittering is het ergste wat je kan overkomen.'

DOOR IVO DE KOCK

Toen actrice Cynthia Nixon haar personage in *A Quiet Passion*, de dichteres Emily Dickinson, omschreef als patroonheilige van de verlegen mensen, had ze het over Terence Davies kunnen hebben. Een regisseur die ook graag dicht bij huis blijft. "Ik ben te bang", zegt Davies, "als iemand mijn biografie schrijft, zal het eerder een brochure dan een boek worden. Ik leid een saai leven." Tijdens interviews is Davies niet op zijn gemak maar gebruikt hij ongewone, mooie woorden. 'Solace' bijvoorbeeld, "gedichten schrijven geeft me *troost*, ik worstel vaak met wanhoop omdat ik het glas als halfleeg ervaar en poëzie geeft dat gevoel perfect weer". Zijn boodschap is navenant: "Je innerlijk leven moet rijk zijn."

***A Quiet Passion* toont de spirituele rijkdom van het besloten leven van de Amerikaanse negentiende-eeuwse dichteres Emily Dickinson.** "Als achttienjarige ontdekte ik Dickinson dankzij een televisiedocumentaire. Claire Bloom las daarin haar gedichten voor. Pure lyriek: '*Because I could not stop for death / He kindly stopped for me*'. Pas toen ik zeven jaar geleden haar radicale gedichten herlas kreeg ik interesse in haar leven. Zes biografieën later besefte ik hoe weinig er over haar bekend is. Nee, ze was niet lesbisch en leed niet aan epilepsie. Omdat ze weinig reisde dacht men dat ze geen rijk leven had. Maar Dickinson had wel een rijk innerlijk leven en provoceerde de patriarchale samenleving. Op je zeventiende zeggen 'ik wil altijd bij mijn familie zijn' is heel bijzonder. Binnenshuis leven werkte voor haar niet beperkend, het maakte haar emoties krachtiger. Ik herken me in het feit dat ze heel spiritueel maar niet religieus was; zelf bleef ik een goede katholiek tot ik besefte dat geloof een leugen is. Haar spirituele tocht is interessant: wat doen we wanneer we een ziel hebben en er geen God bestaat? *A Quiet Passion* toont ook haar dapperheid. Pijnstillers bestonden toen niet en ze leed aan een pijnlijke nierziekte. Ze stierf na een hartfalen door die extreme pijn."

Naast muziek is ook schilderkunst een inspiratiebron. "Bij *Sunset Song* liet production designer Andy Harris me kennismaken met de Deense kunstschilder Vilhelm Hammershoi (1864-1916). Ik ben geobsedeerd door lege kamers, traphallen en mensen die aan ramen staan en dat zijn nu net de dingen die hij schildert. Als hij mensen in beeld brengt zijn dat vrouwen die met de rug naar de kijker staan. Alles baadt in een noorderlicht dat triestheid en melancholie creëert."

Je bent geboeid door protagonisten die vastzitten in een moeilijke situatie. "Ik zie hen niet als mensen die in een val zitten of berusten, ze zijn juist heel moedig. Mijn moeder worstelde ook met beproevingen, maar zette door. Ze vroeg zich af hoe ze het beste om kon gaan met de kaarten die het leven haar gaf. De Amerikaanse auteur Henry Thoreau schreef: '*The mass of men lead lives of quiet desperation, and go to the grave with the song still in them.*' Dat zag ik in het kantoor waar ik ooit werkte. Wat sommigen zien als berusting, is eerder wanhoop. Het gaat in *Sunset Song* en *A Quiet Passion* niet om aanvaarding, want dat gaat samen met berusting en leidt tot passiviteit. Wanneer je kijkt naar wat het leven geeft en wat je eraan kunt verbeteren, dan vecht je. Mijn moeder kon niets doen aan haar verschrikkelijke leven met mijn psychotische, gewelddadige vader. Ze zorgde voor tien kinderen en wilde niet verbitterd raken, want verbittering is het ergste wat je kan overkomen. In *Sun-*

IJK ZIJN'

set Song zegt de moeder van hoofdrolspeelster Chris: 'Ik kan het niet meer aan', maar ze wordt niet bitter. Bitterheid is verbonden met het gevoel dat je iets ontzegd is. Liefde, een comfortabel leven of de publicatie van je gedichten. Professionele jaloersheid vloeit voort uit afgunst, maar dat gevoel kende Emily Dickinson niet. Daarom is ook zij niet bitter."

Mocht je na twaalf jaar niet radicaal met je kantoorwerk gebroken hebben, dan hadden we *Distant Voices, Still Lives* (1988) en *The Long Day Closes* (1992) nooit gezien. "Zo dramatisch was het allemaal niet. Uit geldnood ging ik werken bij een transportbedrijf waar elke dag een beetje meer sterven was. Ondanks acteerlessen kwam ik maar niet binnen bij een Londense theaterschool. Uiteindelijk mocht ik met een kleine beurs naar de Coventry Drama School, waar ik het eerste deel van mijn trilogie schreef. Met een klein bedrag mocht ik het van BFI-producent Peter Shannon regisseren. De draaiperiode van *Children* (1976) was een hel, omdat alle cast- en crewleden me haatten. Ik was ervan overtuigd geen talent te hebben en wilde stoppen. Maar je moest dan je beurs terugbetalen en dat kon ik niet, dus ik ging terug naar de dramaschool. Ondertussen was Peter Sainsbury BFI-productiehoofd geworden en vroeg hij me verder te gaan met het verhaal van mijn alter ego Robert Tucker, *Madonna and Child* (1980) en *Death and Transfiguration* (1983)."

Je blijft gefascineerd door geheugen en tijd. "Mijn favoriete gedicht is er een van T.S. Eliot over geheugen en tijd. Maar ik ben ook een technofoob die zelfs niet overweg kan met mobiele telefoons. Ik begrijp de moderne wereld niet en walg van het heersende narcisme. Waarom zou je een foto van jezelf nemen wanneer je eet? Dergelijk narcisme is beangstigend. Ook populaire cultuur is vreemd voor mij. Ik kijk niet naar televisie, het brengt je niets bij en voert enkel mensen op die totaal geen intelligentie hebben. Ik heb actrice Cynthia Nixon gezegd dat ik *Sex and the City* maar niets vond; alles wat ze doen is eten, seks hebben en dingen kopen; gruwelijk. Maar Cynthia lijkt fysiek op Dickinson en acteert sterk."

Jouw films geven je als kijker het gevoel dat je ze moest maken. "Ik kan niets doen waar ik niet hartstochtelijk in geloof. Meedraaien in een industrie die draait om geld zint me niet; ik wil emotioneel en intellectueel geraakt worden door films. Wanneer ze ons zelf dingen laten interpreteren zijn het goede films. Wanneer je de instructies 'lach', 'huil' en 'wees opgewonden' krijgt, zijn ze slecht."

DE BESPREKING VAN TERENCE DAVIES' **Sunset Song** (2015) IS TE LEZEN OP PAGINA 51

Luister naar de zachte stem

Emily Dickinson schreef met haar gedichten een brief aan de wereld, maar die schreef niet terug. Terence Davies filmt de Amerikaanse dichteres net zo bedachtzaam als de staccato gedichten van Dickinson zelf: tot de essentie teruggebracht.

Over Emily Dickinson is weinig bekend. De vrouw die pas na haar dood werd omarmd als een van de belangrijkste negentiende-eeuwse Amerikaanse dichters, heeft in haar leven geen gedicht onder haar eigen naam gepubliceerd. Tijdschriftredacteuren oordeelden neerbuigend over haar werk, en na wat gemor publiceerden ze enkele van haar gedichten anoniem met, tot haar grote woede, een andere interpunctie. De enige prijs die ze won was de tweede prijs voor een zelfgebakken brood.

Dickinson verkoos de afzondering in haar familiehuis in Amherst, Massachusetts, en verborg zich op latere leeftijd het liefst boven aan de trap om bezoekers te woord te staan. Ze had weinig op met uiterlijk vertoon, maar haar innerlijke leven was des te rijker. En ze was rebels, op haar eigen ingetogen manier, ze brak met het geloof, met de stijlregels van de poëzie en met de verwachtingen over de rol van de vrouw. Ze was niet opstandig door te schreeuwen maar door stilletjes te doen wat ze moest doen: schrijven, wel zo'n 1800 gedichten in totaal.

De Engelse meester van de zachte stem Terence Davies (*Distant Voices, Still Lives*) heeft haar innerlijke leven heel mooi weten te vangen door van haar overdenkingen het hart van de film te maken. Niet alleen vanwege het ontbreken van feiten en groot drama in haar biografie, maar omdat ze haar poëzie altijd belangrijker vond dan haar leven. Ze schreef met haar gedichten een brief aan de wereld, maar die schreef niet terug. "Jij hebt je poëzie", zegt haar schoonzus troostend. "Maar jij hebt een leven", antwoordt Emily, prettig ingehouden gespeeld door Cynthia Nixon (*Sex and the City*).

Hoewel Dickinson als vrouwelijke dichter in haar tijd geen uitzondering was, maakt de film wel duidelijk dat vrouwen niet geacht werden om zichzelf op een oorspronkelijke manier te uiten. Vrouwen moesten nog toestemming vragen aan hun man om te schrijven. De ongehuwd gebleven Emily had dan ook weinig op met het huwelijk, ook omdat ze haar weinige vrienden verloor zodra ze gingen trouwen.

Davies filmt Emily zo bedachtzaam en kalm als de staccato gedichten van Emily zelf: enigmatisch, tot de essentie teruggebracht en altijd zorgvuldig gecomponeerd.

MARISKA GRAVELAND ★★★★★

A Quiet Passion ENGELAND/BELGIË, 2016 | REGIE TERENCE DAVIES | 125 MINUTEN | MET CYNTHIA NIXON, JENNIFER EHLE, DUNCAN DUFF | DISTRIBUTIE CONTACT FILM | TE ZIEN VANAF 1 DECEMBER

François Ozon over *Frantz*

‘EEN LEUGEN VERTOLKT ALTIJ

In zijn spiegelpaleis *Frantz* keert François Ozon de dingen om, om te laten zien hoe ze echt zijn. Want een leugen kan een waarheid bevatten. ‘Ik wilde u af en toe op het verkeerde been zetten.’

DOOR KEES DRIESSEN

Hij wist het niet eens, van Lubitsch. “Ik baseerde me op het oorspronkelijke toneelstuk van Maurice Rostand uit de jaren twintig”, vertelt de Franse regisseur François Ozon (*Swimming Pool*, *5x2*) in Venetië, waar zijn *Frantz* in competitie draait. “Ik werd getroffen door het idee van een Franse soldaat die rozen komt leggen op het graf van een Duitse soldaat. Dat vond ik mooi. Maar toen ik ontdekte dat Lubitsch het verhaal al had verfilmd in 1932, raakte ik ontmoedigd. Want wie kan in de voetsporen van Lubitsch treden?”

Maar nadat hij Lubitsch’ *Broken Lullaby* had gezien, kreeg Ozon nieuwe ideeën. Zijn *Frantz* is geen eenvoudige remake geworden, maar een spiegel van Lubitsch’ film: hetzelfde, maar omgekeerd. Zoals *Frantz* vol zit met gespiegelde scènes, verhalen en ideeën. “Lubitsch was een Duitser, die het perspectief van de jonge Fransman koos. Mij leek het als Fransman beter om het perspectief te kiezen van de Duitsers, de verliezers van de Eerste Wereldoorlog.”

Ozon trad zo wel in de voetsporen van Lubitsch – maar wandelde de andere kant op. En dus reizen we niet mee met de Fransman van Parijs naar Duitsland, om daar de familie van Frantz op te zoeken, maar bevinden we ons bij diens rouwende Duitse verloofde, die de Franse soldaat op een dag aantreft bij Frantz’ graf. En die, in de tweede, door Ozon verzonnen helft van het verhaal, op haar beurt naar Parijs reist (de Duitse actrice Paula Beer won in Venetië de prijs voor aanstormend acteertalent).

Lessen trekken

De omdraaiingen gaan verder. “Bij Lubitsch hoor je aan het begin direct wat de Franse soldaat heeft meegemaakt, terwijl dat bij mij pas later wordt onthuld. Als je beide films wilt zien – en *Broken Lullaby* is erg interessant – kun je daarom beter eerst de mijne bekijken.” Eerst de latere, dan de eerdere dus. Maar ook die eerdere is inmiddels zelf gespiegeld geraakt: Lubitsch maakte *Broken Lullaby* als hoopvolle naoorlogse film met een pacifistische boodschap – terwijl wij het nu, wetend dat de Tweede Wereldoorlog nog zou komen, niet anders kunnen zien dan als een *vooroorlogs* en dus vermanend verhaal.

Dat is ook wat Ozon zag en waarmee hij zijn producenten wist te overtuigen. “In eerste instantie zeiden die: *alweer* een film over 14-18? Wie zit daar nog op te wachten? Maar voor mij was het een manier om het indirect over het heden te hebben. Er zijn lessen te trekken uit dit verleden. Dankzij de Frans-Duitse vriendschap na de Tweede Wereldoorlog hebben we tachtig jaar geen oorlog gehad. Maar nu zien we in heel Europa weer groeiend nationalisme, een migratiecrisis, angst voor buitenlanders, oproepen tot nationale grensversterking en de Brexit. Met al die spanningen in Europa leek me dat 1919 weerklank zou vinden.”

Deze Frans-Duitse vriendschap zou je zelfs de basis van de film kunnen noemen. We hebben het tenslotte over een Franse regisseur die – voor het eerst in het Duits werkend – een bestaande verfilming van een Frans toneelstuk door een Duitse regisseur over een Franse soldaat bewerkte tot een Franse film over een Duitse oorlogsweduwe. Waarbij deze vermenging, als grapje, ook in de titel is beland: Fransen hebben de neiging de Duitse naam Franz met een extra ‘t’ te schrijven. Dat deed Ozon ook. Toen hij daarop gewezen werd, liet hij het maar zo, om te suggereren dat Frantz zijn naam *zelf* zo schreef uit liefde voor Frankrijk.

Zin in kleur

De estheet Ozon (die er ook in Venetië weer uitzag alsof hij zelf graag voor de spiegel staat) liet zich ook netjes

FK.LIVE FILMKRANT.LIVE VERZORGT IN DECEMBER EEN INTRODUCTIE BIJ **Frantz** | FILMSCHUUR HAARLEM, 3 DECEMBER 14.00 UUR

D EEN VERLANGEN'

inspireren door zowel de Duitse als de Franse schilderkunst. "We wilden in zwart-wit filmen omdat dat past bij ons beeld van het tijdperk, vanwege de bestaande films en archiefbeelden. Maar toen we voor de wandelscène een landschap vonden dat deed denken aan de romantische schilderijen van Caspar David Friedrich, leek het opeens zonde om dat in zwart-wit te doen. We kregen gewoon *zin* in kleur. Toen ontstond het idee om kleur af en toe in de film terug te laten keren. Niet op een rationele manier, maar emotioneel. Het gebeurt bijvoorbeeld op momenten dat het bloed weer begint te stromen door de aderen van deze rouwende personages, die een beetje lijken op levende doden."

Kleuren die overigens, merkwaardig genoeg, op ingekleurd zwart-wit lijken, terwijl de zwart-witscènes eruitzien als kleurenfilm waaruit de kleur achteraf is verwijderd – een beleving die ik niet goed kan uitleggen maar die waarschijnlijk een technische verklaring kent. Opnieuw een vreemd spiegelspel, maar dit keer wellicht onbedoeld (het punt kwam tijdens het groepsinterview in Venetië niet ter sprake).

Manets *Le suicidé* was een andere inspiratiebron voor Ozon: "In het toneelstuk noemde Rostand een schilderij van Courbet, maar ik kon niks vinden dat verbeeldde wat ik in mijn hoofd had. Toen ontdekte ik dit relatief onbekende en wat onderwerp betreft uitzonderlijke schilderij van Manet, dat veel gewelddadiger is en beter bij deze morbide periode past."

Vrees niet dat de titel van dit schilderij een eenvoudige hint geeft over de plot van *Frantz* – zoals de plot zich überhaupt niet gemakkelijk laat grijpen. "Ik wilde u expres af en toe op het verkeerde been zetten", glimlacht Ozon, "En een beetje spelen met uw interpretaties." Zodat veel dingen in *Frantz* niet zo blijken te zijn als ze in eerste instantie leken, en vaak vervolgens toch ook weer wel: hetzelfde, maar dan omgekeerd. Het is niet overdreven om te stellen dat *Frantz* op deze manier iets interessants te melden heeft over zulke uiteenlopende tegenstellingen als Frankrijk en Duitsland, liefde en dood, oorlog en vrede, schuld en boete, vergeving en troost, rouw en levenslust en, een Ozon-stokpaardje, fictie en werkelijkheid.

En niet te vergeten: leugen en waarheid. Want terwijl leugens een grote rol spelen in *Frantz*, zijn ook dat spiegels. "Gaandeweg ga je beseffen dat achter de leugen een gedeeltelijke waarheid schuilgaat. En dat is wat me interesseert: de complexiteit van de leugen. Want een leugen vertolkt altijd een verlangen."

De lieve vrede bewaren

François Ozon onderzoekt in *Frantz* hoe moeilijk en belangrijk eerlijkheid is. Gebaseerd op *Broken Lullaby* van Ernst Lubitsch.

Een jonge Fransman, Adrien, raakt verstrikt in een web van leugens in het ingehouden en grotendeels in zwart-wit gefilmde melodrama *Frantz*, van veelfilmer Ozon. Ongeveer halverwege het verhaal, dat zich afspeelt in 1919, probeert Adrien, een voormalige militair, de waarheid onder ogen te komen en zijn geheim op papier te zetten in een unheimisch kamertje in een Duitse herberg. Maar het lukt hem niet en hij verfrommelt zijn brief. De persoon aan wie hij zijn geheim uit de doeken moet doen is Anna, de verloofde van Frantz Hoffmeister, een jonge soldaat die, net als bijna twee miljoen andere Duitse (jonge)mannen, in de loopgravenoorlog omkwam.

Het eerste deel van Ozons film laat zien hoe Adrien, een Parijzenaar, bloemen komt leggen op Frantz' graf in een Saksisch provinciestadje. Net na de capitulatie zijn de anti-Franse gevoelens er heel sterk, maar Anna en ook Frantz' moeder vragen de vreemdeling toch even binnen (de vader is aanvankelijk minder enthousiast: "Voor mij hebben alle Fransozen mijn zoon omgelegd", bromt hij). Alhoewel de Hoffmeisters Adrien niet kennen, zegt hij een goede vriend te zijn geweest van hun zoon, die voor de oorlog in Parijs studeerde. Door over hun gezamenlijke Parijse avonturen te vertellen en viool te spelen, een instrument dat ook Frantz meester was, brengt Adrien uiteindelijk weer een beetje kleur in het bestaan van Anna en de Hoffmeisters. Ook letterlijk, want Ozon schakelt voor Adriens herinneringen over naar kleurenbeeld. Om het contrast met het grauwe, rouwende heden verder te onderstrepen, zwelt ook de warmbloedige muziek van Philippe Rombi voor het eerst aan.

De serieuze, zelfs een beetje plechtige intrige van de eerste akte doet vooral denken aan de Amerikaanse studiofilms van de jaren dertig, die ook in zwart-wit waren. Dat is geen toeval, aangezien het scenario gedeeltelijk gebaseerd is op het drama *Broken Lullaby* (1932) van Ernst Lubitsch. Maar Ozon wil geen stoffige hommage maken: nadat Adrien het papier opzij heeft gesmeten en hij Anna eindelijk de waarheid heeft opgebiecht, neemt Ozon als scenarioschrijver het stokje over en wordt het morele grijsgebied van *Frantz* in plaats van duidelijker zwart-wit juist nog complexer.

De regisseur van Franse vrouwenfilms zoals *8 femmes*, *Potiche* en *Swimming Pool* kiest het perspectief van de aanvankelijk onbedorven Anna (Lubitsch bleef bij Adrien). Nadat ze geconfronteerd wordt met Adriens leugens in Duitsland ontwikkelt de Duitse zich in het tweede deel, dat zich in Frankrijk afspeelt, tot zowel een vrouwelijk spiegelbeeld als een tegenpool van de Parijzenaar. Adrien en Anna worstelen beiden met Frantz' afwezigheid, flirten met de dood en ook Anna krijgt een scène waarin ze probeert de waarheid die alleen zij kent op papier te zetten, wat ook haar niet lukt.

Beide personages, met finesse en diepgang gespeeld door Paula Beers en Pierre Niney, hebben goede bedoelingen en houden ten dele een fictieve wereld in stand om de goede vrede zo min mogelijk te verstoren en zo de pijn uit de weg te gaan. *Frantz* onderzoekt hoe moeilijk en belangrijk eerlijkheid is, op persoonlijk, familiaal, nationaal én Europees niveau. "Soms doet een leugen minder pijn", zegt zelfs een pastoor, hoewel *Frantz* ook laat zien dat bijvoorbeeld blind nationalisme, gebaseerd op (gedeeltelijke) onwaarheden, juist heel gevaarlijk kan zijn.

BOYD VAN HOEIJ ★★★★½

Frantz FRANKRIJK, 2016 | REGIE FRANÇOIS OZON | MET PIERRE NINEY, PAULA BEER, ERNST STÖTZNER | 114 MINUTEN | SEPTEMBER FILM | TE ZIEN VANAF 1 DECEMBER

Highlights December

eye

The Misfits

90 jaar Marilyn Monroe

In 2016 zou Marilyn Monroe 90 jaar zijn geworden. Vandaag de dag wordt de naam 'Marilyn Monroe' gezien als synoniem voor schoonheid, sensualiteit en erotiek. De filmvertoningen in EYE laten zien dat Monroe ook een briljante comédienne en serieuze actrice was. Te zien zijn *The Misfits*, *Some Like It Hot, The Prince and the Showgirl*, *Clash by Night*.
Vanaf 22 december

De Europese dag van de korte film

De Europese Dag van de Korte Film wordt gevierd op de kortste dag van het jaar. Het programma bevat prijswinnende korte films, zoals *Import*, de Nederlandse inzending voor de Oscars, en *Gratis*, winnaar van het Gouden Kalf voor Beste Korte Film 2016. Speciaal voor kinderen is er een programma met films uit negen verschillende landen.
21 december
zie ook dagvandekortefilm.nl

White Christmas

(Michael Curtiz)
De donkere kerstdagen worden verlicht door Michael Curtiz en zijn all star cast Bing Crosby en Danny Kaye in een onderhoudend verhaal over twee dienstkameraden die als zang- en dansduo furore maken in een wintersporthotel. De muziek is van Irving Berlin.
Vanaf december

Celluloid

Tacita Dean, João Maria Gusmão & Pedro Paiva, Rosa Barba, Sandra Gibson & Luis Recoder
De kunstenaars in de internationale groepstentoonstelling *Celluloid* onderzoeken in hun werk de bijzondere kwaliteiten van analoog filmmateriaal en het *film apparatus*. In een tijd van snelle en bijna totale digitalisering van het bewegend beeld vestigen deze kunstenaars de aandacht op de materiële eigenschappen van 16mm en 35mm celluloidfilm. Zij benadrukken de kracht van het geprojecteerde beeld en blazen het tastbare celluloid nieuw leven in.
17 september 2016 t/m 8 januari 2017

EYE FILMMUSEUM AMSTERDAM **Info & tickets eyefilm.nl** BankGiroLoterij

Europese Dag van de KORTE FILM

Import (Ena Sendijarević)

Op 21 december 2016
in de Nederlandse
filmtheaters

dagvandekortefilm.nl

Europese Dag van de

KORTE FILM

Het is nog altijd de eerste stap op weg naar een serieuze regiecarrière: een korte film maken. Want alles wat cinema interessant maakt ligt al in een goede short besloten. Maar ook veel van de obstakels die je als regisseur kunt tegenkomen duiken op tijdens het maken van een korte film. De perfecte leerschool dus.
Maar dan: je hebt dat ene steengoede idee uitgewerkt tot een prikkelende korte film. Wie gaat die vervolgens vertonen? Een platform vinden dat YouTube ontstijgt is nogal een uitdaging voor de ambitieuze jonge cineast. Gelukkig zijn daar festivals als Go Short en International Film Festival Rotterdam die structureel korte films onder de aandacht brengen. Voor de Europese Dag van de Korte Film hebben beide festivals de handen ineen geslagen met EYE. Een dag lang worden enkele van de beste Nederlandse en internationale shorts vertoond in wel 31 Nederlandse theaters!

Eén van de samenstellers Teun van Laake ziet als programmeur van Go Short veel korte films langskomen. Wat vindt hij het belang van shorts in de ontwikkeling van jong talent? 'Ik denk dat het een mooie manier is voor regisseurs om zichzelf te ontdekken als filmmaker. Het is een belangrijke stap om je eigenheid te vinden, om te kunnen experimenteren, want de financiële belangen zijn nog niet zo groot. Je hebt een kleiner budget met minder risico's en daarom zie je dat filmmakers kunnen onderzoeken hoe zij een verhaal in beeld kunnen brengen.'

Van Laake stelde voor deze Europese Dag een zo gevarieerd mogelijk programma samen, waarin uiteenlopende genres als animatie, drama en documentaire aan bod komen. Puur Nederlandse films ditmaal, die hun sporen al verdiend hebben. '*Depart at 22* werd geselecteerd voor Annecy, waarschijnlijk het belangrijkste animatiefestival ter wereld, en won daar ook een prijs voor beste afstudeerfilm. Met hun komische film *Gratis* wonnen Merijn Scholte Albers en Tobias Smeets het Gouden Kalf voor Beste Korte Film 2016. En sterk aan *Import* vond ik dat Ena Sendijarević een vrij serieus verhaal vertelt dat tegelijkertijd ook grappig en luchtig is. En heel stijlvast.'

Als Van Laake aanstormend talent advies zou mogen geven, hoe zou dat dan luiden? 'Neem 'nee' niet voor lief. Als je tegenslag hebt in wat dan ook, in hulp of financiën, blijf er voor gaan. Regisseur Esra Piké heeft bij haar documentaire *U hebt een probleem* best wel wat tegenslagen gekend. Zo wilden de hoofdpersonen [sociaal kwetsbare burgers in Groningen] die zij portretteerde eigenlijk niet meewerken. Esra heeft zich er hard voor gemaakt om hun verhaal toch te kunnen vertellen omdat zij er een belangrijk onderwerp in zag. Ze bleef doorzetten en uiteindelijk is het haar gelukt een heel mooie en integere film te maken.'

Import (Ena Sendijarević)

Interview —

Ena Sendijarević (Import)

Een wereldpremière in Cannes: een droom voor elke filmmaker. Het overkwam de Nederlands-Bosnische Ena Sendijarević toen haar derde korte film *Import* afgelopen mei werd geselecteerd voor het prestigieuze programma Quinzaine des Realisateurs. Inmiddels is *Import* ook aangewezen als de Nederlandse inzending voor de Oscar van de beste korte fictiefilm. Sendijarević is natuurlijk blij en trots met dit succes. 'Cannes was voor mij ook een bevestiging dat als je ergens heel hard aan hebt gewerkt, en je ziel erin stopt, je daar erkenning voor krijgt. Het was dus geen lot uit de loterij, al spelen geluk en momentum wel een rol, hoor. En in Cannes zijn de programmeurs ook heel betrokken bij 'hun' films. Ik was heel dankbaar dat ik daar mocht zijn, maar kreeg ook het gevoel dat zij zelf trots waren op *Import*.'

Import vertelt het verhaal van een jong Bosnisch vluchtelingengezin dat na het verkrijgen van een verblijfsvergunning in 1994 in een klein dorp in Nederland terechtkomt. Absurde situaties ontstaan wanneer de gezinsleden elk op eigen manier deze nieuwe wereld hun thuis proberen te maken. Sendijarević: 'De film gaat over de eerste stappen van een integratieproces, maar ook over de blik van de vluchteling. Als je voor het eerst uit het buitenland komt is Nederland best een gek land. Bepaalde gewoontes of merkwaardige types die ik even aanraak, dat zijn de dingen die vreemd aanvoelen voor een gezin dat hier naartoe komt. Dat wilde ik invoelbaar maken. De Bosnische cultuur vind ik trouwens ook raar hoor!'

Sendijarević wisselt in *Import* droevige momenten af met grappige maar de toon van de film blijft constant: die van verwondering over een nieuwe wereld. Het is iets waar ze hard aan heeft gewerkt. 'De zoektocht naar de juiste toon was een van de moeilijkste dingen. Hoe heb je het over vluchtelingen, hoe zet je een vader die thuis zit neer? Ik heb enorm veel versies geschreven, van heel zwaarmoedig tot bijna surrealistisch, om dat dan vervolgens weer af te bouwen. Daar gaat heel veel tijd in zitten. Eigenlijk weet je pas aan het eind van de rit echt of de toon aansluit bij het gevoel dat je wilt overbrengen.'

Na drie internationaal goed ontvangen shorts is Ena Sendijarević bezig met de voorbereidingen voor haar lange speelfilmdebuut *Take me somewhere nice*. Wat hebben de korte films aan haar ontwikkeling bijgedragen? 'Een korte film is een op zichzelf staand iets. Hij kost minder, heeft minder draaidagen en is daardoor makkelijker om te maken aan het begin van je carrière. Bij de korte film heb je iets meer vrijheid om dingen uit te proberen. De shorts die ik goed vind doen eigenlijk allemaal iets nieuws met de filmtaal.'

Op 21 december 2016 — in de Nederlandse filmtheaters

De Europese Dag van de Korte Film wordt gevierd op de kortste dag van het jaar in 31 deelnemende theaters en in een groot aantal Europese landen. Op deze dag zijn er volop korte films te zien.

Hoofdprogramma (82 minuten)

Korte films van jong, aanstormend, Nederlands talent die het afgelopen jaar geselecteerd zijn voor internationale filmfestivals en die prijzen mee naar huis hebben genomen. Doorgaans zijn deze veelgeprezen films enkel op deze festivals te bewonderen, maar op de Europese Dag van de Korte Film heeft u de kans om de makers van de toekomst aan het werk te zien. Het programma, samengesteld door Go Short, bevat veel prijswinnende films die tonen hoe talentvol de Nederlandse kortefilmmakers zijn.

Houvast (Charlotte Scott-Wilson, 2016, fictie, 22’). Prijs voor beste korte film op Tribeca Film Festival. Een jonge, getalenteerde celliste ontwikkelt van de ene op de andere dag podiumangst.

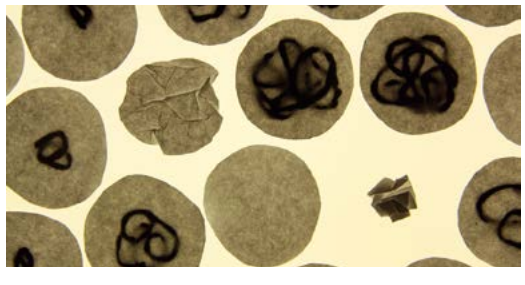

Depart at 22 (Wiep Teeuwisse, 2015, animatie, 4’). Prijs Cristal in Annecy. Animatiefilm over de vergankelijkheid van het menselijk lichaam en de angst om je jeugdigheid te verliezen.

Import (Ena Sendijarevic, 2016, fictie, 17’). Nederlandse inzending voor de Oscars en was ook te zien in Cannes. Hoe gaat een Bosnisch gezin om met een noodsituatie en een verhuizing naar een vreemd land?

What Else (Jelle van Meerendonk, 2016 , animatie, 6’). Afstudeerfilm master St. Joost. Als je iets doet wat je leuk vindt, vergeet je soms zomaar dat het een routine is geworden.

U hebt een probleem (Esra Piké, 2015, documentaire, 25’). Go Short Special Mention. Een inkijkje in de wereld van het Team Bemoeizorg in Groningen.

Gratis (Merijn Scholte Albers en Tobias Smeets, 2016, fictie, 10’). Gouden Kalf voor beste korte film. Pijnlijke relatiekomedie in een supermarkt, met Loes Schnepper, in 2014 winnaar Gouden Kalf beste actrice in televisiedrama.

Kinderprogramma (54 minuten, vanaf 6 jaar)

In 2012 startte Short Circuit met de promotie van de Europese korte film. Voor deze lustrumeditie selecteerde Short Circuit de beste korte films uit negen verschillende Europese landen. Reis samen met je kind door Europa, langs negen poëtische pareltjes uit Frankrijk, Spanje, Slovenië, Kroatië, Litouwen, Nederland, Italië, Zweden en Noorwegen.

La cage (Frankrijk, 2016, Loïc Bruyere, 6’). Een beer in een kooi die niet kan zingen en een vogel die niet kan vliegen maar wel kan zingen.

Atencion al cliente (Spanje, 2007, Marcos Valín, David Alonso, 8’). In een verre toekomst waarin robots de dienst uitmaken, is een oud dametje in de supermarkt op zoek naar een lekker hapje voor haar trouwe viervoeter.

Koyaa (Slovenië, 2011, Kolia Saksida, 3’). Koyaa heeft zo zijn eigen maniertjes om ingewikkelde dagelijkse dingen op te lossen.

The Button (Litouwen, 2012, Ieva Miškinytė, 6’). Een verhaal over verloren zijn en weer gevonden worden, over mensen, knopen en de draden die alles met elkaar verbinden.

Jack (Nederland, 2014, Quentin Haberham, 3’). Vriendschap en romantiek op de vuilnisbelt.

Mushroom Monster (Noorwegen, 2013, Aleksander Leines Nordaas, 6’). Het paddenstoelenmonster heeft een probleem: hij heeft honger!

Merlot (Italië, 2016, Marta Gennari, Giulia Martinelli, 6’). In een blauw sprookjesbos verliest een omaatje een fles wijn uit haar mand, wat tot een verrassende ontmoeting leidt.

Voce (Kroatië, 2016, Ivan Mirko Senjanović, 5’). Zes stukken fruit blijven alleen achter in een keuken. Dan schijnt er een zonnestraal precies op de sinaasappels. Het andere fruit komt in opstand.

What If (Zweden, 2013, Linda Hambäck & Mariak Heidebäck, 13’). Dierenverhalen komen tot leven in deze vrolijke muzikale animatie.

The Button (Ieva Miškinytė)

What if (Linda Hambäck & Mariak Heidebäck)

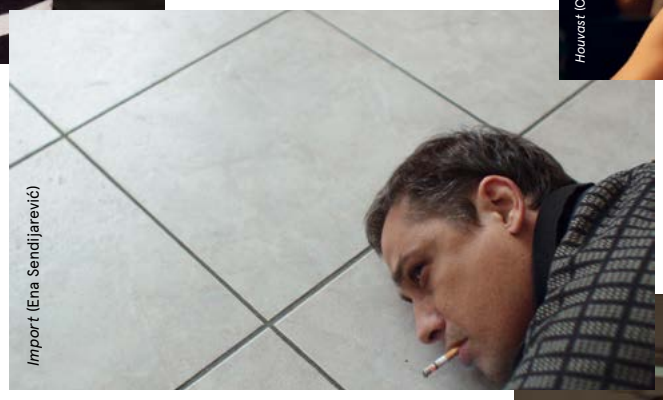
Import (Ena Sendijarević)

Houvast (Charlotte Scott-Wilson)

Gratis (Merijn Scholte Albers en Tobias Smeets)

Atención al Cliente (Marcos Valin, David Alonso)

Mushroom Monster (Aleksander Leines Nordaas)

Onderstaande filmtheaters doen mee aan de Europese Dag van de Korte Film op 21 december 2016.

EYE Filmmuseum, **Amsterdam**, eyefilm.nl
Kriterion, **Amsterdam**, kriterion.nl
De Balie, **Amsterdam**, debalie.nl
Rialto, **Amsterdam**, rialtofilm.nl
De Uitkijk, **Amsterdam**, uitkijk.nl
Filmhuis **Alkmaar**, filmhuisalkmaar.nl
Filmhuis **Almelo**, filmhuisalmelo.nl
Parkvilla, **Alphen a/d Rijn**, parkvilla.nl
De Lieve Vrouw, **Amersfoort**, lievevrouw.nl
Focus, **Arnhem**, focusarnhem.nl
Chassé Cinema, **Breda**, chasse.nl
Filmhuis **Bussum**, filmhuisbussum.nl
Lumen, **Delft**, filmhuis-lumen.nl
Filmhuis **Doesburg**, hetarsenaal1309.nl
NatLab door Plaza Futura, **Eindhoven**, natlab.nl
Filmhuis **Emmen**, filmhuisemmen.nl
Concordia, **Enschede**, concordia.nl
Groninger Forum, groningerforum.nl
Filmhuis **Hengelo**, filmhuishengelo.nl
Verkadefabriek, **Den Bosch**, verkadefabriek.nl
Slieker Film, **Leeuwarden**, sliekerfilm.nl
Lumière, **Maastricht**, lumiere.nl
Cinema **Middelburg**, cinemamiddelburg.nl
LUX, **Nijmegen**, lux-nijmegen.nl
ECI, **Roermond**, ecicultuurfabriek.nl
LantarenVenster, **Rotterdam**, lanterenvenster.nl
De Domijnen, **Sittard**, dedomijnen.nl
Louis Hartlooper Complex, **Utrecht**, hartloper.nl
Filmtheater **Voorschoten**, filmtheatervoorschoten.nl
Heerenstraattheater, **Wageningen**, heerenstraattheater.nl
Fraterhuis, **Zwolle**, filmtheaterfraterhuis.nl

Het volledige programma en de aanvangstijden vind je op de website van het filmtheater bij jou in de buurt en op:

dagvandekortefilm.nl

Om in Europa meer aandacht te genereren voor korte films initieerde Short Circuit - het netwerk van niet-commerciële Europese kortefilmdistributeurs - vijf jaar geleden de Europese Dag van de Korte Film. De dag is inmiddels een waar begrip en wordt gesteund door EYE, International Film Festival Rotterdam en Go Short.

eye
INTERNATIONAL FILM FESTIVAL ROTTERDAM
GO SHORT international short film festival nijmegen
Short Circuit
Gofilex since 1938

BY THE ACADEMY AWARD WINNING DIRECTOR OF A SEPARATION

THE SALESMAN

A FILM BY ASGHAR FARHADI

BEST SCREENPLAY
FESTIVAL DE CANNES

BEST ACTOR
FESTIVAL DE CANNES

WINNAAR PUBLIEKSPRIJS WORLD CINEMA AMSTERDAM 2016

VANAF 8 DECEMBER IN DE BIOSCOOP

cinéart www.cineart.nl /cineartnederland /cineartnl /cineartnl

GOUDEN PALM
CANNES FILMFESTIVAL 2016

★★★★ 'EEN VERHAAL MET HEEL VEEL HUMOR, WARMTE EN TEDERHEID' DE MORGEN 'IMMEDIATE CLASSIC' THE TIMES 'ONGETWIJFELD LOACH BESTE FILM IN JAREN' VERTIGO 'TOUCHES THE SOUL' VARIETY ★★★★ 'BLUNT, DIGNIFIED AND BRUTALLY MOVING' THE GUARDIAN 'EEN KLEINE FILM MET EEN GROOT HART' FOCUS KNACK 'PERCEPTIVE AND FUNNY… INTENSELY MOVING' THE INDEPENDENT 'EEN VLAMMEND COMMENTAAR OP DEZE TIJD… WELCOME BACK, KEN' HUMO 'UTTERLY HEARTBREAKIN[illegible] ST[illegible]OUT PERFORMANCES' THE [illegible]STAND[illegible]OVATION METRO

I, Daniel Blake

REGIE
KEN LOACH

SCENARIO
PAUL LAVERTY

MEDIA

VANAF 24 NOVEMBER IN DE BIOSCOOP

Nocturnal Animals

Wraakfantasieën met moraal

***Nocturnal Animals* opent sterk, provocerend, ontregelend. De tweede film van Tom Ford komt daarna echter niet verder dan enkele geslaagde thrillerscènes.**

In de intrigerende opening zie je, vertraagd, extreem obese vrouwen dansen: volkomen naakt, slechts gekleed in hoge witte laarzen, een majorettehelm op het hoofd, confetti en vlaggen. Het hypnotiserende ballet van lillend vlees en vervormde dijen en billen roept tegenstrijdige gevoelens op: afkeer en fascinatie, medelijden en bewondering. Vragen ook: is dit gewoon botte sensatiezucht? Is deze bizarre parade bedoeld als allegorie?

De vrouwen blijken deel uit te maken van een moderne kunsttentoonstelling. *Nocturnal Animals* verwijst nogal nadrukkelijk naar Jeff Koons en Damien Hirst, kunstenaars die spektakel en controverse als onlosmakelijk onderdeel van hun kunst lijken te zien. Ook regisseur Tom Ford zelf heeft, als modeontwerper en creative director van Gucci en Yves Saint Laurent, vaak een voorkeur gehad voor omstreden en seksueel geladen campagnes. *Nocturnal Animals* is, na *A Single Man* (2009), zijn tweede film en kent dezelfde paradox: verpakt in oogstrelende fotografie, gestileerde architectuur, high fashion en artistieke pretenties, vinden we twee verhalen over wraak, waarvan er een eigenlijk gewoon thuishoort in de sleazy exploitatiefilmtraditie van de *rape-revenge movie*.

Hoofdpersoon van *Nocturnal Animals* is Susan Morrow (Amy Adams). De jonge vrouw wordt omringd door dure kunst en succesvolle zakenmensen, maar voelt zich ongelukkig. 'Cynisch en pragmatisch' noemt ze zichzelf. Het is al jaren geleden dat ze brak met de romantische en kwetsbare schrijver Edward (Jake Gyllenhaal); nu stuurt hij haar opeens het manuscript van zijn nieuwe boek. 'For Susan' staat er op het titelblad. Ze begint te lezen.

NOCTURNAL ANIMALS

Het blijkt een schokkende, uiterst gewelddadige roman. Hoofdpersoon van het verhaal-in-het-verhaal is Tony Hastings (Edwards alter ego, opnieuw gespeeld door Gyllenhaal). Hij rijdt 's nachts met zijn gezin door Texas wanneer ze worden overvallen door drie mannen, die zijn vrouw en dochter verkrachten en vervolgens vermoorden. *Nocturnal Animals*, dus, en zo luidt ook de titel van de roman.

Nocturnal Animals is gebaseerd op de in 1993 gepubliceerde roman *Tony and Susan* van Austin Wright. De verhaal-in-een-verhaal-constructie werkt op papier waarschijnlijk beter dan in de film, want die veroordeelt Amy Adams tot scènes waarmee je als actrice niet veel kunt: het voortdurend maar met rode oogjes lezen van het manuscript. Sterker is het deel over de verwoestende ontmoeting met de drie *rednecks* onder leiding van de angstaanjagende Ray. Tom Ford en cameraman Seamus McGarvey vullen de woestijnnacht met dreiging en blinde paniek.

Dat Tony later wraak neemt, geholpen door politieman Bobby Andes, is weinig verrassend – net als de moraal van *Nocturnal Animals*. Want moralistisch is wel wat de film wil zijn. 'A cautionary tale', schrijft Ford in zijn Director's Statement.

Nocturnal Animals scherpt vooral de tegenstelling aan, tussen de oppervlakkige kunstwereld van Susan, en Edwards opvattingen over kunst, liefde en familie – die echter ook pijn en verlies met zich meebrengen. Een nogal romantische en traditionele waarschuwing die alles uiteindelijk toch weer netjes verdeelt in 'vals' en 'authentiek'. Die ontregelende openingsscène en Fords artistieke pretenties onwaardig.

BAREND DE VOOGD ★★★☆☆

Nocturnal Animals VERENIGDE STATEN, 2016 | REGIE TOM FORD | 117 MINUTEN | AMY ADAMS, JAKE GYLLENHAAL | DISTRIBUTIE UPI | TE ZIEN VANAF 1 DECEMBER

Juste la fin du monde

Voor de dood geen tijd

In Xavier Dolans toneeladaptatie *Juste la fin du monde* keert een doodzieke schrijver na twaalf jaar terug in het ouderlijk huis. Het gekibbel van de anderen verhindert dat hij het slechte nieuws kan vertellen.

Xavier Dolan heeft sinds zijn debuut *J'ai tué ma mère* in 2009 terecht een vaste reservering voor een plek in een van de competities van het filmfestival van Cannes. Zo jong, met zo'n uitgesproken stijl (en een ongelofelijk werktempo), het verbaast elk jaar weer, ook al kon elke film met dezelfde regelmaat van de klok op even felle als jubelende kritieke rekenen. Met *Juste la fin du monde* won hij dit jaar de Grand Prix, onofficieel de tweede prijs in de hoofdcompetitie.

De film is gebaseerd op het gelijknamige toneelstuk van Jean-Luc Lagarc, die in 1995 op 38-jarige leeftijd aan aids overleed. Hoofdpersoon is de 34-jarige Louis, een ongeneeslijk zieke schrijver die na twaalf jaar afwezigheid terugkeert bij zijn familie omdat hij hen het nieuws wil vertellen. Maar zoals landmeter K. in Kafka's *Het slot* de grootste moeite heeft om bij de burcht te komen omdat er steeds iets tussenkomt, zorgt het onophoudelijke gekibbel tussen de gezinsleden en het gedweep met hun eigen sores ervoor dat Louis zijn woorden steeds weer inslikt.

Het idee achter het stuk is dat niet duidelijk is of de familieleden eigenlijk wel weten wat Louis hen komt vertellen en het niet willen horen, of zo met zichzelf bezig zijn dat ze geen oor hebben voor wat hij te zeggen heeft.

Het probleem met de film is dat het volstrekt helder is dat ze weten wat Louis komt zeggen. Dat maakt de pakweg anderhalf uur die volgen tot een lange en overbodige zit.

JUSTE LA FIN DU MONDE

Het is alsof niet alleen de dialogen maar vooral ook de subtekst voortdurend in je gezicht wordt geschreeuwd door een acteur die voor je staat, à la de *drill sergeant* in Kubricks *Full Metal Jacket*. De spanning verdwijnt en de irritatie groeit.

Over acteurs gesproken. Marion Cotillard is duidelijk gemiscast als het zachtaardige zusje dat als enige dicht bij Louis weet te komen, Vincent Cassel lijkt dan weer volstrekt getypecast doordat hij de hysterische, verongelijkte zoon mag uithangen en Gaspard Ulliel maakt van Louis een ondraaglijk engelachtige verschijning die ongenaakbaar en sereen het hoofd schudt over zoveel menselijk onvermogen. Dat is geen sinecure in een film die letterlijk om de acteurs draait.

Stilistisch is er niks mis met de film. Dolan is beheerster en door het hoge tempo dwingender dan in al zijn vorige films. Liefhebbers missen misschien de flamboyante stijl, maar de strakke choreografie van de personages in en om het huis en – niet te vergeten – de aandacht voor schoonheid geven *Juste la fin du monde* toch Dolans signatuur.

Misschien dat de jury in Cannes het drama wel verrassend vond en zich niet stoorde aan Ulliels onanistische acteren, maar voor anderen zal dit einde van de wereld lang duren.

RONALD ROVERS ★★☆☆☆

Juste la fin du monde CANADA/FRANKRIJK, 2016 | REGIE XAVIER DOLAN | 97 MINUTEN | MET NATHALIE BAYE, VINCENT CASSEL, MARION COTILLARD, LÉA SEYDOUX | DISTRIBUTIE CINEMIEN | TE ZIEN VANAF 15 DECEMBER

KORT

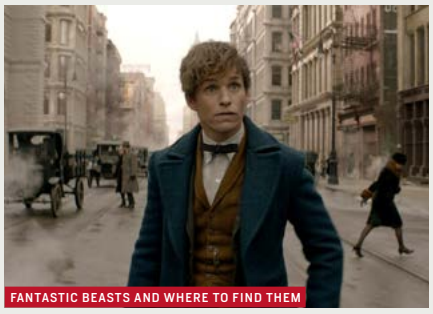
FANTASTIC BEASTS AND WHERE TO FIND THEM

Fantastic Beasts and Where to Find Them

David Yates | Spin-off van J.K. Rowlings Harry Potter-boeken en -films over een geheime kring van heksen en tovenaars in New York, zeventig jaar voor Potter zijn magical mystery toer op Hogwarts doet. Met in de cast onder meer het kapsel dat Ezra Miller heet en de helaas nog altijd als acteur werkende Eddy Redmane van de kijk-ik-ben-aan-het-acteren-school.

TE ZIEN VANAF 16 NOVEMBER

Perfetti Sconosciuti

Paolo Genovese | Laura van Zuylen vorige maand in de Filmkrant: "Een waarschuwing voor de sociale media en de macht van de smartphone is een belegen gegeven. Genovese begint op achterstand door dat als iets nieuws te presenteren. (...) Waar het Roman Polanski in Carnage (2011) lukte om een woning met de camera tot een labyrint te maken en David Cronenberg in Cosmopolis (2012) alle hoeken van een limousine benutte, wordt Perfetti sconoscuti nauwelijks filmisch."

TE ZIEN VANAF 17 NOVEMBER

De premier

Erik Van Looy | De Belgische premier wordt ontvoerd en om vrij te komen moet hij de Amerikaanse president vermoorden. Ondanks die bescheiden premisse trok deze thriller in België in de eerste week meer dan 130.000 bezoekers.

TE ZIEN VANAF 24 NOVEMBER

Bad Santa 2

Mark Waters | Aangedreven door goedkope whisky, hebzucht en haat, daalt Willie weer af van de Noordpool met mattie Marcus om op Kerstavond een goed doel in Chicago alle geld afhandig te maken.

TE ZIEN VANAF 24 NOVEMBER

DE PREMIER

Soof 2

Een stuntel in echtscheiding

De oer-Hollandse blonde keukenprinses is terug, in een film die het vooral van dialogen en samenspel moet hebben.

Op zichzelf is het verschijnen van *Soof 2* goed nieuws: komedies met een vrouw in de hoofdrol zijn nog altijd dun gezaaid en Soof, gebaseerd op de Volkskrant-columns van Sylvia Witteman, is een oer-Hollandse creatie. Een blonde babe met een warm kloppend moederhart, onhandig, spontaan en een ster in de keuken: zo ziet de Nederlandse vrouw zichzelf graag.

Voor het vervolg tekenden de twee acteurs die de eerste film (2013) dankzij hun onderlinge vonken naar een hoger plan tilden: Lies Visschedijk, zo goed in 'gewoon' zijn voor de camera, en Fedja van Huêt, die van elk stereotype een vent van vlees en bloed weet te maken. In *Soof 2* mag Van Huêt aan de haal met een midlifecrisis, met hilarisch resultaat. Zijn personage Kasper onderwerpt zich fanatiek aan de clichés die bij de plotselinge lokroep van een tweede jeugd horen – nieuw huis, nieuwe fiets, jonge vriendin, geschoren ballen (!) – tot hij letterlijk niet meer kan zitten van ongemak.

Soof zelf, al in de eerste minuten verlaten, blijft curieus genoeg een beetje achter. Misschien wreekt het zich hier dat Wittemans autobiografische columns voor deel 2 moesten worden losgelaten – de schrijfster is zelf niet gescheiden – en scenariste Marjolein Beumer de ernstiger verhaallijn zelf nader in moest vullen.

Het idee is dat de scheiding Soof zo overvalt dat het maanden duurt voor het verdriet erover tot haar doordringt. Dat kan, maar wat we te zien krijgen is een soort volwassen kind dat ratelt tegen de gasten in haar restaurant, als een sloof met de kinderen op en neer naar 'pappa' fietst (de hysterische slagregens verdienen een aparte vermelding) en belastingaanslagen ongelezen in een pan propt. Als ze zich dan eindelijk aan haar administratie zet, morst ze er wijn overheen en moet Kasper de boel 'door een programmatje halen' om te concluderen dat haar restaurant failliet is.

Hoe geloofwaardig is het dat een vrouw anno 2016 zo bleu door het leven gaat dat ze door haar ex-man, haar moeder (Anneke Blok, die te pas en te onpas opduikt als treiterkop en steunpilaar), haar personeel en haar puberkinderen de weg moet worden gewezen? Zelfs Visschedijk weet niet alle passieve pech-momenten boeiend te maken; *Soof 2* krijgt pas vaart als haar hart mag kloppen, als ze iets voelt of doet in plaats van alleen te incasseren of anderen van dienst te zijn.

Verleider Bauke (Achmed Akkabi) doet Soofs (kook-)lust weer ontwaken; bij het weerzien met oud-minnaar Jim (Dan Karaty) voert ze spontaan een playback-act met vergeten groenten op; glutenvrij kreng Anna (Birgit Schuurman) geeft haar haar ambitie terug door te dreigen het restaurant te willen overnemen. Een ontroerende love interest is er ook nog: Daan Schuurmans, verrassend lief en stuntelig als dierenarts Thomas. Alle bijrollen worden geestig en inventief vertolkt, en Visschedijk sprankelt met haar tegenspelers. Als ensemblefilm over een steeds happier divorce is *Soof 2* dus heel geslaagd; als karakterschets zwalkt de film een beetje. Een tv-serie is in de maak, dus het kan nog goedkomen.

SANDRA HEERMA VAN VOSS ★★★½☆

Soof 2 NEDERLAND, 2016 | REGIE ESMÉ LAMMERS | 100 MINUTEN | MET LIES VISSCHEDIJK, FEDJA VAN HUÊT, ACHMED AKKABI | DISTRIBUTIE DUTCH FILMWORKS | TE ZIEN VANAF 8 DECEMBER

SOOF 2

I, Daniel Blake

Ken Loach op de barricaden

Met *I, Daniel Blake*, dat Ken Loach in mei zijn tweede Gouden Palm bezorgde, verdedigt de tachtigjarige Loach vernederde arbeiders. Een sociaal melodrama dat stelling neemt.

I, DANIEL BLAKE

Woede. Omwille van die emotie kapte Ken Loach met zijn voornemen om na *Jimmy's Hall* geen fictiefilms meer te maken. "We moeten toch allemaal langer gaan werken", klinkt het schamper. "Toen mijn scenarist Paul Laverty en ik geconfronteerd werden met schrijnende verhalen over armoede, werkloosheid, falende gezondheidszorg en repressieve arbeidsbemiddeling konden we niet anders dan er een film over maken." Dat werd *I, Daniel Blake*, een sociaal melodrama waarin de "bewuste wreedheid" van de overheid wordt aangeklaagd en de Britse cineast het voor een onrechtvaardig behandelde arbeidersklasse opneemt.

De regisseur van *Riff-Raff, Bread and Roses* en *It's a free world…* heeft wat met *working class heroes*. "Arbeiders zijn boeiender omdat ze dichter bij de moeilijke beslissingen omtrent overleven staan," vertelt hij op het Film Fest Gent. "Kwetsbaarder ook en emotioneel naakter, met minder remmingen. Wanneer ik in de problemen zou zitten zou ik niet in een rijke omgeving willen wonen maar in een omgeving waar arme mensen leven." Het is duidelijk aan welke kant Loach staat; voor objectieve afstandelijkheid of nuancering moet je niet bij hem zijn. "Ik vind het laf om bij bepaalde verhalen afstand te houden," stelt Loach, "filmmakers moeten stelling nemen en niet zomaar wijzen op symptomen. Ze moeten naar het grotere beeld kijken en mensen doen inzien wat voor verandering kan zorgen."

Dat leidt tot een soort binaire sociale cinema. In de openingsscène volgen we een telefonisch duel tussen een steun behoevende zestiger die last heeft van zijn hart en een anonieme ambtenaar die de man via absurde vragen in een hokje wil stoppen. Daniel Blake wordt fijngemalen door een kafkaëske bureaucratie die hem in een *catch 22*-situatie wurmt: hij mag niet werken maar tegelijk móet hij werken. Anders wordt hij financieel gestraft, net als Katie, een alleenstaande moeder die hij ontmoet wanneer ze hardhandig uit het kantoor van de sociale dienst wordt gezet. Ze worden elkaars steun en toeverlaat.

I, Daniel Blake draait uit op een krachtmeting tussen het proletariaat en een neoliberale overheid die de verzorgingsstaat al lang heeft afgezworen. De arbeiders worden gestraft en vernederd; in een schrijnende voedselbankscène stort een door honger en stress uitgeputte Katie voor de ogen van haar kinderen in. Daniel rebelleert door een stukje straattoneel op te voeren. De Italiaanse regisseur Luchino Visconti verklaarde ooit zijn liefde voor melodrama "omdat het gesitueerd is op het raakvlak van leven en theater" en Loach volgt hem daarin. Daniel, die zich in de leeuwenkooi van een wreedaardig kapitalisme bevindt, voert op straat een tragisch stukje commedia dell'arte op waarmee hij een gemeenschapsgevoel creëert bij de toeschouwers. Ken Loach was altijd al geïnteresseerd in het vatten van leven op film maar dan wel via realisme met komische en theatrale accenten. *I, Daniel Blake* is geen *kitchen sink*-documentaire maar een theatraal melodrama dat alles uitvergroot. Vernederingen, onrecht, schaamte- en schuldgevoelens. Uiteraard zonder nuances en happy end. Maar met des te meer overtuiging en woede.

IVO DE KOCK ★★★★☆

I, Daniel Blake GROOT-BRITTANNIË, 2016 | REGIE KEN LOACH | 100 MINUTEN | MET DAVE JOHNS, HEYLEY SQUIRES, BRIANA SHANN | DISTRIBUTIE CINÉART | TE ZIEN VANAF 24 NOVEMBER

FK.LIVE FILMKRANT.LIVE VERZORGT IN NOVEMBER EEN INTRODUCTIE BIJ **I, Daniel Blake** | FILMSCHUUR HAARLEM, 26 NOVEMBER 16.30 UUR | DOOR OMAR LARABI

De zevende hemel

Job Gosschalk | Familie- annex restaurantdrama over Maria en Max die samen De zevende hemel bestieren tot zich slecht nieuws aandient. Ze verzamelen de familie, maar dat brengt slechts ruzies en oude conflicten naar boven. Naar verluid hartverwarmend en muzikaal.

TE ZIEN VANAF 24 NOVEMBER

Allied

Robert Zemeckis | Wie Noord-Afrika in de oorlog zegt, zegt *Casablanca*. Het zou dus niet verbazen als Zemeckis echo's van die klassieker laat horen in dit drama over een spion (Brad Pitt) en een verzetsstrijdster (Marion Cotillard) die een gevaarlijke missie uitvoeren achter, en waar anders, vijandelijke linies.

TE ZIEN VANAF 24 NOVEMBER

Shut In

Farren Blackburn | Naomi Watts als kinderpsycholoog en weduwe Mary Portman die op het platteland van New England een teruggetrokken bestaan leidt. Tijdens een dodelijke storm moet zee en manier vinden om een jongetje te redden, anders zal hij voor altijd verdwijnen.

TE ZIEN VANAF 1 DECEMBER

American Pastoral

Ewan McGregor | Regiedebuut van acteur Ewan McGregor die meteen maar een roman van Philip Roth nam om te verfilmen en zichzelf verrassend voor de hoofdrol selecteerde. Anno 1968 ziet een hardwerkende man zijn middenklasse bestaan bedreigd door de radicale politieke ideeën van zijn dochter.

TE ZIEN VANAF 1 DECEMBER

Underworld: Blood Wars

Anna Foerster | Je zou denken dat Kate Beckinsale wel een keer genoeg had van vampieren-tegen-weerwolven cgi-extravaganza, maar nee.

TE ZIEN VANAF 1 DECEMBER

MEES KEES LANGS DE LIJN

Mees Kees langs de lijn

Aniëlle Webster | Als Mees Kees tijdens de schoolvoetbalcompetitie plotseling voor zijn moeder moet zorgen, wordt Dreus de nieuwe coach. De hele boel ontspoort en ze moeten iets bedenken om Mees Kees weer terug langs de lijn te krijgen.

TE ZIEN VANAF 7 DECEMBER

Julius In Winterland (NL, 5+)

Jacob Ley | Julius kijkt in het weeshuis uit naar de komst van de Kerstman, maar als twee jongens beweren dat die niet bestaat, belandt hij eerst in een existentiële crisis en dan in het magische Winterland. Daar moet hij de Kerstman redden.

TE ZIEN VANAF 7 DECEMBER

The Salesman

Byzantijnse toestanden

Asgar Farhadi lijkt steeds ingewikkelder herhalingsoefeningen te construeren van zijn grote succes *A Separation*. Weer wankelt er een relatie, nu op de tonen van Arthur Millers *Death of a Salesman*.

Asgar Farhadi's doorwrochte maar zelden opwindende verre nazaat van Arthur Millers *Death of a Salesman* opent met een opdringerige metafoor: het gebouw waarin Rana en Emad wonen dreigt in te storten door slecht constructiewerk, zodat ze gedwongen worden tijdelijk te verhuizen. Maar tijdelijk is een rekbaar begrip, zeker in de bouw, dus hun beproeving zal eindeloos blijken.

Zo spectaculair de opening, althans in Farhadi's oeuvre, zo bedeesd het vervolg. De eerste zichtbare barsten in hun relatie ontstaan wanneer de vorige bewoonster van het tijdelijke appartement haar spullen weigert op te halen. Erger nog, de andere bewoners van het gebouw weten dat het om een prostituee gaat, al zegt niemand dat hardop omdat men dan door de bliksem wordt getroffen. Rana voelt zich er steeds ongemakkelijker bij en ze is niet blij met Emads aanpak.

Het blijkt allemaal de opmaat naar een andere subplot. Op een avond wordt Rana in de douche aangevallen nadat ze per ongeluk een onbekende binnen laat komen. Emad is woedend en gaat op onderzoek uit, maar dat voorkomt niet dat Rana zich steeds gesloter en defensiever opstelt. Ondanks Emads halfslachtige detectivewerk struikelt hij per ongeluk over de dader.

Eindelijk verschijnt dan de echte plot, al was die door de verhelderende metafoor in de openingsscène voor de meeste mensen al wel duidelijk. In hun verschillende ideeën over wat ze met de dader moeten doen – hij stelt een meer radicale aanpak voor, zij is milder – openbaart zich een fundamenteel verschillende kijk op de wereld. Die wordt gevoed en gecompliceerd door Rana's tegenstrijdige signalen om wel/niet met rust gelaten te worden en Emads groeiende frustratie over zijn onvermogen de situatie bevredigend op te lossen. Want nee: mannen zijn niet de redders in nood die ze denken te zijn. Weer een gebouw dat instort. Nog één subsubplotje dan voor de liefhebber: 's avonds spelen Rana en Emad *Death of a Salesman* op het podium, omdat ze daar wel dingen tegen elkaar kunnen zeggen en thuis niet.

Het voelt allemaal nogal belegen, vooral omdat het visueel nauwelijks interessant is. In de regel hebben geslaagde films niet zo'n uitvoerige beschrijving van de plot nodig. Wel een uitvoerige beschrijving van de ideeën daarachter. Het idee achter *The Salesman* is de ietwat uitgewoonde constatering dat geliefden verschillend naar de wereld kijken en dat er soms een gebouw moet instorten om dat helder te krijgen.

In Millers toneelstuk blijkt iedereen verschillende ideeën te hebben over de Amerikaanse droom. In *The Salesman* blijkt iedereen verschillende ideeën over misdaad en straf te hebben en in de nasleep daarvan over leven en liefde en over elkaar. Als filmmaker moet je daar visueel iets mee doen. Niet alleen een versleten metafoor en een bejubeld toneelstuk uit de kast halen. Farhadi lijkt alleen maar steeds ingewikkelder herhalingsoefeningen te construeren van zijn grote succes *A Separation*. Zou hij met de titel van zijn nieuwe film cynisch naar zichzelf verwijzen?

RONALD ROVERS ★★½☆☆

THE SALESMAN

The Salesman IRAN/FRANKRIJK, 2016 | REGIE ASGAR FARHADI | 125 MINUTEN | MET SHAHAB HOSSEINI, TARANEH ALIDOOSTI, BABAK KARIMI | DISTRIBUTIE CINÉART| TE ZIEN VANAF 8 DECEMBER

SING STREET

Sing Street

De muze en het bandje

Jongen ziet meisje; meisje kijkt door hem heen; jongen begint band. En dat alles in het Dublin van de jaren tachtig, sprankelend tot leven gewekt in John Carney's semi-autobiografische sprookje *Sing Street*.

Wat doe je als het meisje van je dromen zegt dat ze model is? Juist ja: dan bedenk je een reden om haar te filmen. En zo zit er voor tiener Conor niets anders op dan het bandje dat hij verzon echt te beginnen, zodat ze de videoclip die hij verzon echt kunnen opnemen. Zodat hij die zoen met fotomodel Raphina, die hij ook maar vast verzon, heel misschien óók ooit echt kan worden.

Zo ontstaat in het Dublin van de jaren tachtig de band Sing Street, een knipoog naar de katholieke Synge Streetschool waar Conor zijn groep *wannabe*'s in allerijl bij elkaar scharrelt, met gitarist en songschrijver Eamon als grootste hulp. Zoals menig beginnend bandje speelt Sing Street in eerste instantie vooral hun helden na: wanneer Conors oudere broer een lofzang op Duran Duran opzet, klinkt het volgende liedje van Sing Street als Duran Duran; als Eamon met de nieuwe plaat van The Cure op de proppen komt, wordt dát hun sound, en hun kleding en kapsels veranderen mee. Regisseur John Carney en zijn crew – met een hoofdrol voor songwriter Gary Clark – hebben duidelijk flink plezier in het optuigen van die pastiches.

Het verhaal van hoe Conor in Raphina zijn muze vindt en verovert vormt de rode draad van *Sing Street*, maar eigenlijk is de film sprankelender waar Carney toont wat die muze teweegbrengt. Conor en Eamon gaan een muzikaal partnerschap aan waarin beiden het beste en meest creatieve in de ander boven brengen. De scènes waarin zij samen een idee of stukje tekst uitwerken tot een liedje zijn de meest levendige van de film, op een manier die tegelijkertijd levensecht overkomt en te mooi is om waar te zijn.

Die balans houdt Carney op veel vlakken vol. Ongetwijfeld ligt daaraan ten grondslag dat hij *Sing Street* deels op zijn eigen jeugd baseerde. In interviews verduidelijkt hij de grenzen van die autobiografie. Wel echt: het beginnen van een bandje om het meisje te krijgen; niet echt: dat het nog lukt ook. Wel echt: de pesterijen op school, maar niet: de getroebleerde gezinssituatie, en al helemaal niet het met de muziek inpakken van de pestkoppen. Kortom: *Sing Street* is zowel autobiografie als tienerdroom, en hinkt ook in zijn vorm zowel op realisme als op de hyperstilering van een videoclip. Een beetje zoals een goed liefdesliedje: compleet waarachtig, en toch grootser dan de realiteit.

JOOST BROEREN ★★★½☆

Sing Street IERLAND/ENGELAND/VERENIGDE STATEN, 2016 | REGIE JOHN CARNEY | MET FERDIA WALSH-PEELO, LUCY BOYNTON | 106 MINUTEN | DISTRIBUTIE INDEPENDENT FILMS | TE ZIEN VANAF 17 NOVEMBER

Mal de Pierres

Nicole Garcia | Begint goed, eindigt waardeloos, deze verfilming van de roman van Milena Agus over een vrije geest (Marion Cotillard) die voor een gewonde soldaat valt (Louis Garrel).

TE ZIEN VANAF 8 DECEMBER

MAL DE PIERRES

Incarnate

Brad Peyton | Aaron Eckhart en Carice van Houten in een horrorthriller over een wetenschapper die het onderbewustzijn van bezeten patiënten binnen kan gaan om demonen te bestrijden.

TE ZIEN VANAF 8 DECEMBER

Office Christmas

Josh Gordon, Will Speck | Komedie over een manager die door z'n bazige CEO-zus ontslagen dreigt te worden en uit armoede dan maar een epic kantoorfeest organiseert om een grote klant binnen te halen.

TE ZIEN VANAF 8 DECEMBER

Levende Rivier

Ruben Smit | Natuurdocumentaire in vier etappes waarin regisseur Ruben Smit via persoonlijke herinneringen steeds verder de rivier afzakt. In iedere etappe wordt een deel van het stroomgebied getoond waarin het Nederlandse landschap en in het bijzonder de natuur centraal staat.

TE ZIEN VANAF 8 DECEMBER

Sepp - De Wolvenvriend (NL)

Xavier Koller | Sepp heeft een talent voor het omgaan met dieren. Met zijn ouders en een kudde geiten woont hij midden in de Alpen. In de zomer maken ze kaas hoog in de bergen, in de winter dalen ze af naar het dorp om de kaas te verkopen. Ze krijgen het zwaar te verduren als tijdens de afdaling al hun kazen in een ravijn storten.

TE ZIEN VANAF 14 DECEMBER

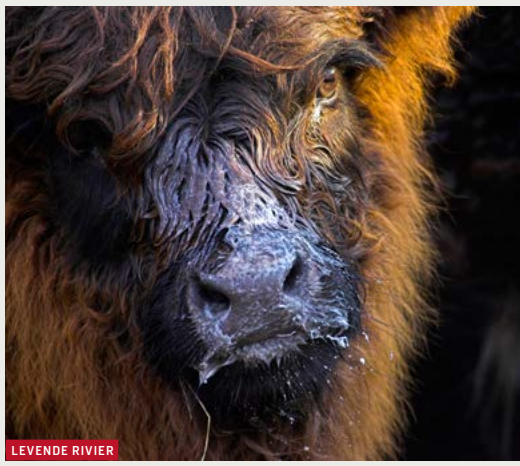
LEVENDE RIVIER

UNKNOWN BROOD

Unknown Brood
Farmaceutisch en toch naturel

In *Unknown Brood* zoomt documentairemaker Dennis Alink in op de doodswens van rockicoon Herman Brood, die in 2001 zelfmoord pleegde.

"Het was heel moeilijk om Hermans echte ik te benaderen", vertelt Hans La Faille, jeugdvriend en drummer van Cuby & The Blizzards. De documentaire *Unknown Brood* bevestigt dat beeld van een moeilijk toegankelijke man, die een façade optrekt om maar niet persoonlijk te hoeven worden. Op zich geen nieuwe kijk op het fenomeen Herman Brood: zoveel is eigenlijk niet echt 'unknown' over de enige echte rock-'n-roller die Nederland heeft voortgebracht. Toch weet regisseur Dennis Alink het bestaande beeld te verdiepen en te verlevendigen, met een mooi gebalanceerde mix van pratende hoofden, concertopnamen, sfeerbeelden én een aantal nooit vertoonde video's die Brood zelf filmde. Op een van die filmpjes richt een uitgebluste Brood zich tot zijn selfie-camera: dit kon wel eens de laatste keer zijn dat u deze man ziet, want hij heeft het zwaar. Er zit een rare afstandelijkheid in, alsof het over iemand anders gaat. Niet lang daarna, op 11 juli 2001, sprong Brood van het Hilton Hotel in Amsterdam-Zuid.

Met een bewonderenswaardige discipline focust Alink op twee 'verhaallijnen': de tragiek van een intens verlegen man die een mix van speed en alcohol nodig had om rockster, clown en kunstenaar Herman Brood te kunnen zijn. In een fragment uit *Cha cha* (1979) horen we de rockster zijn combinatie van drugsverslaving en pure rock-'n-roll treffend omschrijven als 'farmaceutisch en toch naturel'.

Daarnaast zoomt Alink vooral in op de doodswens die als een rode draad door Broods leven en werk loopt. Jongere zus Beppie Brood weet zeker dat haar broer zonder speed al decennia eerder uit het leven was gestapt. Haar gelijk wordt bewezen in een ontluisterend interview van een afgekickte Brood met Theo van Gogh uit januari 2001. We zien een papperige man met een opgezwollen gezicht. "Dus ik zit hier met een trieste man te praten?" vraagt Van Gogh. "Ik voel me een soort tweedehands Herman Brood", luidt het moeizaam geformuleerde antwoord. Kregen we daar ineens een inkijkje in Hermans echte ik?

FRITZ DE JONG ★★★★☆

Unknown Brood NEDERLAND, 2016 | REGIE DENNIS ALINK | 82 MINUTEN | TE ZIEN VANAF 27 NOVEMBER

Complete Unknown
Haar naam was niemand

Rachel Weisz speelt een vrouw die meerdere malen uit haar oude leven is weggelopen. Ze kan alles zijn wat ze wil. Haar metamorfoses blijken verslavend.

De 'volledig onbekende' in *Complete Unknown* is een vrouw die om de zoveel jaar van identiteit verandert. In de wervelende openingsscène flitst ze voorbij als hipster, verpleegster en assistente van een goochelaar in Hongkong. Inmiddels is ze een biologe die in een Tasmaans moeras bloedzuigers heeft bestudeerd en nu haar werkterrein heeft verlegd naar kikkers bij Long Island. Op een feestje leert ze een man in een midlifecrisis kennen (melancholiek gespeeld door Michael Shannon) die iets met haar diffuse verleden te maken blijkt te hebben. Rachel Weisz speelt de vrouw met een charme die de toehoorders meezuigt in haar verhalen.

Het uitgangspunt van de kleine artfilm *Complete Unknown* is intrigerend: een vrouw die breekt met haar leven en opnieuw begint, en kan zijn wie ze wil. Ze heeft zichzelf de vrijheid gegeven om haar oude leven los te laten en met een schone lei verder te gaan. Zij beslist wat er komen gaat en heeft de touwtjes in handen. Maar haar al dan niet verzonnen metamorfoses blijken verslavend, en als ze ermee stopt, weet ze niet wie ze werkelijk is.

De acteursfilm *Complete Unknown* lijkt in beginsel te draaien om de vraag of je jezelf kunt veranderen en hoe groot je keuzevrijheid eigenlijk is. Maar Joshua Marston (*Maria Full of Grace*) laat die vragen langzaam uitdoven door de moeizame vertelvorm die iets spannends suggereert maar eigenlijk alleen vage contouren schetst. Ook veel beelden zijn onscherp of van de rug af gefilmd, waardoor het zicht op een situatie je wordt ontnomen. Dat

COMPLETE UNKNOWN

is een mooie manier om de wazige identiteit van de vrouw te verbeelden, maar de grotere vragen die deze gedaantewisselingen oproepen, hadden veel scherper gekund.

MARISKA GRAVELAND ★★★☆☆

Complete Unknown VERENIGDE STATEN, 2016 | REGIE JOSHUA MARSTON | MET RACHEL WEISZ, MICHAEL SHANNON, KATHY BATES | DISTRIBUTIE THE SEARCHERS | TE ZIEN VANAF 24 NOVEMBER

China's Van Goghs
De schilderijeneters

In Dafen kopiëren zo'n tienduizend Chinezen meesterwerken uit de schilderkunst. De man die vele Van Goghs namaakte krijgt nu een gezicht.

Vlak bij het Van Goghmuseum staat een souvenirshop met olieverfschilderijen naar Van Goghs bekendste werken. Na het zien van de documentaire *China's Van Gogh* kijk je toch met een andere blik langs zo'n toeristenfuik, die je anders geen blik waardig zou gunnen. Dankzij de film krijgt de schilder van de Van Gogh-kopieën een gezicht: het is de Chinese Zhao, die samen met zijn familie meer dan 100.000 schilderijen namaakte in kopieerhoofdstad Dafen. "Schilderen, eten, slapen", zo ziet zijn leven eruit. Hij was altijd in de veronderstelling dat zijn schilderijen in een

CHINA'S VAN GOGHS

Amsterdamse galerie hingen en is dan ook nogal teleurgesteld als hij tijdens een bezoek aan Amsterdam ontdekt dat het een souvenirwinkel betreft, en dat de eigenaar tien keer zoveel met de schilderijen verdient dan hij.

Een kopie heeft evenveel waarde als het origineel, was het uitdagende standpunt in veel van Abbas Kiarostami's films. In de echte wereld van de arme Chinese kopieerders gaat die vlieger niet op. Kiarostami's stelling is vooral een prikkelend idee: iedereen reageert ergens op en varieert, ware originaliteit is zeldzaam en wordt misschien wel overschat. Het is uiteindelijk Zhao zelf die verandert door de Van Gogh-kopieën, een interessante wending in de documentaire van fotograaf Haibo Yu, wiens foto van Zhao in 2006 de tweede prijs van World Press Photo won. Zhao krijgt bij terugkomst een moedig inzicht: hij wil voortaan schilderen zoals hij dat wil. Hij bewondert Van Gogh omdat hij uitdrukte wat hij voelde en zijn eigen verlangens vervulde. Het is Zhao's eigen originele gedachte om die levenshouding te willen kopiëren.

MARISKA GRAVELAND ★★★☆☆

China's Van Goghs CHINA/NEDERLAND, 2016 | REGIE HAIBO YU, KIKI TIANQI YU | 81 MINUTEN | DISTRIBUTIE CINEMA DELICATESSEN | TE ZIEN VANAF 15 DECEMBER EN OP **filmthuis.nl**

Sing (OV+NL)
Garth Jennings | Animatiekomedie over een koala die nog één kans heeft om zijn theater groot te maken, door 's werelds beste zangcompetitie te organiseren.
TE ZIEN VANAF 14 DECEMBER

Rogue One - A Star Wars Story
Gareth Edwards | Het verzet riskeert alles om de plannen van de Death Star te bemachtigen.
TE ZIEN VANAF 14 DECEMBER

Demain tout commence
Hugo Gélin | Komedie met Omar Sy, beroemd geworden met *Intouchables*, die plotseling vader blijkt als zijn ex met een drie maanden oude baby komt aanzetten.
TE ZIEN VANAF 15 DECEMBER

SING

Kappen
Tessa Schram | Sander (Tonko Bossen) heeft het de laatste tijd niet zo makkelijk. Hij is verliefd op Indra (Bente Fokkens), maar dat lijkt niet wederzijds. Wat Sander niet weet, is dat Indra denkt dat hij al een vriendin heeft.
TE ZIEN VANAF 15 DECEMBER

Collateral Beauty
David Frankel | Wanneer een succesvolle reclameman (Will Smith) een tragedie overkomt, trekt hij zich terug en begint brieven aan het universum te schrijven.
TE ZIEN VANAF 15 DECEMBER

Les saisons
Jacques Perrin, Jacques Cluzaud | Natuurdocumentaire van de makers van *Oceans* en *Winged Migration* over de laatste ijstijd op het Europese continent, het arriveren van de seizoenen en de komst van de mens.
TE ZIEN VANAF 15 DECEMBER

RONALD ROVERS
@RONALDROVERS

LES SAISONS

Agenda

Programmagegevens voor de Filmkrant van december/januari moeten vóór vrijdag 2 december (schriftelijk of per e-mail agenda@filmkrant.nl) bij de redactie zijn ingeleverd. De Filmkrant is niet verantwoordelijk voor onjuiste vermeldingen of programmawijzigingen. De volgende Filmkrant verschijnt op donderdag 15 december.

Alkmaar

Filmhuis Alkmaar
Pettemerstraat 3 | 072-520 2022 | filmhuisalkmaar.nl | Raadpleeg de website voor het actuele programma

Almelo

Filmhuis Almelo
Elisabethhof 4 | Informatie/reserveren 0546-850 264 | filmhuisalmelo.nl | Aanvang: 20.15
L'avenir vr 18 nov | Bacalaureat vr 25 nov | Café Society vr 16 dec | Een man die Ove heet vr 2 dec | Florence Foster Jenkins wo 30 nov | La pazza gioia vr 11 nov | Tonio vr 9 dec

Almere

Het nieuwe filmhuis/De nieuwe bibliotheek
Stadhuisplein 101 | 036-548 6000 | denieuwebibliotheek.nl/hetnieuwefilmhuis
Captain Fantastic vr 11 en di 15 nov, 19.30 | za 12 nov, 13.00 | wo 16 nov, 11.00 | Fukushima, mon amour za 26 nov, 13.00 | di 29 nov, 19.30 | wo 30 nov, 11.00 | Genius vr 18 en di 22 nov, 19.30 | za 19 nov, 13.00 | wo 23 nov, 11.00 | Milk vr 25 nov, 19.30 | Tonio vr 2 en di 6 dec, 19.30 | za 3 dec, 13.00 | wo 7 dec, 11.00 | Unknown Brood za 10 dec, 13.00

Almere Haven

Corrosia Theater, Expo & Film
Markt 43 | 036-521 5929 | corrosia.nl
An vr 11 nov, 11.00 en 20.00 | ***De Helleveeg*** vr 18 nov, 11.00 en 20.00 | ***High-Rise*** vr 9 dec, 11.00 en 20.00 | ***Men & Chicken*** vr 16 dec, 11.00 en 20.00 | ***Our Little Sister*** vr 23 dec, 11.00 en 20.00 | ***Son of Saul*** vr 25 nov, 11.00 en 20.00

Alphen a/d Rijn

Parkfilmhuis
Cornelis Geellaan 2 (Park Rijnstroom) | 0172-493 737 | parkfilmhuis.nl
24 Wochen vr 2 dec, 19.30 | zo 4 en ma 5 dec, 20.30 | di 6 dec, 13.30 | ***Angry Indian Goddesses*** do 10 nov, 20.30 | ***L'avenir*** wo 23, za 26, ma 28 en di 29 nov, 20.30 | ***The Beatles, Eight Days a Week*** do 1, za 3 en di 6 dec, 20.30 | vr 2 dec, 21.30 | ***Captain Fantastic*** do 24, zo 27 en wo 30 nov, 20.30 | vr 25 nov, 21.30 | di 29 nov, 13.30 | ***The Daughter*** vr 11 nov, 19.30 | za 13, di 15 en wo 16 nov, 20.30 | ***Een echte Vermeer*** do 15 en za 17 dec, 20.00 | vr 16 dec, 21.30 | zo 18 dec, 20.30 | di 20 dec, 13.30 | ***Le fils de Jean*** vr 9 dec, 19.30 | zo 11 en ma 12 dec, 20.30 | di 13 dec, 13.30 | ***Florence Foster Jenkins*** wo 14, ma 19 en di 20 dec, 20.30 | vr 16 dec, 19.30 | ***Hell or High Water*** vr 23 dec, 19.30 | di 27 dec, 20.30 | vr 30 dec, 21.30 | ***Julieta*** do 17, ma 21 en di 22 nov, 20.30 | vr 18 nov, 21.30 | zo 20 nov, 14.30 | ***The Light Between Oceans*** do 22, za 24 en do 29 dec, 20.30 | di 27 dec, 13.30 | ***El olivo*** vr 18 nov, 19.30 | za 19 en zo 20 nov, 20.30 | di 22 nov, 13.30 | ***Riphagen*** vr 23 dev, 21.30 | wo 28 dec, 20.30 | vr 30 dec, 19.30 | ***Tonio*** do 8, za 10 en di 13 dec, 20.30 | vr 9 dec, 21.30 | zo 11 dec, 14.30 | Europese Dag van de Korte film wo 21 dec, 14.30 (kinderfilms) en 20.30

Amersfoort

Filmtheater De Lieve Vrouw
Lieve Vrouwestraat 13 | 033-422 6555 | lievevrouw.nl | Programma wordt wekelijks aangevuld, zie website
Verwacht ***Fei bei sogni*** vanaf do 29 dec | ***Frantz*** vanaf do 1 dec | ***I, Daniel Blake*** vanaf do 24 nov | ***Just la fin du monde*** vanaf do 8 dec | ***De kinderen van Juf Kiet*** vanaf do 24 nov | ***La La Land*** vanaf do 22 dec | ***Layla M.*** vanaf do 17 nov | ***The Light Between the Oceans*** vanaf do 10 nov | ***A Quit Passion*** vanaf do 1 dec | ***Les saisons*** vanaf do 15 dec | ***The Salesman*** vanaf do 8 dec | ***Toni Erdmann*** vanaf do 10 nov | ***Unknown Brood*** vanaf do 1 dec | ***Waterboys*** vanaf do 1 dec | Film & Architectuur ***Loos ornamental*** do 10 nov (met inleiding) | Gay & Lesbian Film Night ***Kater*** ma 21 nov, 21.15 | Movies that Matter ***Frame by Frame*** ma 12 dec

Amsterdam

Cinema De Balie
Kleine-Gartmanplantsoen 10 | Informatie: 020-553 5151 | Reservering: 020-553 5100 | debalie.nl | Raadpleeg de website voor het complete programma
Verwacht ***De kinderen van Juf Kiet*** do 24 nov | ***Le refuge*** di 13 dec, 20.00 (met gesprek na afloop) | ***Shadow World*** za 19 nov | Avond van de Russische documentaire di 15 nov, 19.45 | International Queer & Migrant Filmfestival do 8 t/m zo 11 dec

Filmhuis Cavia
Van Hallstraat 52-1 | 020-681 1419 | filmhuiscavia.nl | Raadpleeg de website voor het actuele programma
Black Coal, Thin Ice do 8 en vr 9 dec, 20.30 | ***Branded To Kill*** do 17 en vr 18 nov, 20.30 | ***Ixcanul*** do 10 en vr 11 nov, 20.30 | ***Under Electric Clouds*** do 1 en vr 2 dec, 20.30 | ***Het Universum van Jaap Pieters + Gevangen in Schoonheid*** do 24 en vr 25 nov, 20.30 | Visual Sunday ***Nouveau Noum*** (van Cinéma Fragile) en shorts van Francesca Lai zo 27 nov, 15.00

Cinecenter
Lijnbaansgracht 236 | 020-623 6615 (vanaf 15.45) | cinecenter.nl | Raadpleeg de website voor het complete programma
Verwacht ***Frantz*** vanaf do 1 dec | ***I, Daniel Blake*** vanaf do 24 nov | ***The Light Between Oceans*** vanaf do 10 nov | ***Nocturnal Animals*** vanaf do 1 dec | ***Perfetti sconosciuti*** vanaf do 17 nov | ***Toni Erdmann*** vanaf do 10 nov | ***Ultimo Tango*** vanaf do 10 nov | ***Waterboys*** vanaf do 1 dec | Cine-Expat ***Toni Erdmann*** zo 13 nov, 19.00 | Cinemore ***Waterboys*** vr 18 nov, 21.00 (voorpremière waarbij regisseur aanwezig)

Eye Filmmuseum
IJpromenade 1 | 020-589 1400 | eyefilm.nl | Raadpleeg de website voor het volledige programma
Verwachte premières ***I, Daniel Blake*** vanaf 24 nov | ***Juste la fin du monde*** vanaf do 15 dec | ***Neruda*** vanaf do 15 dec | ***Nocturnal Animals*** vanaf do 1 dec | ***A Quiet Passion*** vanaf do 1 dec | ***Toni Erdmann*** vanaf do 10 nov | ***Walking Distance*** vanaf do 22 dec | ***Waterboys*** vanaf do 1 dec |
IDFA in EYE wo 16 t/m zo 27 nov | Looking for America: de Verenigde Staten volgens onafhankelijke filmmakers ***Actor Martinez*** di 29 nov, 21.45 | ***Badlands*** do 10 nov, 19.15 | ***Buzzard*** zo 13 nov, 19.00 | ***Clerks*** ma 14 nov, 16.00 | ***The Comedy*** do 10 nov, 21.30 | ***Dazed and Confused*** za 12, 21.45 | wo 30 nov, 21.00 | ***Easy Rider*** ma 14 nov, 21.00 | ***Gerry*** (ovb) wo 16 nov, 19.15 | ma 28 nov, 19.00 | ***Meek's Cutoff*** vr 11 nov, 17.30 | di 15 nov, 21.00 | ***El norte*** zo 13 nov, 13.30 | ***Route One/USA*** za 12 nov, 14.00 | ***Slacker*** do 10 nov, 16.45 | ***Stinking Heaven*** wo 30 nov, 19.15 | Kirk Douglas Anniversary ***Paths of Glory*** vr 9 dec, 19.15 | 90 jaar Marilyn vanaf do 22 dec met ***Clash by Night*** | ***The Misfits*** | ***The Prince and the Showgirl*** | ***Some Like it Hot*** | Europese dag van de korte film Nederlandse makers met ***Depart at 22*** | ***Houvast*** | ***Import*** | ***U hebt een probleem*** | ***What Else*** | Cinema Concert ***Body and Soul*** za 10 dec, 21.00 | ***Quo vadis?*** zo 18 dec, 16.00 | ***Sjinel (De mantel)*** zo 13 nov, 16.00 | Cinema Egzotik: The Night of Bud Spencer ***They Call Me Trinity + De vier vuisten hebben de tropenkolder*** vr 11 nov, 20.00 | Cinema Egzotik: John Hughes' Teenager Night ***Ferris Bueller's Day Off + Pretty in Pink*** vr 16 dec, 20.00 | The Gaze ***The Celluloid Closet*** ma 19 dec, 19.00 | Film NL: Heddy Honigmann Special ***En het leven gaat door*** vr 23 dec, 19.15 | ***Metaal en melancholie*** wo 14 dec, 19.15 | ***Tot ziens*** zo 18 dec, 14.00

Het Ketelhuis
Westergasfabriekterrein | Pazzanistraat 4 | 020-684 0090 | ketelhuis.nl | Raadpleeg verder ook de website
Premières ***De kinderen van juf Kiet*** vanaf do 24 nov | ***Layla M.*** vanaf do 17 nov | ***Mees Kees langs de lijn*** vanaf do 8 dec | ***Soof 2*** vanaf do 8 dec | ***Toni Erdmann*** vanaf do 10 nov | ***Unknown Brood*** vanaf do 1 dec | ***Vaiana*** vanaf do 1 dec | ***Waterboys*** vanaf do 1 dec | ***De zevende hemel*** vanaf do 24 nov | Nog te zien ***Een echte Vermeer*** | ***Fuocoammare*** | ***In Pursuit of Silence*** | ***Prooi*** | ***Tonio*** | IDFA International Documentary Film Festival wo 16 t/m zo 27 nov | Amongst Friends Sneak Preview met Personal Touch ma 21 nov, 21.15 | Gay Film Night ***Kater*** di 15 nov, 21.15 | L'Échappée Belle: Cinémathèque Française ***Le dernier métro*** di 22 nov, 19.00 | ***Le quatre cents coup*** di 29 nov, 19.00 | ***Tirez sur la pianiste*** di 15 nov, 19.00 | Deutsches Kino ***Liebmann*** di 29 nov, 19.30 | VERS Maandelijkse bijeenkomst voor en door nieuwe film- en televisiemakers ma 5 dec, 19.30 | Het Schimmenrijk Filmjournalist Hans Beerekamp eert recent overleden filmpersoonlijkheden met fragmenten en mooie woorden zo 13 nov en 11 dec, 17.00

Kriterion
Roetersstraat 170 | 020-623 1709 | kriterion.nl | Raadpleeg de website voor het volledige programma
O.a. verwacht ***Arrival*** vanaf do 10 nov | ***I, Daniel Blake*** vanaf do 24 nov | ***Nocturnal Animals*** vanaf do 1 dec | ***Shadow World*** vanaf do 24 nov | Movies that Matter ***Frame by Frame*** wo 14 dec, 19.30

Lab111
Arie Biemondstraat 111 | 020-616 9994 | info@lab111.nl | lab111.nl | Raadpleeg de website voor het actuele programma

The Movies
Haarlemmerdijk 161 | 020-638 6016 | themovies.nl | Raadpleeg de website voor het volledige programma
O.a. verwacht ***American Pastoral*** vanaf do 1 dec | ***I, Daniel Blake*** vanaf do 24 nov | ***Frantz*** vanaf do 1 dec | ***Nocturnal Animals*** vanaf do 1 dec | ***Toni Erdmann*** vanaf do 10 nov

Rialto
Ceintuurbaan 338 | 020-676 8700 | rialtofilm.nl
Premières ***Fai bei sogni*** vanaf do 29 dec | ***Frantz*** vanaf do 1 dec | ***I, Daniel Blake*** vanaf do 24 nov | ***Juste la fin du monde*** vanaf do 15 dec | ***Layla M.*** vanaf do 17 nov | ***Neruda*** vanaf do 8 dec | ***The Salesman*** vanaf do 8 dec | ***Toni Erdmann*** vanaf do 10 nov | ***Ultimo tango*** vanaf do 10 nov | ***Walking Distance*** vanaf do 22 dec | Europese Dag van de Korte Film wo 21 dec | Klassiekers ***La dolce vita*** di 1 en di 8 nov | ***Ninotchka*** di 6, di 13 en zo 18 dec | ***Once Upon a Time in the West*** di 15, di 22 en di 29 nov | ***Some Like it Hot*** di 20 en di 27 dec | DocuPodium ***How to Meet a Mermaid*** za 3 dec | La RIOT presenteert ***Juste la fin du monde*** ma 12 dec | Cracking the Frame ***The Chinese Lives of Uli Sigg*** wo 14 dec | ***The Man Who Saw Too Much*** wo 16 nov | Rialto Filmclub ***I, Daniel Blake*** vr 18 nov | ***Juste la fin du monde*** vr 16 dec | DeBalie@Rialto ***I, Daniel Blake*** wo 23 nov | Rialto@VU-Campus ***Frantz*** do 24 nov | ***Layla M.*** do 10 nov | ***The Salesman*** do 8 dec |

Mackenzie vergelijkt de oude spookstadjes uit westerns opzettelijk met de spooksteden van na de crisis. Toen waren het filmsets, nu zijn het echte plekken. Over een tijdje herinnert niemand zich meer de beschaving die hier was gevestigd.

★★★★☆

Ronald Rovers over ***Hell or High Water*** in de Filmkrant

Stijlicoon Audrey Hepburn

Audrey Hepburn, die in 1993 op 63-jarige leeftijd overleed, was zo-als zoveel filmsterren ook een stijlicoon. De modegeleerden zijn het er niet over eens hoe je haar stijl moet omschrijven – de één spreekt van klassiek vrouwelijk, de ander van een tomboy-look – maar dat Hepburn en mode goed samengingen, staat vast. De couturier die haar kleedde was Hubert de Givenchy, in 1952 oprichter van het modehuis dat zijn naam ging dragen. De man is inmiddels 89 jaar, zodat het hoog tijd is om zijn band met Audrey Hepburn te belichten. Dat doet het Gemeentemuseum Den Haag vanaf 26 november t/m 26 maart 2017 met de expositie **Hubert Givenchy: To Audrey with Love**. De samenwerking tussen Hepburn en Givenchy begon al in 1953 en duurde haar hele leven. Givenchy, die vorig jaar zei dat de omgang met Hepburn als een huwelijk voelde, kleedde haar in onder meer *How to Steal a Million* en *Breakfast at Tiffany's*. Hepburn was zeer tevreden over zijn ontwerpen: "Givenchy's kleren zijn de enige waarin ik mezelf helemaal goed voel. Hij is meer dan een ontwerper, hij is een schepper van een persoonlijkheid."
Op de tentoonstelling zijn veel van door Hepburn gedragen ontwerpen van Givenchy te zien, maar ook schetsen, tekeningen, foto's en filmbeelden. Naast Hepburns kleding besteedt de tentoonstelling met een aparte zaal aandacht aan Hepburns werk voor Unicef, waarvoor zij de laatste vijf jaar van haar leven ambassadeur was. Ze vatte dat serieus op en reisde de wereld over om aandacht te vragen voor onderwijs en gezondheidszorg voor kinderen. Haar grote inzet voor Unicef kwam voort uit haar oorlogservaringen in Arnhem, waar ze de hongerwinter meemaakte en waar de Duitsers, voor de ogen van de vijftienjarige, een oom en een neef, die in het verzet zaten, doodschoten. Hepburn, die in 1966 op het hoogtepunt van haar roem stopte met acteren, wist mooi te formuleren wat het ambassadeurschap van Unicef voor haar betekende: "Ik heb mijn hele leven voor dit werk gerepeteerd en ik heb de rol eindelijk gekregen."

GEMEENTEMUSEUM.NL

AUDREY HEPBURN

Movies That Matter

Voorjaar 2017 is er een nieuw Movies That Matter Festival maar wie al eerder films wil zien die 'ertoe doen', kan terecht bij **Movies That Matter On Tour**. Voor de niet-ingewijden: Movies That Matter richt zich op films die op een of andere manier een perspectief bieden op mensenrechten. Het festival gelooft in film als instrument om onverschilligheid te bestrijden en wil bijdragen aan de bewustwording van mensenrechten (en de schendingen ervan). In Movies That Matter On Tour zijn in filmtheaters in achttien steden tot en met mei 2017 de favorieten uit de laatste festivaleditie te zien. Elke maand vertonen de filmtheaters één film, met een inleiding, nagesprek of inspirerende gast. In november is nog te zien *Les chevaliers blancs* van Joachim Lafosse. De op waarheid geïnspireerde film gaat over een Franse hulpinstelling in Tsjaad, bij wie het streven om weeskinderen aan Franse adoptieouders te koppelen uit de hand loopt wanneer de grens tussen redden en kidnappen vervaagt. In december toert de documentaire *Frame by Frame* (Alexandria Bombach en Mo Scarpelli) door het land. De film volgt vier Afghaanse fotografen die niet zonder gevaar voor eigen leven ontwikkelingen in hun land fotograferen. Onder de Taliban was fotograferen verboden, maar na de verdrijving van het regime in 2001 ontstond er een vrije pers met bijbehorende vrije fotografie. Nu op veel plekken in het land de chaos weer toeslaat, staat de vrijheid onder druk en is fotograferen weer gevaarlijk. In januari 2017 staat *In Your Arms* (Samanou Acheche Sahlstrom) op het programma. De speelfilm, waaraan Lars von Trier als coproducent meewerkte, voert een ongeneeslijk zieke Deense jongen op, die in Zwitserland euthanasie wil plegen. Hij gaat op pad met een verpleegster, met wie hij onderweg een intense band krijgt. De keuze voor een film over het recht op euthanasie, illustreert nog eens dat Movies That Matter niet alleen over mensenrechtenschendingen in verre oorlogen gaat. Het festival stelt ook mensenrechtenkwesties dichter bij huis aan de orde.

MOVIESTHATMATTER.NL

FRAME BY FRAME

The Violin Teacher do 22 dec
Studio/K
Timorplein 62 | 020-692 0422 | studio-k.nu | Raadpleeg de website voor het reguliere programma
Filmtheater De Uitkijk
Prinsengracht 452 | 020-223 2416 | uitkijk.nl | Raadpleeg de website voor het volledige programma
Jim Jarmusch Films ***Coffee and Cigarettes*** vr 25 nov, 23.00 | ***Broken Flowers*** vr 11 nov, 23.00 | ***Only Lovers Left Alive*** vr 18 nov, 23.00 | Klassieker in nov ***Le Samurai*** elke zo in nov, 21.00 | Filmreeks van Robert Zemeckis ***Allied*** vr 30 dec | ***Back to the Future*** vr 2 dec | ***Cast Away*** vr 16 dec | ***Forrest Gump*** vr 9 dec | ***Who Framed Roger Rabbit*** vr 23 dec | Klassieker in dec ***Stalker*** elke zo in dec

Apeldoorn

Filmtheater/Podium Gigant
Nieuwstraat 377 | 055-521 6346 | gigant.nl | Raadpleeg verder de website
American Pastoral do 1 t/m 10 dec | Down to Earth zo 20 nov | L'economie du couple do 17 t/m wo 23 nov | Een echte Vermeer do 10 t/m wo 30 nov | La fille inconnue do 24 nov t/m zo 4 dec | Le fils de Jean do 24 t/m wo 30 nov | Fucuammare do 10 t/m zo 13 nov | Genius do 10 t/m wo 16 nov | Hell or High Water do 17 t/m ma 21 nov | I, Daniel Blake vanaf 8 dec | In Utero ma 21 nov | Layla M. do 1 t/m wo 7 dec | The Light Between Oceans do 24 nov t/m wo 7 dec | Our Last Tango do 1 t/m wo 7 dec | Perfetti Sconosciuti vanaf 8 dec | Silent Land zo 13 nov (met Q&A van regisseur Jan van de Berg) | Three Generations vr 18 t/m wo 23 nov | La tierra y la sombra do 24 t/m di 29 nov | Toni Erdmann do 10 t/m wo 23 nov | Unknown Brood vr 9 dec | Film Gemist Captain Fantastic elke ma in nov | Filmkrant.Live Fucuammare do 10 (met inleiding door Dana Linssen) | Boek & Film Alone in Berlin di 15 nov | Filmcursus: Going to the Movies wo 16 nov,wo 23 nov en wo 30 nov | Ontbijt & Film met Le fils de Jean, Waterboys of I, Daniel Blake zo 27 nov

Arnhem

Focus Filmtheater
Korenmarkt 42 | 026-442 4283 | focusarnhem.nl | Raadpleeg de website voor het volledige programma
Premières ***I, Daniel Blake*** vanaf do 24 nov | ***Layla M.*** vanaf do 17 nov | ***The Light Between Oceans*** vanaf do 10 nov | ***Ultimo Tango*** vanaf do 10 nov | Verwacht ***Fai bei sogni*** vanaf do 1 dec | ***Juste la fin du monde*** vanaf do 15 dec | ***Mal de Pierres*** vanaf do 8 dec | ***The Salesman*** vanaf do 8 dec | ***Waterboys*** vanaf do 1 dec | Cracking the Frame ***Uncle Howard*** wo 30 nov, 19.15 | Déjà Vu Klassiekerreeks ***Once Upon a Time in the West*** ma 28 nov en ma 5 dec | ***Permanent Vacation*** ma 14 en ma 21 nov | Exhibition in Screen ***The Curious World of Hieronymus Bosch*** zo 20 nov, 16.30 | Movies that Matter ***Les chevaliers blancs*** wo 23 nov, 19.00 (met zaalgesprek na afloop) | Boek & Film ***American Pastoral*** ma 19 en di 20 dec, 19.15
Stadsbioscoop Rembrandt
Velperplein 10 | 026-303 2600 | stadsbioscooprembrandt.nl | Raadpleeg de website voor het volledige programma
O.a. verwacht ***Frantz*** vanaf do 1 dec | ***Perfetti sconosciuti*** vanaf do 17 nov | ***Toni Erdmann*** vanaf do 10 nov | Royal Opera & Ballet ***Les contes d'Hoffmann*** di 15 nov | ***The Nutcracker*** do 8 dec

ADVERTORIAL

Rialto in december

Docupodium
How to Meet a Mermaid
In *How To Meet a Mermaid* draait alles om de zee. Deze belichaamt tegelijk adembenemende schoonheid en verwoestend gevaar. Na afloop interview met Coco Schrijber door Peter Delpeut. (3 dec)

Cracking the Frame
The Chinese Lives of Uli Sigg
Intieme schets van het leven van kunstverzamelaar Uli Sigg, een man die dankzij zijn charisma en tact een eminente rol gespeeld heeft in het post-maoïstisch China: zowel op economisch als op cultureel gebied. (14 dec)

Klassiek
Some Like it Hot
Heerlijke comedy met Marilyn Monroe, Tony Curtis en Jack Lemmon. Chicago, jaren 20: muzikanten Joe en Jerry zijn op de vlucht voor gangsters. Verkleed als vrouw sluiten ze zich aan bij een damesband. Beiden zijn erg gecharmeerd van medebandlid Sugar Kane. (20, 27 dec)

Zie voor uitgebreide informatie en aanvangstijden RIALTOFILM.NL

SOME LIKE IT HOT

Assen

Bioscoop De Nieuwe Kolk
Weiersstraat 1 | 088-012 8560 | asserfilmliga.nl | Aanvang: 20.30
Captain Fantastic ma 5 en di 6 dec | ***Departures*** wo 23 nov | ***The Here After*** ma 21 en di 22 nov | ***Julieta*** ma 14 en di 15 nov | ***El olivo*** ma 28 en di 29 nov | ***La pazza gioia*** ma 19 en di 20 dec | ***Les premiers les derniers*** ma 12 en di 13 dec | Scandinavische Filmdag zo 20 nov met ***Kollektivet | Krigen | Een man die Ove heet | Men & Chicken***

Bergen

Fth CineBergen/Zwarte Schuur
Eeuwigelaan 7 | 072-589 6310 | cinebergen.nl | Raadpleeg de website voor het volledige programma
L'avenir zo 13 nov, 11.00 | ***Captain Fantastic*** za 12 nov, 16.30 | ***Le confessioni*** do 10 en di 15 nov, 20.00 | ***La danseuse*** vr 18 nov, 14.30 | ma 21 nov, 20.00 | ***Een echte Vermeer*** vr 25 nov, 14.30 | zo 27 nov, 11.00 | ma 28 nov, 20.00 | ***L'economie du couple*** do 17 nov, 20.00 | za 19 nov, 16.30 | ***La fille inconnu*** zo 13 nov, 15.30 | ***Hedi*** zo 27 nov, 15:30 | wo 30 nov, 20:00 | ***Hell or High Water*** vr 25, zo 27 en di 29 nov, 20.00 | ***De Matthäus Missie van Reinbert de Leeuw*** zo 20 nov, 11.00 | ***Miss Peregrine (3D)*** vr 11 nov, 20.00 | za 12 nov, 20.30 | ***Once Upon a Time in the West*** wo 23 nov, 20:00 | ***Tonio*** vr 11 nov, 14:30 | zo 13, ma 14, wo 16 en vr 18 nov, 20.00 | za 19 nov, 20.30 | 20 jaar Cinebergen! ***I, Daniel Blake*** di 22 – 20:00 | ***Juste la fin du monde*** do 24 nov, 20:00

Borne

Filmhuis Borne
Marktstraat 23 | Informatie/reserveren 074-265 7200 | kulturhusborne.nl/Organisaties/Filmhuis
Carol wo 21 dec | ***The Danish Girl*** wo 23 nov | ***Rams*** wo 14 dec | ***Sonita*** wo 7 dec | ***A Strange Love Affair With Ego*** wo 16 nov (met inleiding) | ***Youth*** wo 30 nov

Breda

Chassé Cinema
Claudius Prinsenlaan 8 | 076-530 3131 | chasse.nl | Raadpleeg de website voor het volledige programma
Premières ***Frantz*** vanaf do 1 dec | ***I, Daniel Blake*** vanaf do 24 nov | ***De kinderen van juf Kiet*** vanaf do 24 nov | ***Layla M.*** vanaf do 17 nov | ***The Light Between Oceans*** vanaf do 10 dec | ***Neruda*** vanaf do 8 dec | ***A Quiet Passion*** vanaf do 1 dec | ***The Salesman*** vanaf do 8 dec | ***Toni Erdmann*** vanaf do 10 nov | ***Unknow Brood*** vanaf do 1 dec | ***Waterboys*** vanaf do 1 dec | Nog te zien ***Een echte Vermeer | Hedi | Tonio*** | Filmclub ***I Daniel Blake*** vr 11 nov, wo 16 nov en wo 14 dec, 10.30 | Gay Film Night ***Kater*** di 29 nov, 19.20 | Ontbijtfilm zo 27 nov, 10.45 | Boek in Beeld ***The Light Between Oceans*** ma 21 nov, 19.30 | Royal Opera & Ballet ***Les contes d'Hoffmann*** di 22 nov, 19.15 | Cracking the Frame ***The Man Who Saw too Much*** ma 19 dec, 19.15 | ***Uncle Howard*** ma 28 nov, 19.15 | Maandagavond klassiekers ***Bakushu (Early Summer)*** ma 14 nov, 19.20 | ***Madeliefjes*** ma 5 dec, 19.20 (met inleiding) en ma 12 dec, 19.20 | ***Once Upon a Time in the West*** ma 21 nov, 19.20 (met inleiding) en ma 28 nov, 19.20 | Specials ***Down to Earth*** ma 14 nov, 19.15 | ***Stop Acting Now*** wo 30 nov, 19.30 | Sundance Award Winning Shorts 2016 di 15 nov, 19.15 | Exhibition on Screen ***The Curious World of Hieronymus Bosch*** di 6 dec, 19.30 | ***De terugkeer van het paradijs*** vooraf om 19.00 | Muziekdocumentaire ***Nick Cave: One More Time With Feeling*** zo 4 dec, 16.20 | wo 7 dec, 19.20

De titel *Arrival* slaat dan ook uiteindelijk niet zozeer op de landing van de aliens, maar op de komst van een baby. De buitenaardse wezens zijn eerder een kapstok voor bespiegelingen over het tijdsverloop van een mensenleven en de verbintenissen die we daarin aangaan, ook al hebben die soms tragische gevolgen.

★★★★☆

Mariska Graveland in de Filmkrant

Bussum

Filmhuis Bussum
Brediusweg 1 | 035-693 8694 | filmhuisbussum.nl
L'avenir do 17 nov, 20.00 | vr 18 en vr 25 nov, 13.00 | za 19 nov, 15.30 | zo 20 nov, 20.30 | wo 23 nov, 14.30 | vr 25 nov, 21.15 | za 26 nov, 21.30 | zo 27 nov, 11.00 | ***The Beatles: Eight Days A Week*** vr 11 nov, 21.30 | za 12 nov, 13.00 | zo 13 nov, 15.30 | ***Chinatown*** za 12 nov, 21.15 | ma 14 en wo 16 nov, 20.00 | ***Clash*** vr 18 t/m zo 20 nov, 16.00 | vr 18 nov, 21.30 | di 22 nov, 20.00 | ***Down to Earth*** zo 20 nov, 17.30 | ma 21 nov, 20.30 | vr 2 dec, 16.00 | zo 4 dec, 15.45 | wo 7 dec, 20.00 | ***Een echte Vermeer*** do 24 nov, 20.00 | vr 25 nov, 18.45 | za 26 nov, 13.00 | zo 27 nov, 13.30 | wo 30 nov, 14.30 | ***L'economie du couple*** do 17, do 24 en zo 27 nov, 20.30 | vr 18 en za 19 nov, 19.00 | zo 20 nov, 13.30 | di 29 nov, 20.00 | ***La fille inconnue*** vr 18 en za 19 nov, 13.30 | za 19 en vr 25 nov, 21.30 | ma 21 nov, 20.00 | vr 25 nov, 13.15 | za 26 nov, 16.00 en 19.00 | zo 27 nov, 15.30 | ***Florence Foster Jenkins*** vr 11 en za 13 nov, 13.00 | za 12 nov, 15.45 | ma 14 nov, 20.30 | di 15 nov, 14.15 | ***Genius*** do 10 nov, 20.00 | vr 11 nov, 18.45 | za 12 nov, 13.30 | za 12 nov, 21.30 | wo 16 nov, 14.30 | vr 18 nov, 21.15 | za 19 nov, 13.00 | wo 23 nov, 20.30 | ***Hell or High Water*** do 10 nov, 20.30 | vr 11 en za 12 nov, 19.00 | di 15 nov, 20.00 | ***Light Years*** vr 25 nov, 19.00 | za 26 nov, 18.45 | zo 27 nov, 16.00 | ma 28 nov, 20.30 | ***De Matthäus missie van Reinbert de Leeuw*** vr 11 nov, 13.30 | zo 13 nov, 20.30 | di 15 nov, 14.00 | ***Riphagen*** vr 18 nov, 15.30 | za 19 nov, 18.45 | zo 20 en wo 23 nov, 20.00 | vr 25 nov, 15.45 | za 26 nov, 21.15 | ***Tonio*** vr 11 en zo 20 nov, 15.30 | vr 11 en za 19 nov, 21.15 | za 12 en vr 18 nov, 18.45 | zo 13, zo 27, ma 28 en wo 30 nov, 20.00 | wo 16 nov, 20.30 | za 26 nov, 13.30 | ***De ziel in de lijn van Dudok*** zo 13 nov, 16.00 | Sneak Preview di 15, di 22 en di 29 nov, 20.30 | Ontbijtfilm ***A Quiet Passion*** zo 27 nov, 9.30

Capelle a/d IJssel

Isalatheater
Stadsplein 5 | 010-458 6300 | isalatheater.nl | Aanvang: zo 14.30 en di 20.00 | Raadpleeg verder de website
Bridget Jones's Baby zo 20 en di 22 nov | ***Tonio*** zo 27 en di 29 nov

Delft

Filmhuis Lumen
Doelenplein 5 | 015-214 0226 | filmhuis-lumen.nl | Raadpleeg de website voor de exacte data en tijden
Bodkin Ras ma 14 nov, 22.00 | ***Clash*** verwacht vanaf do 24 nov | ***Desde allá*** vr 11 nov, 22.00 | ***Samuel in the Clouds*** do 17 nov, 19.30 | ***La tierra y la sombra*** vr 18 nov, 22.00 | ***Toni Erdmann*** vanaf do 10 nov | Klassieker ***Chinatown*** ma 28 nov, 19.15 | Movies

FK.LIVE

Nog meer over film weten? De Filmkrant komt live in de filmtheaters bij u in de buurt. Filmkrantmedewerkers verzorgen elke maand intro's bij speciaal geselecteerde films en daarnaast inleidingen, lezingen, Q&A's en workshops bij andere films uit het actuele aanbod en filmprogramma's.

Alkmaar | Filmhuis
► *Filmkrant.Live Intro*
27 december avond | filmhuis-alkmaar.nl

EYE Amsterdam
► *Meek's Cutoff / Kelly Reichardt-programma*
15 november 21 uur | Intro door Joost Broeren

Apeldoorn | Gigant
► *Going to the Movies*
16, 23 en 30 november 19.30 uur | Cursus door Gerlinda Heywegen

Groningen | GroningerForum
► *Once Upon a Time in the West*
22 november 17 uur | cursus
► *IDFA Groningen*
25, 26 en 27 november | Intro's en Q&A's door Laura van Zuylen en Sasja Koetsier | groningerforum.nl
► *Le mépris*
20 december 17 uur | Cursus door Gerlinda Heywegen

Haarlem | Filmschuur
► *Layla M.*
19 november 16.30 uur | Intro door Jos van der Burg
► *I, Daniel Blake*
26 november 16.30 uur | Intro door Omar Larabi
► *Frantz*
3 december 14 uur | Intro
► *Moving Images / Gender*
18 december 10.15 uur | Filmreeks door Laura van Zuylen
► *Neruda*
24 december 16.30 uur | Intro

Maastricht | Lumière
► *FK.Live Intro*
11 december 's avonds | door Dana Linssen

Rijswijk | Filmhuis
► *Het nieuwe Rijksmuseum*
19 november 13.00 uur | Lezing door Gerlinda Heywegen
► *Beyond Sleep*
17 december 13 uur | Lezing door Gerlinda Heywegen

Schagen | Filmhuis
► *Neon Demon*
25 november avond | Intro door Ronald Rovers

Voorschoten | Filmtheater
► *Tati's invloed / L'illusioniste*
18 november 20 uur | Intro door Joost Broeren

Raadpleeg ook de agenda van uw filmtheater | Voor meer informatie en boekingen
FILMKRANT.NL/FILMKRANTLIVE

that Matter *Les Chevaliers Blancs* do 10 nov | *Frame by Frame* do 8 dec, 19.30 | Deutsches Kino *Herbert* do 20 okt | *Liebmann* do 24 nov

Den Bosch

Verkadefabriek
Boschdijkstraat 45 | 073-681 8160 | verkadefabriek.nl | Raadpleeg verder de website
Verwachte premières *Arrival* vanaf do 10 nov | *I, Daniel Blake* vanaf do 24 nov | *De kinderen van juf Kiet* vanaf do 24 nov | *Layla M.* vanaf do 17 nov | *The Light Between Oceans* vanaf do 10 nov | *Perfetti Sconosciuti* vanaf do 17 nov | *Shadow World* vanaf do 17 nov | *Toni Erdmann* vanaf do 10 nov | *Ultimo Tango* vanaf do 10 nov | Films met Q&A *Down to Earth* zo 13, zo 20 en zo 27 nov, 12.15 | *Een zweem van wreedheid* zo 13 nov, 16.30 | Film & Religie di 8, di 15, di 22 en di 29 nov, 19.30 met *Free in Deed* (protestantisme) | *Kreuzweg* (katholicisme) | *Wadjda* (islam) | *Monnik* (boeddhisme) | Film & Architectuur ma 21 nov, 19.30 | FilmOntbijt Elke zo ontbijt om 11.00 gevolgd door film om 12.00 | Sneak Preview Verrassende voorpremière elke di, 21.15

Den Haag

Filmhuis Den Haag
Spui 191 | 070-365 6030/345 9900 | Programma is onder voorbehoud, raadpleeg ook de website | filmhuisdenhaag.nl
Premières *Complete Unknown* vanaf do 24 nov | *Fai bei sogni* vanaf do 1 dec | *Frantz* vanaf do 1 dec | *I, Daniel Blake* vanaf do 24 nov | *I pugni in tasca* vanaf do 1 dec | *De kinderen van Juf Kiet* vanaf do 24 nov | *Layla M.* vanaf do 17 nov | *Mal de pierres* vanaf do 8 dec | *Nerruda* vanaf do 8 dec | *A Quiet Passon* vanaf do 1 dec | *The Salesman* vanaf do 8 dec | *Sangue del mio sangue* vanaf do 1 dec | *Shadow World* vanaf do 17 nov | *Toni Erdmann* vanaf do 10 nov | *Ultimo Tango* vanaf do 10 nov | Eastern Neighbours Film Festival De meest recente speelfilms, documentaires en veelbelovende korte films uit Oost- en Zuidoost-Europa wo 9 t/m vr 16 nov | Film & Debat *Shadow World* do 17 nov, 19.00 (in aanwezigheid van o.a. de schrijver van het boek, Andrew Feinstein en schrijver, Filmhuis-gastprogrammeur Arnon Grunberg) | Cine Hindi Indiase Hindi film voor de hele familie zo 20 nov, wo 7 dec en zo 18 dec | Amongst Friends Sneak Preview ma 21 nov, 21.15 | Special *Funny Face* za 26 nov, 15.00 (met Q&A met Luca Dotti, de jongste zoon van Audrey Hepburn) | Gay & Lesbian Film Night *Kater* ma 28 nov, 19.30 | Voyage dans le cinéma Français *Le dernier métro* de hele maand nov | Cine Première Franse film avec, par la suite, Q&R en français zo 4 dec, 15.00 | Movies that Matter *Frame by Frame* zo 11 dec, 15.00 (met nagesprek)

Nutshuis
Riviervismarkt 5 | 070-345 9090 | nutshuis.nl
Fukushima, mon amour wo 30 nov, 20.00 | za 3 dec, 13.00 | *Godzilla* wo 14 dec, 20.00 | za 17 dec, 13.00 | *Himizu* wo 7 dec, 20.00 | za 10 dec, 13.00 | *On the Beach* wo 23 nov, 20.00 | za 26 nov, 13.00 | *The Road* za 12 nov, 13.00 | *Le temps du loup* wo 16 nov, 20.00 | za 19 nov, 13.00

Den Helder

Cinema Zevenskoop
Julianaplein 43 | 0223-610 941 | http://cinemazevenskoop.wix.com/recent | Aanvang: 20.30 | Raadpleeg de website voor het complete programma
Verwacht *24 Wochen* vanaf do 24 nov | *Florence Foster Jenkins* vanaf do 22 dec | *Genius* vanaf do 1 dec | *Riphagen* vanaf do 17 nov | *Tonio* vanaf do 8 dec | *Waterboys* vanaf do 29 dec

Deventer

Filmhuis De Keizer
Keizerstraat 78 | 0570-618 822 | filmhuisdekeizer.nl
Premières *I, Daniel Blake* vanaf do 24 nov | *Layla M.* vanaf do 17 nov | *The Light Between Oceans* vanaf do 10 nov | *Neruda* vanaf do 8 dec | *Nocturnal Animals* vanaf do 1 dec | *Perfetti sconosciuti* vanaf do 17 nov | *Toni Erdmann* vanaf do 10 nov | *Waterboys* vanaf do 1 dec | Nog te zien *Down to Earth* | *Een echte Vermeer* | Weekfilms *Frantz + One More Time With Feeling* speelweek 1 dec | Horrornacht *The Windmill Massacre* za 12 nov, 22.00 | Rondeel Cinema *Playtime* di 15 nov, 20.30 | Deventer DansDagen *La danseuse* do 17 nov, 20.00 | Speciaal *Verloop van Jaren – Dichter bij Remco Campert* za 26 nov, 19.30 (met inleiding en Q&A) | Gay Film Night *Kater* di 29 nov, 20.30 | Sneak Preview di 13 dec, 20.30 | Klassieker *Once Upon a Time in the West* ma 14 en ma 21 nov

Diemen

Filmtheater De Omval
Ouddiemerlaan 104 | 020-600 1897 | theaterdeomval.nl
La danseuse do 10 nov, 20.00 | di 15 nov, 14.00 en 20.00 | *Een echte Vermeer* do 8 dec, 20.00 | di 13 dec, 14.00 en 20.00 | *La fille inconnue* do 17 nov, 20.00 | di 22 nov, 14.00 en 20.00 | *Hell or High Water* do 1 en di 6 dec, 20.00 | *Perfetti sconosciuti* do 15 dec, 20.00 | di 20 dec, 14.00 en 20.00 | *Tonio* do 24 nov, 20.00 | di 29 nov, 14.00 en 20.00

Doesburg

Filmhuis Doesburg
Het Arsenaal 1309, Kloosterstraat 15 | 0313-482 336 | filmhuis-doesburg.nl
Demolition zo 20 en wo 23 nov | *Elser* zo 13 en wo 16 nov | *Kollektivet* vr 18 nov

Doetinchem

Filmhuis/Gruitpoort
Hofstraat 2 | 0314-340 943 | gruitpoort.nl | Raadpleeg de website voor het volledige programma
L'avenir do 17, za 19 en di 22 nov, 20.30 | di 22 nov, 14.00 | *Captain Fantastic* vr 11, ma 14 en zo 20, 20.30 | vr 18 nov, 15.00 | *The Daughter* vr 25 nov, ma 28 nov, vr 2 en zo 4 dec, 20.30 | *La fille inconnue* do 8, za 10 en vr 16 dec, 20.30 | vr 9 dec, 15.00 | zo 13 dec, 14.00 | *Le fils de Jean* do 24, za 26, zo 27 en di 29 nov, 20.30 | di 29 nov, 14.00 | *Florence Foster Jenkins* do 10, za 12, zo 13, di 15, vr 18 en ma 21 nov, 20.30 | di 15 nov, 14.00 | vr 25 nov, 15.00 | *Tonio* do 1, za 3, ma 5, di 6, vr 9, zo 11 en ma 12 dec, 20.30 | di 6 dec, 14.00 | za 10 dec, 15.00

Indonesische films

Dat Nederland en Indonesië een historische band hebben, is in de bioscoop nauwelijks te merken. Indonesische films halen zelden Nederland. Het blijft bij een enkele festivalvertoning. Het **Indonesian Film Festival** wil dat veranderen. De eerste editie vindt plaats van 17 t/m 20 november de in Catharijne Bioscoop in Utrecht. Centraal staat regisseur, scenarist en producent Riri Riza (1970), die ook als gast op het festival aanwezig zal zijn. Van de in Indonesië commercieel succesvolle Riza zijn vijf films te zien. In het door hem geproduceerde romantische drama *Ada apa dengan cinta* (*What's With Love?*) moet een tiener kiezen tussen het in een meidenclubje blijven hangen of een serieuze relatie beginnen met een jongen die van literatuur houdt. Drie keer raden wat ze kiest. De film was in 2002 met twee miljoen bezoekers de succesvolste Indonesische film aller tijden. In het door Riza geregisseerde vervolg *Ada apa dengan cinta 2*, dat veertien jaar (!) op zich liet wachten, krijgen een jongen en een meisje op school een liefdesverhouding, waarna zij plotseling verdwijnt. Veertien jaar later ontmoeten de twee elkaar weer. In de oude Indiaanse legende *Drupadi* (2008) vergokt een gokverslaafde broer zijn zus, die daarna strijdt om haar onafhankelijkheid terug te winnen. Het is niet moeilijk om in de film een pleidooi te zien voor de emancipatie van vrouwen. In *Sokola rimba* (*The Jungle School*, 2013) trekt een idealistische onderwijzeres de jungle in om kinderen van een afgelegen stam kennis bij te brengen. En Riza's laatste film *Athirah*, een boekverfilming, brengt een hommage aan de kracht van moeders. Één conclusie kunnen we nu al trekken: Riza's films bevatten sterke vrouwenrollen

MATAHARIMEDIA.NL

ADA APA DENGAN CINTA

Benauwende en heftige scènes worden afgewisseld met humor en reflectie, alsof je naar verschillende films kijkt. Anderhalf uur tussen hysterische figuren in een busje kan claustrofobisch zijn, en soms verwarrend, maar dat is het Caïro van 2013. Een chaotische stad, compleet op zijn kop.

★★★☆☆

Beri Shalmashi over *Clash* in de Filmkrant

Dordrecht

Cinema The Movies
Nieuwstraat 60-62 | Info & reserveren: 078-720 0777 (vanaf 11.00) | themoviesdordrecht.nl | Raadpleeg de website voor exacte data en aanvangstijden

Drachten

Schouwburg De Lawei
Burgemeester Wuiteweg 24 | lawei.nl/film | Reserveer via de website of bel 0512 335 050
24 Wochen do 10 t/m za 12 nov, 20.30 | *Een echte Vermeer* vr 2 en za 3 dec, 20.30 | *Le Fils de Jean* wo 7 en wo 14 dec, 20.30 | *Fukushima, mon amour* wo 16 en wo 23 nov., 20.30 | *Genius* do 24 en za 26 nov, 20.30 | *Tonio* do 17 t/m za 19 nov, 20.30 | Filmspecial *Unfinished Dreams* wo 30 nov, 20.00 | Lunchfilm *Waterboys* do 8 dec, 10.30

Eindhoven

Plaza Futura/Natlab
Kastanjelaan 500 | 040-294 6848 | natlab.nl | Raadpleeg de website voor het volledige programma
Complete Unknown vanaf do 24 nov | *Frantz* vanaf do 1 dec | *I, Daniel Blake* vanaf do 24 nov | *The Light Between Oceans* vanaf do 10 nov | *Neruda* vanaf do 8 dec | *Nocturnal Animals* vanaf do 1 dec | *Perfetti sconosciuti* vanaf do 17 nov | *Toni Erdmann* vanaf do 10 nov | *Waterboys* vanaf do 1 dec

Filmhuis De Zwarte Doos
TU/e terrein | 040-247 5348 of 040-2474900 (ma t/m wo) | dezwartedoos.nl | Raadpleeg de website voor het volledige programma en de aanvangstijden
Frame by Frame di 13 dec | *Fuocoammare* ma 12 dec | *Lo and Behold* ma 28 t/m wo 30 nov | *Les premiers, les derniers* di 6 en wo 7 dec | *Strohalm* wo 14 dec | *Sully* ma 21 t/m wo 23 nov

Emmen

Filmhuis Emmen
Westeinde 70 | 0591-668 250 | filmhuisemmen.nl | Raadpleeg verder de website
Alberta ma 14 nov, 20.15 | wo 16 nov, 19.00 | *Lo and Behold* ma 28 nov, 20.15 | wo 30 nov, 19.00 | *Mãe só há uma* ma 21 nov, 20.15 | wo 23 nov, 19.00 | Extra: Lustrum 20 jaar Filmhuis Emmen *Chinatown* zo 13 nov, 13.45

Enschede

Concordia Film Theater Expositie
Oude Markt 15 | 053-430 0999 | concordia.nl | Raadpleeg de website voor het volledige programma
O.a. verwacht *Down to Earth* zo 13 nov | *I, Daniel Blake* vanaf do 24 nov | *Layla M.* vanaf do 17 nov | *The Light Between Oceans* vanaf do 10 nov | *Perfetti sconosciuti* vanaf do 17 nov | *Toni Erdmann* vanaf do 10 nov | Special *Nick Cave: One More Time With Feeling 3D* do 1 dec (éénmalig) | Heimat Weekend za 26 nov, van-

Jippie ja jee!

Festivals zijn er in soorten en maten, maar van een **Paardenfilmfestival** hadden we nog niet gehoord. Podium Vlieland, inderdaad op het Waddeneiland, presenteert van 18 t/m 20 november en van 25 t/m 27 november onder de titel *Te paard* speelfilms en documentaires over paarden en ruiters. Te zien zijn zes films, waaronder het aangrijpende Britse sociaal-realistische drama *The Selfish Giant* (Clio Barnard, 2013), over een puber in een vervallen stadwijk die een baantje krijgt als jockey in illegale paardenraces. De documentaire *De laatste overwinning* (John Appel, 2004) gaat over de jaarlijkse beroemde paardenrace in Siena, waar tien wijken tegen elkaar strijden. Er doemt een beeld op van een hechte gemeenschap met in ijzer gegoten tradities. In de speelfilm *Secretariat* (Randall Wallace, 2010) probeert een vrouw na de dood van haar ouders hun noodlijdende paardenfokkerij overeind te houden. Ze neemt een excentrieke nieuwe trainer (John Malkovich) in dienst en zet met hem de wereld van de paardenraces op zijn kop. "Een grootse film over grootheid", oordeelde de vooraanstaande Amerikaanse filmcriticus Roger Ebert. De documentaire *The Wild Horse Redemption* (John Zartisky, 2007) voert een groepje voor zware misdaden gevangenen op, dat in de Rocky Mountains een zeer speciaal reclasseringsprogramma volgt: zij wonen drie maanden op een ranch en moeten wilde paarden temmen. Dat heeft een positieve invloed op hun gedrag en denkwereld. In de op een ware gebeurtenis gebaseerde speelfilm *En equilibre* (Denis Dercourt, 2015) valt een stuntman bij filmopnamen zo ongelukkig van zijn paard dat hij verlamd raakt. De verzekering weigert uit te keren, maar de verzekeringsagent die hem dat moet gaan vertellen is een vrouw met een hart. Hoe zou dat aflopen? Het Paardenfilmfestival besluit met een verrassingsfilm, waarover de organisatoren alvast vermelden dat het een western is over twee mannen, die te paard naar het westen rijden. Jippie ja jee, jippie ja jo!

PODIUMVLIELAND.NL

PARADE

af 10.00 – 19.10 en zo 27 nov, vanaf 10.00 – 19.10

Goes

't Beest
Beestenmarkt 3 | 0113-228 142 | | 't Beest verbouwt!

Gouda

Filmhuis
Lethmaetstraat 45 | 0182-522 200 | filmhuisgouda.nl
The Beatles: Eight Days a Week za 3 dec, 21.15 | zo 4 dec, 16.00 | ***Een echte Vermeer*** do 8 dec, 20.30 | vr 9 dec, 21.45 | za 10 dec, 18.30 | zo 11 dec, 11.00 | di 13 dec, 14.00 | ***L'economie du couple*** do 17 en ma 28 nov, 20.30 | vr 25 nov, 15.30 | za 26 nov, 18.30 | ***La fille inconnue*** vr 11 nov, 19.00 | ma 14, zo 20 en wo 23 nov, 20.30 | vr 18 nov, 15.30 | ***Le fils de Jean*** vr 11 nov, 21.45 | wo 16 nov, 20.30 | ***Fuocoammare*** vr 2 dec, 19.00 | di 6 en ma 12 dec, 20.30 | vr 9 dec, 15.30 | ***Genius*** di 15 nov, 14.00 | za 19 nov, 18.30 | vr 25 nov, 19.00 | zo 27 nov, 16.00 | ***Late spring (Banshun)*** zo 4 dec, 11.00 | ma 5 dec, 20.30 | zo 11 dec, 16.00 | ***Layla M.*** vr 2 dec, 15.30 | za 3 dec, 18.30 | di 6 dec, 14.00 | vr 9 dec, 19.00 | zo 11 en wo 14 dec, 20.30 | ***De Matthäus missie van Reinbert de Leeuw*** vr 18 nov, 19.00 | di 22 nov, 14.00 | zo 27 nov, 20.30 | ***Perfetti sconosciuti*** do 1, zo 4, wo 7 en di 13 dec, 20.30 | vr 2 dec, 21.45 | za 10 dec, 21.15 | ***Riphagen*** zo 20 nov, 11.00 | za 26 nov, 21.15 | di 29 nov, 20.30 | ***Tonio*** do 10, zo 13, ma 21 en wo 30 nov , 20.30 | vr 11 nov, 15.30 uur | vr 18 nov, 21.45 | zo 27 nov, 11.00 | di 29 nov, 14.00 | ***Ultimo tango*** za 19 en vr 25 nov, 21.45 | di 22 en do 24 nov, 20.30 | Architectuur Filmfestival ***Concrete Love – The Böhm Family*** za 12 nov, 21.15 | ***Onder de oppervlakte*** zo 13 nov, 13.00 | ***De oneindige stad – Constant's New Babylon*** zo 13 nov, 11.00 | ***Paradijs binnen handbereik*** za 12 nov, 18.30 | ***Urban Tides*** zo 13 nov, 15.30 (met vooraf impressie GOUDasfalt) | Filmcursus: Vrouwen van Vermeer za 19 nov, 14.00

Groningen

Groninger Forum
Hereplein 73 | 050-312 0433 | groningerforum.nl | Raadpleeg de website voor exacte data en aanvangstijden
Nieuwe films ***Frantz*** vanaf do 1 dec | ***I, Daniel Blake*** vanaf do 24 nov | ***Layla M.*** vanaf do 17 nov | ***The Light Between Oceans*** vanaf do 10 nov | ***Neruda*** vanaf do 8 dec | ***Perfetti sconosciuti*** vanaf do 17 nov | ***The Salesman*** vanaf do 8 dec | ***Toni Erdmann*** vanaf do 10 nov | ***Waterboys*** vanaf do 1 dec | Boek & Film ***Love & Friendship*** do 8 dec | ***Tonio*** do 10 nov | Nederland Leest ***Lord of the Flies*** za 12 nov, 14.00 | Happinez Filmclub ***Faith Connections*** za 12 nov | ***History of Love*** za 10 dec | Groningse Nieuwe #68 ***Nacht van de fanfare*** zo 13 nov | Groningse Nieuwe #69 ***De laatste boer van Euvelgunne*** zo 11 dec | Ciné-Club ***Camille Claudel*** ma 12 dec | ***Chante ton bac d'abord*** ma 28 nov | ***Nue propriété*** ma 14 nov | Docs ***The Curious World Of Hieronymus Bosch*** zo 4 dec | ***In Pursuit of Silence*** wo 30 nov | ***Ultimo Tango*** wo 16 nov | Kunst Op Het Witte Doek ***Caravaggio*** zo 20 nov | Cinema Diner ***Absolutely Fabulous*** di 22 nov | ***L'avenir*** di 13 dec | Mijlpalen Film ***Once Upon a Time in the West*** di 22 nov | IDFA Preview ***Shadow World*** wo 23 nov (met gesprek) | IDFA vr 25 t/m zo 27 nov | Gay Film Night di 6 dec, 21.30

RKZ Bios
Emmastraat 15-s101 | 050-526 2482 | rkzbios.nl | Aanvang: 20.30 | Raadpleeg de website voor het volledige programma
Clash za 19 en ma 21 nov, 20.30 | ***Everybody Wants Some!!*** za 12 en ma 14 nov, 20.30 | ***Je me tue à le dire*** za 26 en ma 28 nov, 20.30

Haarlem

Filmschuur
Lange Begijnestraat 9 | 023-517 3910 | filmschuur.nl | Raadpleeg de website voor het volledige programma
O.a. verwacht ***I, Daniel Blake*** vanaf do 24 nov | ***Layla M.*** vanaf do 17 nov | ***The Light Between Oceans*** vanaf do 10 nov | ***Shadow World*** za 19 nov en di 22 nov | ***Toni Erdmann*** vanaf do 10 nov | ***Ultimo Tango*** za 12 nov en di 15 nov | ***Uncle Howard*** zo 20 nov | International Queer & Migrant Film Festival op zo 11 dec met de films ***10,579 km a Queer Journey From Damascus to Vancouver | Balcony | The Colours of the Street | Samira***

Hardenberg

Filmhuis Hardenberg
Badhuisplein 3 | 0523-280 353 | filmhuishardenberg.nl | Aanvang: 20.00
Kollektivet di 15 en wo 16 nov | ***The Red Turtle di 6 en wo 7 dec***

Harderwijk

Filmhuis Harderwijk/ Catharinakapel
Klooster 1 | 0341-419 500 | filmhuisharderwijk.nl
Café Society zo 6 en ma 7 nov, 20.15 | di 8 nov, 14.00 | ***Compostella*** zo 4 dec, 20.15 | ***La fille inconnue*** do 8 en ma 12 dec, 20.15 | ***Florence Foster Jenkins*** za 10 dec, 20.15 | di 13 dec, 14.00 | ***De held*** za 3 dec, 20.15 | di 6 dec, 14.00 | ***Julieta*** za 12 nov, 20.15 | di 15 nov, 14.00 | ***Kollektivet*** do 10 en ma 14 nov, 20.15 | ***Lo and Behold*** za 19 en ma 21 nov, 20.15 | ***My Skinny Sister*** ma 28 nov, 20.15 | di 29 nov, 14.00 | ***Once Upon a Time in the West*** za 26 nov, 20.15 | ***La tierra y la sombra*** zo 20 nov, 20.15 | di 22 nov, 14.00 | ***Tonio*** do 17 dec en za 19 dec, 20.15 | di 20 dec, 14.00

Heemskerk

Fh Heemskerk/Gebouw de Cirkel
Cirkel 1 | 0251-214 720 | filmhuisheemskerk.nl | Aanvang: 20.00
Dukhtar zo 20 nov | ***Een echte Vermeer*** vr 16 dec | ***Mãe só há Uma*** zo 13 nov | ***The Man Who Knew Infinity*** zo 4 dec | ***Snowden*** zo 11 dec | ***La tierra y la sombra*** zo 27 nov

Heerlen

Filmhuis De Spiegel
De Bongerd 18 | 5e verdieping Glaspaleis | 045-577 2209 | filmhuisdespiegel.nl | Raadpleeg verder de website
45 Years zo 13 nov, 20.00 (theater Landgraaf) | ***L'Avenir*** za 19 nov, 20.00 | zo 20 en ma 21 nov, 14.00 | ***Captain Fantastic*** do 10 t/m za 12 nov, 20.00 | ***Florence Foster Jenkins*** do 24 t/m za 26 nov, 20.00 | zo 27 nov, 14.00 | ***Heart of a Dog*** ma 21 nov, 20.00 | ***A Long and Happy Life*** ma 28 nov, 20.00 | ***The Treasure*** zo 13 nov, 14.00 | ma 14 nov, 20.00 (Eng. ondertiteld) | ***La última tierra*** do 17 en vr 18 nov, 20.00

Het scenario staat bol van de technische details en zwaarwegende politieke en morele waarschuwingen, maar in zijn kern is het optimistisch: het verhaal van een gewetensvolle man die de strijd aanging met de meest krachtige arm van de machtigste overheid in de westerse wereld, en het overleefde.

★★★½

Matt Zoller Seitz over ***Snowden*** in de Filmkrant

Helmond

De Cacaofabriek
Cacaokade 1 | 0492-529 009 (di t/m do van 9.00 tot 17.00) | cacaofabriek.nl/film | Raadpleeg de website voor het actuele programma

Hengelo

Filmhuis Hengelo
Beursstr 44 | 074-255 6789 | filmhuishengelo.nl
l'avenir za 17, do 22 en vr 23 dec, 20.15 | ***Café Society*** do 15 en vr 16 dec, 20.15 | vr 16 dec ook 16.00 | ***Captain Fantastic*** vr 2 dec, 16.00 | za 3 en do 8 dec, 20.15 | ***The Daughter*** vr 9, za 10 en wo 14 dec, 20.15 | ***Eye in the Sky*** do 17 nov, 20.15 | vr 18 nov, 16.00 | ***La fille inconnue*** do 24 t/m za 26 nov, 20.15 | ***Florence Foster Jenkins*** wo 28 t/m vr 30 dec, 20.15 | ***Julieta*** zo 27 nov, 15.00 | wo 30 nov en do 1 dec, 20.15 | ***Out of Love*** vr 2 en wo 7 dec, 20.15 | ***Tonio*** vr 18, za 19 en wo 23 nov, 20.15 | zo 20 nov, 15.00 | Go Short korte films Europese dag van de korte film wo 21 dec, 20.15 | Music & Movies (Locatie: muziekcafé Metropool) ***Herman Brood – Unknown Brood*** do 22 dec, 19.30 | ***Oasis: Supersonic*** do 17 nov, 19.30

Hilversum

Filmtheater
Herenplein 5 | 035-623 5466 | filmtheaterhilversum.nl | Raadpleeg de website voor het actuele programma
O.a. verwacht ***Desde allá | I, Daniel Blake | Kater | De kinderen van Juf Kiet | Layla M. | Nocturnal Animals | Once Upon a Time in the West | Tony Erdmann | Uncle Howard | The Wailing | Waterboys***

Hoogeveen

Luxor-Theater
JT Hoogeveen, van Echtenplein | 0528-234 000 | filmhuishoogeveen.nl | Aanvang: 20.15
Kollektivet di 15 nov | ***Een man die Ove heet*** di 29 nov en ma 12 dec

Hoorn

Cinema Oostereiland
Krententuin 25 | 0229-232 296 | cinemaoostereiland.nl | Raadpleeg de website voor het volledige programma

Houten

Film Aan de Slinger
De Slinger 40 | 030-635 1024 | filmaandeslinger.nl | Aanvang: 20.00
Bacalaureat di 22 nov | ***Desde allá*** di 15 nov | ***Florence Foster Jenkins*** do 24 en vr 25 nov | ***Fuocoammare*** di 6 dec | ***The Magnificent Seven*** di 29 nov | ***Riphagen*** do 17 en vr 18 nov | ***Sully*** vr 11 nov | ***Tonio*** do 8 en vr 9 dec | ***War Dogs*** do 10 nov

ADVERTORIAL

Publieksfavoriet *Frame by Frame* in Movies that Matter On Tour

De veelvuldig bekroonde documentaire *Frame by Frame* toert in december langs 18 filmtheaters door het hele land. We volgen in deze film vier dappere, Afghaanse fotojournalisten die trachten letterlijk nieuwe kaders aan te brengen in een land waar fotografie jarenlang in de ban was. Onder het Taliban-regime was fotograferen in Afghanistan een doodzonde. Maar 'een land zonder fotografie is een land zonder identiteit', aldus een van de fotografen uit deze stilistische ode aan de fotojournalistiek.

Bij alle vertoningen is er een inleiding of nagesprek.

MOVIESTHATMATTER.NL

FRAME BY FRAME

Het andere Amerika

De Amerikaanse presidentsverkiezingen dit jaar tonen een land op een politiek en moreel dieptepunt. EYE onderzoekt in **Looking for America** hoe het ideaal van 'lan of the free and home of the brave' zich verhoudt tot de vaak afzichtelijke werkelijkheid. Het programma begon vorige maand begon en loopt nog tot in december door, zoekt het nu eens niet in de Hollywoodblik op de Amerikaanse samenleving maar toont films van onafhankelijke Amerikaanse filmmakers. Geen verhalen over winnaars dus, maar over mensen in achterbuurten en gehuchten. Ze kijken achter de façade van de glanzende schijnwerkelijkheid. Het omvangrijke programma is onderverdeeld in zes thema's die elk films bevatten van gevestigde namen en jong talent. Vier thema's zijn inmiddels gepasseerd, maar twee thema's komen nog aan bod: *Black Lives on Screen* en *America is Queer*. In *Black Lives on Screen* gaat het om de blik van onafhankelijke zwarte filmmakers op hun geschiedenis. Te zien zijn tien films, waarvan de helft afkomstig uit het archief van LA Rebellion, een beweging rond een filmacademie in Los Angeles in de jaren zestig van voornamelijk zwarte filmmakers. Zij maakten uiteenlopende films, van de culthorror *Ganja & Hess* (Bill Gunn, 1973) tot het sociale drama *Bush Mama* (Haile Gerima, 1975-1979). Ook sommige blanke filmmakers maakten deel uit van LA Rebellion, onder wie Larry Clark, die met *As Above, So Below* (1972) schetst hoe een opstand van een zwarte revolutionaire groep eruit zou kunnen zien. In *Rosa Parks Story* (2002) vertelt regisseur Julie Dash het verhaal van de zwarte vrouw in Alabama die in 1955 weigerde om in een bus voor een blanke man op te staan. De documentaire *Field Niggas* (2015) portretteert een wijk in Harlem die bevolkt wordt door werklozen, drugsgebruikers en ex-veroordeelden. John Leerdam, theatermaker en projectleider van de Black Achievement Month, leidt de film op 15 december in. Natuurlijk ontbreekt ook Spike Lee niet in het programma. Van hem is zijn speelfilmdebuut *She's Gotta Have It* (1986), een komedie over een seksueel vrijgevochten vrouw, te zien.
In America is Queer gaat het om onafhankelijke films die vanaf de vroege jaren negentig LGBT-personages opvoeren. Te zien is onder meer *Poison*, de debuutfilm van Todd Haynes, die vorig jaar veel indruk maakte met *Carol*. Ook twee korte films van enfant terrible Kenneth Anger staat op het programma: *Fireworks* (1947) en *Scorpio Rising* (1964), dat verboden werd. De documentaire *The Celluloid Closet* (Jeffrey Friedman, Rob Epstein, 1995) legt de verborgen homoseksualiteit bloot in veel Hollywoodfilms, waaronder *Ben-Hur*. De invloedrijke documentaire *Paris is Burning* (Jennie Livingston, 1990) toont de subcultuur van drag queens en de latino en zwarte homocultuur in het New York van de jaren tachtig.

EYEFILM.NL

FIELD NIGGAS

Kampen

Filmhuis
Burgwal 84 | Reserveren via website | filmhuiskampen.nl | Aanvang: 20.15
Bacalaureat do 15 en vr 16 dec | ***Les chevaliers blancs*** vr 2 en za 3 dec | ***Chronic*** vr 25 en za 26 nov | ***The Daughter*** vr 18 en za 19 nov | ***Florence Foster Jenkins*** vr 11 en za 12 nov | ***Tonio*** za 10 en zo 11 dec | ***Wild Oats*** do 22 en vr 23 dec

Leeuwarden

Slieker Film
Wilhelminaplein 92 | Reserveringen 058-205 0320 (tijdens kassa-uren) | sliekerfilm.nl | Raadpleeg de website voor het volledige programma
O.a. verwacht ***I, Daniel Blake*** vanaf do 24 nov | ***Layla M.*** vanaf do 17 nov | ***The Light Between Oceans*** vanaf do 1 dec | ***Toni Erdmann*** ma 14 nov | ***Unknown Brood*** o.a. do 8 dec, 20.00 | Alma-Tadema ***Ben-Hur*** o.a. vr 2 dec, 19.00 | ***The Ten Commandments*** o.a. vr 18 nov, 19.00 | Movies that Matter ***Frame by Frame*** zo 4 dec, 14.30

Lelystad

Filmtheater/Agora
Agorabaan 12 | 0320-239 239 | agora-lelystad.nl | Raadpleeg de website voor het volledige programma
24 Wochen di 27 dec | ***L'avenir*** di 6 dec | ***Café Society*** di 22 nov | ***Fantastic Beats and Where to Find Them*** do 17, vr 18 en zo 20 nov | ***Florence Foster Jenkins*** di 20 dec | ***De Held*** di 29 nov | ***Julieta*** di 13 dec | ***Sully*** di 15 nov | Ladies Night ***Soof 2*** wo 30 nov

Leusden

De Filmtuin
De Smidse 1b | 033-495 3107 | detuininleusden.nl | Vertoning van sept t/m mei
The Danish Girl wo 14 en do 15 dec | ***Hail, Caesar!*** zo 27 nov | ***The Lady in the Van*** ma 21 en di 22 nov | ***Mandela: Lang Walk to Freedom*** ma 12 dec

Lisse

Filmhuis Lisse – Floralis-Huis van Cultuur
Floralisplein 69 | 0252-213 458 | filmhuis-lisse.nl | Aanvang: 20.00 | Raadpleeg verder de website voor het actuele programma
Een man die Ove heet di 22 nov | Klassieker ***Chinatown*** di 15 nov

Maastricht

Lumière Cinema
Bassin 88 | 043-321 4080 | lumiere.nl | Raadpleeg de website voor het complete programma
O.a. verwacht ***I, Daniel Blake*** vanaf do 24 nov | ***In Pursuit of Silence*** zo 13 nov | ***Layla M.*** vanaf do 17 nov | ***The Light Between Oceans*** vanaf do 10 nov | ***Shadow World*** za 19 nov | ***Toni Erdmann*** vanaf do 10 nov | ***Ultimo Tango*** vanaf do 10 nov | Movies that Matter ***Les chevaliers blancs*** ma 14 nov | Gay Film Night ***Kater*** di 15 nov | Exhibition on Screen ***The Curious World of Hieronymus Bosch*** zo 20 nov

Middelburg

Cinema Middelburg
Achter de Houttuinen 30 | 0118-613 482 | cinemamiddelburg.nl | Raadpleeg de website voor het volledige programma
24 Wochen vanaf do 10 t/m za 12, ma 14 en di 15 nov | ***Ants on a Shrimp*** do 17 en vr 18 nov | ***Bacalaureat*** vanaf vr 11 t/m zo 13 en wo 16 nov | ***La danseuse*** za 19 t/m wo 23 nov | ***Down to Earth*** za 12, zo 13 en di 15 nov | ***Fuocoammare*** vr 25, za 26, ma 28 en wo 30 nov | ***Hell or High Water*** vr 18 t.m zo 20 en wo 23 nov | ***Noma My Perfect Storm*** do 17 en vr 18 nov | ***Préjudice*** wo 16 nov | ***Tonio*** do 24 t/m zo 27 nov, di 29 nov, do 1 dec t/m zo 4 dec en wo 7 dec | ***The Wailing*** do 24 en zo 27 nov

Middelharnis

Fh Middelharnis (Het Diekhuus)
Beneden Zandpad 7 | 0187-482 400 | Aanvang: 20.00 | hetdiekhuus.nl
45 Years do 10 nov | ***The Age of Adeline*** wo 16 nov | ***Beyond Sleep*** do 24 nov | ***A Family Affair*** do 1 dec | ***Horns*** wo 28 dec | ***Midden in de winternacht*** wo 21 dec | ***The Program*** wo 14 dec | ***Publieke Werken*** do 17 nov | ***Rams*** do 8 dec | ***Son of Saul*** do 15 dec | ***De Surprise*** do 29 dec | ***A Walk in the Woods*** wo 7 dec | ***Wat mannen willen*** wo 23 nov | ***Y'aura t'il de la neige à Noël?*** do 22 dec

Neerijnen

Stroomhuis Neerijnen
Van Pallandtweg 1 | 06-1347 3992 | stroomhuisneerijnen.nl
400 jaar Shakespeare Filmcyclus met inleidingen. Nog te zien ***King Lear*** vr 18 nov, 19.30 | ***Richard III*** vr 11 nov, 19.30 | Voor de filmcyclus incl. eten is reserveren noodzakelijk en kan via de website | Nederland Leest ***Heer van de vliegen*** do 24 nov, 19.30

De regisseur is in topvorm met dit spaarzaam geschreven verhaal over hoe het idioom van een relatie in de loop van de tijd verandert. Woorden die met liefde en verlangen te maken hebben, worden vervangen door woorden die met geld en bezit te maken hebben. Het bed delen wordt een hypotheek delen.

★★★★☆

Ronald Rovers over ***L'économie du couple*** in de Filmkrant

Nieuwegein

FTN/Wolff Nieuwegein
Passage 102 | 030-604 5678 | filmtheaternieuwegein.tk | Aanvang: 20.15
la danseuse di 22 nov | ***Tonio*** di 6 dec

Nijmegen

Lux
Mariënburg 38-39 | 024-381 6859 | lux-nijmegen.nl | Raadpleeg verder de website voor het volledige programma
O.a. verwacht ***Arrival*** vanaf do 10 nov | ***I, Daniel Blake*** vanaf do 24 nov | ***In Pursuit of Silence*** zo 13 nov | ***De kinderen van juf Kiet*** vanaf do 24 nov | ***Layla M.*** vanaf do 17 nov | ***The Light Between Oceans*** vanaf do 10 nov | ***Perfetti Sconosciuti*** vanaf do 17 nov | ***Shadow World*** vanaf do 17 nov | ***Snowden*** vanaf do 10 nov | ***Toni Erdmann*** vanaf do 10 nov | ***De Zevende Hemel*** do 24 nov

Oirschot

Filmclub/Rabotheater De Enck
De Loop 67 | 0499-572 691 | deenck.nl
Loin des hommes di 22 nov | ***Rams (Hrútar)*** di 20 dec

Oldenzaal

Filmhuis/Stadstheater De Bond
Molenstraat 25 | 0541-511 094 | filmhuisoldenzaal.nl
The Idol di 29 en wo 30 nov | ***Inferno*** di 20 en wo 21 dec | ***Race*** di 15 en wo 16 nov | ***Tonio*** di 13 en wo 14 dec | Dansfilm ***Weihnachtsoratorium*** di 6 dec | Opera ***Freischütz*** zo 11 dec, 14.00 (om 13.30 inleiding)

Oss

Cultuurpodium Groene Engel
Kruisstraat 15 | 0412-405 504 | groene-engel.nl | Raadpleeg de website voor het complete programma
Bacalaureat zo 13 t/m di 15 nov | ***Mama*** zo 20 t/m di 22 nov | ***Parched*** zo 27 t/m di 29 nov

Oudenbosch

Filmtheater Fanfare
Utopiazaal (Markland College) | Pagnevaartweg 7 | 0165-314 503 | filmtheaterfanfare.nl | Aanvang: 20.15
Bacalaureat do 10 nov, 20.15 | ***Clash*** do 8 dec, 20.15 | ***L'économie du couple*** do 15 dec, 20.15 | ***La fille inconnue*** do 24 nov, 20.15 | ***I, Daniel Blake*** do 22 dec, 20.15 | ***The Light Between Oceans*** do 29 dec, 20.15 | ***Perfetti Sconosciuti*** do 1 dec, 20.15 | ***Tonio*** do 17 nov, 20.15 | zo 20 nov, 14.00

Purmerend

Filmhuis Purmerend
Kerkstraat 11 | 0299-416 506 (reserveringen via internet) | filmhuispurmerend.nl
Café Society vr 18 en di 12 nov, 20.30 | ***Captain Fantastic*** za 12 en di 15 nov, 20.30 | di 15 nov ook 13.30 | ***The Daughter*** vr 9 dec, 20.30 | ***The General*** di 13 dec, 20.30 | ***The Idol*** vr 25 nov, 20.30 | ***Julieta*** do 6 dec, 13.30 en 20.30 | ***Mãe só há Uma*** vr 11 nov, 20.30 | ***Neon Bull*** vr 2 dec, 20.30 | ***Out of Love*** za 26 en di 29 nov, 20.30 | ***Riphagen*** za 19 nov, 20.30 | ***Suburra*** za 10 dec, 20.30 | ***Tonio*** za 17 en di 20 dec, 20.30 | di 20 dec ook 13.30 | ***The***

Suikerzoet

Het **Suikerzoet Filmfestival** begon twaalf jaar geleden in Schiedam als een klein festivalletje op een paar locaties, maar groeide in de loop van de jaren uit tot een volwassen filmfestival met tienduizend bezoekers. De twaalfde editie, die van 17 t/m 20 november wordt gehouden, speelt zich in de historische binnenstad af op maar liefst elf locaties en is gratis toegankelijk. De ruim honderd filmvertoningen bevatten een mengeling van beste films uit het afgelopen jaar, korte films en een kinderprogramma. Tot de beste films behoren onder meer *Carol* (Todd Haynes), *Florence Foster Jenkins (Stephen Frears), The Idol* (Hany Abu-Assad), *The Red Turtle* (Michael Dudok de Wit), *The Danish Girl* (Tom Hooper) en *L'avenir* (Mia Hansen-Love). In het programma van korte films zijn onder meer te zien: *Parade* (Digna van der Put), *Eigen* (Malu Janssen), *Buddy* (Tobias *Nierop en Daniel* Cornelissen) en *Son of the Wolf* (Lola Quivoron). De beste korte film wordt door een jury bekroond met De zilveren traan, de beste lange film met De gouden traan. Dit jaar verder veel aandacht op het festival voor kinderfilms. Kinderen die zelf aan de slag willen, kunnen terecht in de diverse filmworkshops. Op de afterparty leven dj's en vj's, zich uit op een scherm van meer tien meter breed.

SUIKERZOETFILMFESTIVAL.NL

SON OF THE WOLF

Treasure vr 23 dec, 20.30 | International Queer & Migrant Film Festival ***Wo willst du hin, Habibi?*** + korte film ***Schleierhaft*** vr 16 dec, 20.30 (met inleiding en discussie na afloop)

Roermond

ECI Cultuurfabriek
ECI 13 | 0475-317 171 | ecicultuurfabriek.nl
24 Wochen vanaf do 10 nov | ***Angry Young Goddesses*** vanaf vr 11 nov | ***Baccalaureat*** vanaf do 8 dec | ***The Beatles: Eight Days a Week*** vanaf do 8 dec | ***Les chevaliers blancs*** vanaf do 10 nov | ***The Daughter*** vanaf vr 11 nov | ***Le fils de Jean*** vanaf do 24 nov | ***Florence Foster Jenkins*** vanaf do 17 nov | ***Hell or High Water*** vanaf do 24 nov | ***Hiroshima mon amour*** zo 27 nov | ***Mãe só há uma*** vanaf vr 25 nov | ***In Pursuit of Silence*** di 22 nov | ***Tonio*** vanaf do 8 dec | As eQuals Filmfestival 12 en 13 nov met ***Angry Young Goddesses*** | ***Fuocoammare*** | ***Hier woon ik daar leef ik*** | ***Shaun: het schaap*** | ***Transit Havanna*** | en ***De Poolse Droom*** op 15 nov | 5 jaar Limburgs Kort Cinesud za 12 nov

Rotterdam

Lantaren Venster
Otto Reuchlinweg 996 (Gebouw New Orleans, Wilhelmina Pier) | 010-277 2277 | lantarenvenster.nl | Aanvang: 19.30 | Raadpleeg de website voor het complete programma
Premières ***American Pastoral*** vanaf do 1 dec | ***Cézanne et moi*** vanaf do 29 dec | ***Fai bei sogni*** vanaf do 29 dec | ***Frantz*** vanaf do 1 dec | ***I, Daniel Blake*** vanaf do 24 nov | ***Juste la fin du monde*** vanaf do 15 dec | ***La La Land*** vanaf do 22 dec | ***Layla M.*** vanaf do 17 nov | ***The Light Between The Oceans*** vanaf do 10 nov | ***Mal de Pierres*** vanaf do 8 dec | ***Neruda*** vanaf do 8 dec | ***Nocturnal Animals*** vanaf do 1 dec | ***Les saisons*** vanaf do 15 dec | ***The Salesman*** vanaf do 8 dec | ***Toni Erdmann*** vanaf do 10 nov | ***Ultimo tango*** vanaf do 10 nov | ***Waterboys*** vanaf do 1 dec | Sneak Preview elke ma een verrassende voorpremière, 21.30 | Cracking the Frame ***The Man Who Saw Too Much*** wo 21 dec, 19.15 | ***Uncle Howard*** wo 30 nov, 19.15 | Klassieker ***Alle Anderen*** wo 16 nov, 19.15 | ***Der Wald vor lauter Bäumen*** wo 23 nov, 19.30 | Docs ***Down to Earth*** zo 13 nov, 12.30 | Happinez Cinema ***Faith Connections*** za 12 nov, 12.00 | Wereld Aids Dag Rotterdam ***Who's Gonna Love Me Now?*** do 1 dec, 19.30 | Rotterdam Classics ***Jan Schaper: van Stad zonder Hart tot en met the Rolling Stones in het Kurhaus*** zo 11 dec, 16.30 | International Queer Migrant Film Festival di 13 dec, 19.15 |
Docs ***China's Van Goghs*** vanaf do 15 dec

Schagen

Fth De Luxe/Scagon Theater
Torenstraat 1B (Cultuurhuis M18) | 0224-213 162 | filmtheaterdeluxe.nl | Aanvang 20.00 | Raadpleeg verder de website voor het actuele programma
Neon Bull do 24 nov | ***The Neon Demon*** vr 25 nov (met inleiding) | ***The Red Turtle*** vr 11 nov | ***Transit Havana*** do 10 nov | Filmkring ***Demolition*** do 17 t/m za 19 nov

Schiedam

Wenneker Cinema
Vijgensteeg 2 | 010-473 3000 | wennekercinema.nl
L'avenir do 10 t/m za 12 nov, 20.30 | zo 13 nov, 15.00 | ***Bridget Jones's Baby*** do 10 en vr 11 nov, 21.00 | wo 16 nov, 15.00 | ***Captain Fantastic*** do 8 t/m za 10 dec, 20.30 | ***La danseuse*** do 22 t/m za 24 dec, 20.30 | ***The Daughter*** do 24 t/m za 26 nov, 20.30 | wo 30 nov, 15.00 | ***Florence Foster Jenkins*** do 1, vr 2, do 8 en za 10 dec, 21.00 | zo 4, wo 7, zo 11 en wo 14 dec, 15.00 | ***Once Upon a Time in the West*** zo 27 nov, 15.00 | ***La pazza gioia*** do 29 en vr 30 dec, 20.30 | ***Riphagen*** do 15 t/m za 17 dec, 20.30 | ***Sarah Prefers to Run*** di 13 dec, 20.30 | ***Sully*** do 1 t/m za 3 dec, 20.30 | ***Tonio*** do 15 t/m za 17 dec, vr 23, za 24, do 29 en vr 30 dec, 21.00 | zo 18 en wo 21 dec, 15.00 | Suikerzoet Filmfestival do 17 t/m zo 20 nov

Schijndel

Filmclub Schijndel/City Theater
Hoofdstraat 145 | 073-547 4837 | schijndelfilm.nl | Aanvang: 20.30 | Raadpleeg de website voor het actuele programma
Het Gasthuis
Lidwinahof 70 | aanvang: 20.00
Un enfance di 15 nov | ***Louder than Bombs*** di 22 nov | ***Stand van de Sterren*** di 29 nov |

Sittard

Filmhuis De Domijnen
Ligne 3 | 088-599-5587 | dedomijnen.nl | Raadpleeg de website voor het actuele programma

Soest

Filmhuis Artishock
Steenhoffstraat 46a | 06-4387 0112 | artishock-soest.nl | Raadpleeg verder de website
The Daughter ma 28 en wo 30 nov, 20.15 | ***The High Sun*** ma 14 en wo 16 nov, 20.15 | ***Een man die Ove heet*** za 12 nov, 14.00 | ***The Man Who Knew Infinity*** ma 21 en wo 23 nov, 20.15 | ***Parched*** zo 27 nov, 20.15

Stadskanaal

Filmliga Stadskanaal
Menistenplein 9 | 0599-610 777 | smoky.nl | Aanvang: 20.15
El Clan di 29 nov | ***Elle*** di 15 nov | ***The Idol*** di 6 dec | ***Love and Friendship*** ma 12 dec | ***Quand on a 17 ans*** di 22 nov

Tiel

Filmtheater Agnietenhof
St. Agnietenstraat 2 | 0344-673 500 | agnietenhof.nl | Raadpleeg de website voor actuele informatie
Bridget Jones's Baby zo 18 dec | ***La danseuse*** di 29 en wo 30 nov | ***Genius*** di 22 en wo 23 nov | ***De Held*** di 15 en wo 16 nov | ***A Hologram For the King*** do 24 nov | ***I, Daniel Blake*** di 20 en wo 21 dec | ***The Light Between Oceans*** di 27 en wo 28 dec | ***El olivo*** zo 20 nov | ***Perfetti sconosciuti*** di 13 en wo 14 dec | ***Riphagen*** do 29 dec ***Tonio*** di 6 en wo 7 dec | Filmochtend ***Le fils de Jean*** di 6 dec | Ontbijtfilm ***Ultimo Tango*** zo 18 dec

Zoals altijd bij de Dardennes draait het om de sociale processen die ze blootleggen. In dit geval: de immense kloof tussen zwart en wit, die nergens wordt benadrukt maar telkens weer opgespeelt. De wat naieve maar onverschrokken middenklasse-arts mengt zich al snel in werelden die ze wellicht liever niet zou kennen.

★★★★☆

Joost Broeren over ***La fille inconnu*** in de Filmkrant

Tilburg

Cinecitta
Willem II straat 29 | 085-902 2996 | cinecitta.nl | Raadpleeg de website voor het actuele programma

Uden

Filmhuis De Pul
Kapelstraat 13 | 0413-265 091 | filmpul.com | Aanvang: 20.00
24 Wochen do 10 nov | ***As I Open My Eyes*** do 1 dec | ***Captain Fantastic*** di 17 nov | ***Le fils de Jean*** do 8 dec | ***Perfetti sconosciuti*** do 15 dec | ***Tonio*** do 24 nov

Utrecht

't Hoogt
Hoogt 4 | 030-232 8388 | hoogt.nl
O.a. verwacht ***Everybody Wants Some!!*** vanaf do 10 nov | ***I, Daniel Blake*** vanaf do 24 nov | ***De kinderen van juf Kiet*** vanaf do 24 nov | ***Layla M.*** vanaf do 17 nov | ***A Quiet Passion*** vanaf do 1 dec | ***Shadow World*** vanaf do 17 nov | ***Ultimo Tango*** vanaf do 10 nov
Louis Hartlooper Complex
Tolsteegbrug 1 | 030-232 0452 | hartlooper.nl | Raadpleeg de website voor het wekelijkse programma
Springhaver 1 en 2
Springweg 50 | 030-231 3789 | Raadpleeg de wekelijkse filmladder en Uitloper

Veendam

Filmhuis vanBeresteyn
Museumplein 5a | 0598-317 730 | vanberesteyn.nl | Aanvang: 20.00
Captain Fantastic ma 14 nov | ***The Daughter*** ma 19 dec | ***Heaven on Earth*** ma 12 dec | ***Kollektivet*** ma 21 nov | ***La pazza gioia*** di 6 dec | ***Tonio*** ma 28 nov (met inleiding) | CinemaLive Cinderella Ballet Event wo 23 nov

Veenendaal

Filmhuis Veenendaal
Kees Stipplein 72 (Spectrum) | Alleen info 06-5388 3412 | filmhuisveenendaal.nl | Raadpleeg de website voor het complete programma
Captain Fantastic za 12 nov, 20.00 | ***The Daughter*** zo 13 nov, 14.30 | Veense Filmdagen ***As I Open My Eyes*** zo 20 nov, 16.00 | ***L'Avenir*** vr 18 nov, 19.00 | ***Fanfare*** vr 18 nov, 15.00 | ***Florence Foster Jenkins*** do 17 nov, 19.30 | ***De grote vriendelijke reus*** (nl-versie) za 19 nov, 16.00 | ***De held*** za 19 nov, 22.00 | ***Un homme à la hauteur*** vr 18 nov, 22.00 | ***The Man Who Knew Infinity*** za 19 nov, 19.00 | ***Trippel trappel*** zo 20 nov, 13.00

Venlo

Filmtheater De Nieuwe Scene
Nieuwstraat 13 | 077-351 8183 | nieuwescene.nl
15.000.000 Parachutes vanaf do 10 nov | ***L'Avenir*** vanaf do 15 dec | ***The Beatles: Eight Days A Week*** vanaf do 8 dec | ***Captain Fantastic*** vanaf do 24 nov | ***Christushond*** vanaf do 10 nov | ***The Daughter*** vanaf do 22 dec | ***Florence Foster Jenkins*** vanaf do 10 nov | ***Hell or High Water*** vanaf do 22 dec | ***The Invader*** vanaf do 15 dec | ***My Skinny Sister*** vanaf do 24 nov | ***Nothing, if not Beautiful*** zo 13 nov (éénmalig) | ***The Other Horizon-Seascapes*** vanaf do 10 nov | ***La Pazza Gioia*** vanaf do 10 nov | ***The Persecution of the White Car*** vanaf do 10 nov | ***In Pursuit of Silence*** zo 27 nov (éénmalig) | ***Riphagen*** vanaf do 24 nov | ***Three Generations*** vanaf do 8 dec | ***Tonio*** vanaf do 22 dec | 5 jaar Limburgs kort: Cinesud do 10 nov | As Equals Festival in de speelweek 17 nov – 23 nov met ***Les chevaliers blancs***, ***Fuocoammare***, ***De Poolse Droom***, ***Shaun het schaap: de film*** en ***Transit Havanna*** | Kerstspecial ***Breakfast at Tiffany's*** zo 18 dec

International Queer & Migrant Filmfestival

Het kan niemand zijn ontgaan dat je in asielzoekerscentra vaak beter niet kunt zeggen dat je iets anders dan heteroseksueel bent. Doe je dat wel dan loop je de kans genegeerd en getreiterd of in elkaar geslagen te worden. Seksuele diversiteit is een moeilijk onderwerp voor veel migranten. Het **International Queer & Migrant Filmfestival** wil er iets aan doen door seksuele diversiteit in migrantengemeenschappen zichtbaar te maken. Van 9 t/m 15 december presenteert Cinema de Balie in Amsterdam de eerste editie van het festival. Een selectie van het programma is te zien in Filmhuis Purmerend, de Filmschuur in Haarlem en LantarenVenster in Rotterdam. Te zien is onder meer de korte documentaire *10,579 km a Queer Journey = from Damascus to Vancouver*, waarin een Syrische jongen na dreigende vervolging door het Syrische regime naar Canada vlucht. In de Duitse speelfilm *Wo willst du hin, Habibi?* (Tor Iben) wordt een migrant in Duitsland verliefd op een Duitse crimineel en showworstelaar. Dat verloopt niet zonder problemen. De documentaire *Onbekend, onbemind* (Sabrina Sugiarto en Martine Antonissen) schetst een beeld van de Surinaamse LGBT-gemeenschap. In de film praten LGBT-ers over hun seksualiteit en de reacties uit hun omgeving. De film *One Kingdom, One Love* volgt de initiatiefnemers van de Koninkrijksboot tijdens Amsterdam Gay Pride. Naast filmvertoningen zijn er nagesprekken en debatten. IQMF.NL

ONE KINGDOM, ONE LOVE

Vlaardingen

Filmtheater Het Zeepaard
Veerplein 134e (Vue Vlaardingen) | hetzeepaard.nl | Reserveren via website en raadpleeg de website voor het complete programma
L'avenir do 24 nov, 20.30 | zo 27 nov, 16.15 | ***Bacalaureat*** do 1 dec, 20.30 | zo 4 dec, 16.15 | ***Captain Fantastic*** do 17 nov, 20.30 | zo 20 nov, 16.15 | ***Le confessioni*** do 22 dec, 20.30 | ***La fille inconnue*** do 15 dec, 20.30 | zo 18 dec, 16.15 | ***Florence Foster Jenkins*** do 10 nov, 20.30 | zo 13 nov, 16.15 | ***Julieta*** do 3 nov, 20.30 | zo 6 nov, 16.15 | ***Tonio*** do 8 dec, 20.30 | zo 11 dec, 16.15

Vlissingen

Cine City
Spuikomweg 1 | Zie de bioscoopladder en de agenda in de dagbladen

Waalwijk

Filmtheater De Leest
Vredesplein 12 | 0416-337-746 | deleest.nl | Raadpleeg verder de website
La fille inconnue ma 28 nov, 20.15 | ***Le fils de Jean*** ma 14 nov, 20.15 | ***The Girl on the Train*** ma 21, vr 25, za 26, ma 28 nov, 19.45 | ***Hartenstrijd*** vr 11, za 12, ma 14, di 15, do 17, vr 18, za 19 nov, 19.45 | ***Soof 2*** vr 9, za 10, vr 16, za 17, di 20 en vr 23 dec, 20.45 | zo 11, ma 12, zo 18, ma 19, di 27, wo 28, do 29 en vr 30 dec, 19.45 | di 13 dec, 20.30 | za 24 dec, 14.00 | ***Tonio*** di 15 nov, 20.15 | Ontbijtfilm ***Genius*** zo 13 nov, 10.00 | Ladies Night ***Soof 2*** wo 30 nov, 20.15

Wageningen

Filmhuis Movie W
Generaal Foulkesweg 42a ('t Venster) | moview.nl | Raadpleeg de website voor het complete programma
Bacalaureat do 17, za 19, ma 28 en wo 30 nov, 20.30 | zo 27 nov, 16.00 | ***Down to Earth*** za 12 en di 15 nov, 20.00 | ***Le fils de jean*** vr 25 en zo 27 nov, 20.30 | ***Food4all*** di 22 en wo 23 nov, 20.00 | do 24 nov, 19.30 | ***Once Upon a Time in the West*** vr 11. 20.30 | zo 13 en zo 20 nov, 15.30 | ***La pazza gioia*** vr 18, zo 20, za 26 en di 29 nov, 20.30 | ***Weiner*** do 10, zo 13, ma 14 en wo 16 nov, 20.30

Weesp

Theater City Of Wesopa
Herengracht 23 | 0294-458 093 | wesopa.nl | Aanvang: 20.00 | Raadpleeg de website voor het complete programma
24 Wochen do 15 dec | ***L'avenir*** do 24 nov | ***Le fils de Jean*** do 22 dec |

Florence Foster Jenkins do 10 nov | ***Light Years*** do 8 dec | ***Riphagen*** do 17 nov | ***La tierra y la sombre*** do 29 dec | ***Tonio*** do 1 en zo 4 dec

Winterswijk

Filmhuis/Servicetheater Skopein
Meddosestr 4-8 | 054-352 1515 | filmhuiswinterswijk.nl | Aanvang: 18.30 en 21.00 | Raadpleeg verder de website
Captain Fantastic di 29 nov | ***Le fils de Jean*** di 6 dec | ***Florence Foster Jenkins*** di 13 dec | ***Miss You Already*** di 20 dec | ***My Skinny Sister*** di 15 nov | ***La pazza gioia*** di 22 nov

Woerden

AnnexCinema
Rosmolenlaan 1 | 0348-436 510 | annexcinema.nl | Raadpleeg de websit evoor het complete programma
O.a. verwacht ***American Pastoral*** do 1 dec | ***Collateral Beauty*** do 15 dec | ***Fantastic Beasts and Where to Find Them*** do 17 nov | ***Incarnate*** vr 23 dec | ***La La Land*** do 22 dec | ***Passengers*** do 22 dec | ***Soof 2*** do 8 dec

Zaandam

Filmtheater De Fabriek
Jan Sijbrandsteeg 12 | 075-631 1993 | Reserveren via belbios | de-fabriek.nl | Raadpleeg de website voor het complete programma
Bridget Jones's Baby vr 11, za 12, zo 13, ma 14, vr 18, za 19, zo 20, vr 25, za 26, zo 27 en di 29 nov | ***Captain Fantastic*** vr 11, za 12, zo 13, di 15 en wo 16 nov | ***Florence Foster Jenkins*** do 17, vr 18, za 19, zo 20, di 22, wo 23, do 24, vr 25, za 26, zo 27, ma 28 en wo 30 nov | ***Ma Ma*** do 10, za 12, zo 13, di 15, do 17, vr 18, za 19, zo 20, ma 21 en wo 23 nov | ***La pazza gioia*** do 10, vr 11, za 12, zo 13, wo 16, vr 18, za 19, zo 20 en di 22 nov | ***Weiner*** do 17, za 19, ma 21, do 24, za 26, zo 27 en di 29 nov | KunstFilmFabriek ***Dialoque avec mon jardinier*** vr 11 nov | Roze Film ***Three Generations*** ma 14 nov | Film & Psychiatrie ***Weiner*** do 24 nov (met inleiding)

Zaltbommel

Filmtheater Cinemaarten
In Theater de Poorterij Nieuwstraat 2 | Reserveren via e-mail cinemaarten@planet.nl | Aanvang: 20.15 | Raadpleeg de website voor het complete programma
Baccalaureat di 29 nov, 20.15 | ***Levende rivier*** zo 13 nov, 15.00 (regisseur aanwezig en geeft voorafgaand aan de film een lazing) | ***Tonio*** di 22 nov, 20.15

Zeist

Hotel Theater FIGI
Het Rond 2 | 030-692 7497| figi.nl/bioscoop | Het programma wordt wekelijks aangevuld, raadpleeg de website voor het complete programma

Terug naar de Heimat

Het nadeel van monumentale klassiekers is dat ze vereerd worden maar zelden nog zijn te zien. Ze liggen te verstoffen in het pantheon. Voor series geldt dat nog sterker, want wie heeft er nog tijd om een serie te herzien? Toch maar wel doen met **Heimat - Eine Deutsche Chronik** (1984), want dat is een uniek hoogtepunt in de naoorlogse Europese tv-geschiedenis. Filmmaker Edgar Reitz voert in de bijna vijftien uur durende serie een familie op het Duitse platteland op en portretteert deze tegen de achtergrond van de geschiedenis van bijna de gehele twintigste eeuw. De op film gedraaide serie lag lange tijd te verstoffen, maar is nu weer te zien in een schitterend digitaal gerestaureerde versie. Filmhuis Concordia in Enschede vertoont hem in het weekend van 26 en 27 november. Ok, het kost wat tijd, maar dan heb je ook een unieke ervaring. *Heimat* gaat over gewone mensen die gevormd zijn door de sociale en culturele omgeving waarin ze opgroeiden, zei Reitz vorig jaar op bezoek in Nederland. "Meteen na onze geboorte dragen we een geschiedenis met ons mee, die ons maakt tot wat we zijn. Het bepaalt hoe we naar de wereld kijken." De enorme invloed van onze omgeving op ons gedrag en denken, is voor Reitz hét thema van zijn meesterwerk. "Je moet door de oppervlakte heen kijken. Nazi's zijn in Hollywoodfilms allemaal monsters, maar daarmee kom je niet ver. Je gaat er niet door begrijpen hoe het fascisme kon ontstaan. Voor mij was dat de belangrijkste vraag in Heimat: hoe was het mogelijk dat het nationaalsocialisme en het Derde Rijk konden ontstaan. Niet alle mensen konden toch monsters zijn geweest? Dat uit de ogenschijnlijke normaliteit een monstrueus systeem groeide, is wat ik wilde begrijpen."

CONCORDIA.NL/FILM

HEIMAT

Op visueel vlak overstijgt Seron de Belgische ellendigheid echter met prachtige verwijzingen naar de christelijke kunstgeschiedenis. Zijn Michel is niet alleen een soort Oedipus, maar ook een Christus die voor de behoevende zorgt.

★★★★½

Hugo Emmerzael over ***Je me tue à le dire*** in de Filmkrant

FILMSTERREN

	Bor Beekman de Volkskrant	Jos van der Burg Het Parool	Gerhard Busch Cinema.nl/VPRO	Belinda van de Graaf Trouw	Gawie Keyser De Groene Amsterdammer	Dana Linssen NRC Handelsblad	Ronald Rovers De Filmkrant/Trouw	Floortje Smit de Volkskrant	André Waardenburg NRC Handelsblad	Marco Weijers De Telegraaf	Ab Zagt Algemeen Dagblad	Coen van Zwol NRC Handelsblad
The Accountant	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★★☆☆	☆☆☆☆☆	★★★☆☆	★★★☆☆	★★★☆☆
L'économie du couple	★★★★☆	★★★★☆	★★★☆☆	☆☆☆☆☆	★★★★☆	★★★½☆	★★★★☆	☆☆☆☆☆	★★★★☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★★☆☆
Clash	★★★★☆	★★★★☆	☆☆☆☆☆	★★★☆☆	☆☆☆☆☆	★★★½☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★★★☆	★★★★☆	★★★★☆
Een echte Vermeer	★★☆☆☆	★★★☆☆	☆☆☆☆☆	★★☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★☆☆☆	★★½☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★☆☆☆☆	☆☆☆☆☆
Fataal	☆☆☆☆☆	★★½☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★½☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★☆☆☆
Genius	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★☆☆☆	★★★☆☆	☆☆☆☆☆	★★☆☆☆	★★★☆☆	★★★☆☆
Hacksaw Ridge	★★☆☆☆	★★½☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★★★☆	★★★★☆	★★★☆☆	★★★★☆
Hedi	☆☆☆☆☆	★★★★☆	☆☆☆☆☆	★★★★☆	☆☆☆☆☆	★★★½☆	☆☆☆☆☆	★★★★☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★★★☆	★★★☆☆
Hell or High Water	★★★★☆	☆☆☆☆☆	★★★★½	☆☆☆☆☆	★★☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★★★☆	☆☆☆☆☆	★★★★★	★★★★★	☆☆☆☆☆	★★★★★
I, Daniel Blake	★★★☆☆	☆☆☆☆☆	★★★½☆	★★★★☆	☆☆☆☆☆	★★★★½	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★★☆☆	★★★☆☆	★★★☆☆
Inferno	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★★☆☆	☆☆☆☆☆	★★★☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★★☆☆	★★☆☆☆
In Pursuit of Silence	☆☆☆☆☆	★★½☆☆	☆☆☆☆☆	★★½☆☆	☆☆☆☆☆	★★½☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★★☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆
Je me tue à le dire	☆☆☆☆☆	★★★★☆	★★½☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★★½☆	★★★½☆	☆☆☆☆☆	★★★★☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆
Ouija: Origin of Evil	★★★☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★★☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆
Perfetti sconosciuti	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★★½☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★★★☆	☆☆☆☆☆
Remainder	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★★★☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★★☆☆	★★★☆☆	★★★☆☆
Three Generations	☆☆☆☆☆	★★★☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆
Toni Erdmann	★★★★☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★★★★	☆☆☆☆☆	★★★★½	☆☆☆☆☆	★★★★☆	☆☆☆☆☆	★★★★☆	★★★★☆	★★★★★
Trolls	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆	★★★½☆	★★★★☆	☆☆☆☆☆	☆☆☆☆☆

★★★★★ is zeer goed | ★★★★☆ is goed | ★★★☆☆ is redelijk | ★★☆☆☆ is matig | ★☆☆☆☆ is slecht | ☆☆☆☆☆ is zeer slecht | ☆☆☆☆☆ is niet gezien

Elephant Song di 22 nov, 19.00 en 21.15 | *Ilo Ilo* di 29 nov, 19.45 | *Inside Llewyn Davis* di 20 dec | *Louder than Bombs* ma 5 dec, 15.00 | *Les Ogres* ma 21 nov, 15.00 | *Rams* di 6 dec, 19.00 en 21.15 | *La tête haute (Standing Tall)* ma 19 dec, 15.00 | *Turist* di 13 dec, 19.45 | *Woman in Gold* di 15 nov, 20.15 | Boek & Film *Brooklyn* ma 12 dec (met inleiding en nabespreking) | *Room* ma 14 nov (met inleiding en nabespreking) | Filmspecial *"De liefde is alles, hè"* ma 21 nov, 20.15

Zevenaar

Filmhuis Zevenaar
Wittenburgstr 14 | 0316-331 527 | Reserveringen 0316-344 250 (na 19.15) | filmhuiszevenaar.nl
24 Wochen do 24 nov, ma 28 nov, vr 2 dec en di 6 dec, 20.15 | di 29 nov, 14.30 | *Bridget Jones's Baby* za 3, ma 5, zo 11 en wo 14 dec, 20.15 | ma 5, di 6, wo 7, do 8 en di 13 dec, 14.30 | *The Daughter* do 17, za 19 en wo 23 nov, 20.15 | vr 18 en ma 21 nov, 14.30 | di 22 nov, 10.30 | *De Held* do 10 nov, 19.15 | vr 11 nov, 14.30 | za 12 nov, 20.15 | ma 14 nov, 20.15 | di 15 nov, 10.30 | wo 16 nov, 14.30 | zo 20 nov, 14.30 | zo 20 nov, 20.15 | di 22 nov, 14.30 | do 24 nov, 14.30 | wo 30 nov, 20.15 | *Key House Mirror* do 1 en zo 4 dec, 14.30 | do 1 en zo 4 dec, 20.15 | di 6 dec, 10.30 | *De levende rivier* (+ voorfilm) zo 13 en wo 16 nov, 20.15 | di 15 nov, 14.30 | *De noodkreet in de fles* do 10 nov, 14.30 | vr 11 nov, 20.15 | ma 14 nov, 14.30 | di 15 nov, 20.15 | *La pazza gioia* do 17 en wo 23 nov, 14.30 | vr 18, ma 21 en di 22 nov, 20.15 | *La tierra y la sombre* vr 25, zo 27 en di 29 nov, 20.15 | ma 28 nov, 14.30 | di 29 nov, 10.30 | Exhibition on Screen *Goya* zo 4 dec, 11.00 | wo 7 dec, 20.15

Zoetermeer

Filmhuis Cameo
Theaterplein 10 | filmhuiscameo.nl | Raadpleeg de website voor het complete programma

Zutphen

Filmtheater Luxor
Houtmarkt 64 | 0575-513 750 | luxorzutphen.nl | Raadpleeg de website voor het complete programma
O.a. verwacht *24 Wochen* do 8 dec | *Bacalaureat* do 8 dec | *Captain Fantastic* do 1 dec | *Desde allá* do 15 dec | *Dukhtar* za 3 dec | *Die Fälscher* di 6 dec | *Florence Foster Jenkins* do 22 dec | *The General* vr 9 dec | *De Held* do 15 dec | *Het lied van de zee* wo 7 dec | *De Matthäus missie van Reinbert de Leeuw* vr 23 dec | *The Neon Demon* vr 2 dec | *Tonio* do 22 dec | Special *Heimat - Eine Deutsche Chronik* za 10 en zo 11 dec, 14.00

Zwolle

Filmtheater Fraterhuis
Blijmarkt 25 | Reserveren via website | filmtheaterfraterhuis.nl
I, Daniel Blake vanaf do 24 nov | *Layla M.* vanaf vr 18 nov | *Levende Rivier* za 12 nov, 15.00 | zo 13 nov, 14.00 | *The Light Between Oceans* vanaf do 10 nov | *Perfetti sconosciuti* vanaf vr 18 nov | *La tierra y la sombre* nog t/m do 24 nov | *Ultimo Tango* vr 11 nov, 16.00 | zo 13 nov, 16.30 | di 15 nov, 14.00 | *Unknown Brood* za 26 nov, 14.30 | *Wild Oats* vanaf do 17 nov | Verder verwacht *Frantz* | *Je me tue à la dire* | *Mal de Pierres* | *Neruda* | *Nocturnal Animals* | *Toni Erdmann* | *Waterboys*

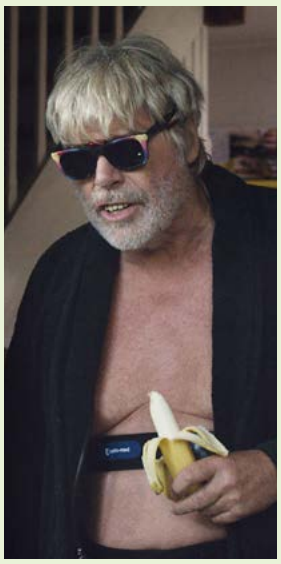

De vrouwen uit de films van Maren Ade willen anderen zo graag pleasen, dat ze zichzelf ermee tekortdoen. (...) Melanie lijkt vooral aardig te zijn uit zelfbescherming: het willen pleasen uit angst om verlaten te worden leidt hier tot datgene waar ze juist zo bang voor is: alleen achterblijven.

★★★★☆

Mariska Graveland over *Toni Erdmann* in de Filmkrant

Jeugdfilm

Overzicht van vertoningen van kinder- en jeugdfilms in de Nederlandse filmtheaters en filmhuizen. Adressen van de betreffende theaters zijn te vinden in het eerste deel van deze agendarubriek.

Alphen a/d Rijn

Parkfilmhuis
Siv gaat logeren 5+ wo 28 dec, 15.00 | do 29 dec, 13.30 | *Uilenbal* 6+ wo 28 dec, 10.30 | do 29 en vr 30 dec, 15.00 | *Woezel en Pip* 4+ wo 28 en vr 30 dec, 13.30

Amersfoort

Filmtheater De Lieve Vrouw
Sepp, de wolvenvriend 7+ vanaf do 8 dec

Amsterdam

Eye Filmmuseum
Julius in winterland 6+ vanaf wo 7 dec | *Sepp, de wolvenvriend* 7+ vanaf wo 14 dec | Cinemini *Het kind van de Gruffalo* zo 4 en zo 11 dec, 10.30 | *Pim & Pom vieren feest* zo 18 en ma 26 dec, 10.30
Het Ketelhuis
Mees Kees langs de lijn 6+ vanaf do 8 dec
Rialto
Mijn naam is Courgette (Ma vie de Courgette) 8+ vanaf vr 23 dec

Arnhem

Focus Filmtheater
Uilenbal 6+ nog t/m zo 20 nov | Peuterochtend *Molletje en zijn vriendjes* wo 16 nov, 9.45

Bergen

Fth CineBergen/Zwarte Schuur
Mijn naam is Courgette (Ma vie de Courgette) 8+ zo 20 nov, 15.30 en 20.00

Breda

Chassé Cinema
Julius in Wonderland 6+ vanaf wo 7 dec | *Sepp de wolvenvriend* 7+ vanaf wo 14 dec | *Trippel Trappel dierensinterklaas* 4+ vanaf zo 13 nov

Bussum

Filmhuis Bussum
Buurman & Buurman: al 40 jaar beste vrienden! 4+ vr 11 nov, 16.00 | zo 13 nov, 13.30 | *Mijn naam is Courgette (Ma vie de Courgette)* 8+ za 12 nov, 16.00 | wo 16 nov, 14.45 | *Het paard van Sinterklaas* 6+ zo 20 en zo 27 nov, 13.00 | wo 23 en wo 30 nov, 14.45 | vr 25 nov, 16.00 | za 26 nov, 15.45

Delft

Filmhuis Lumen
De GVR 6+ t/m wo 23 nov | *Siv gaat logeren* 5+ t/m wo 23 nov |

Lezersacties december

Sonita 2

Als de achttienjarige Sonita mocht kiezen, dan was Michael Jackson haar vader en Rihanna haar moeder. In een plakboek verbeeldt ze haar droom om als beroemde rapper voor een grote menigte te staan. Vooralsnog zijn haar enige fans de andere tienermeisjes in een opvangtehuis in Teheran. Haar familie ziet liever dat ze gaat trouwen: als bruid is ze namelijk 9000 dollar waard. *Cinemagazine* schreef: "*Sonita* is een inspirerende, soms nagelbijtend spannende, maar ook humoristische documentaire over dromen versus tradities en muziek versus politiek." *Sonita* won de IDFA Publieksprijs 2015 en de Grote Juryprijs én de Publieksprijs van het Sundance Film Festival 2016. *Cinema Delicatessen stelt vijf dvd's van* Sonita *beschikbaar voor lezers van de Filmkrant.*

Out of Love

De Griekse Varya zit aan een bar als de Russische kok Nikolai haar vanuit zijn keuken ontdekt. Het is liefde op het eerste gezicht. Tussen de twee ontwikkelt zich een gepassioneerde maar ook destructieve relatie. "De grens tussen passie en geweld is dun voor Varya en Nikolai, wier heftig opbloeiende verhouding we in ellipsen krijgen voorgeschoteld in Paloma Aguilera Valdebenito's speelse debuutfilm", schreef Joost Broeren in *de Filmkrant*. "Dankzij deze twee hoofdrolspelers blijven de personages ondanks hun misdragingen altijd magnetisch om naar te kijken. Zo voelen we de aantrekkingskracht die de twee op elkaar blijven hebben, ondanks het destructieve karakter van hun relatie." *Cinemien stelt vijf dvd's van* Out of Love *beschikbaar voor lezers van de Filmkrant.*

Compostella

Gedurende drie jaar volgde Freddy Mouchard pelgrims op hun route naar Santiago de Compostella. Iedere pelgrim moet zijn of haar fysieke en geestelijke grenzen opzoeken, ongeacht leeftijd, sociale achtergrond of geloofsovertuiging. De voice-overs, opgebouwd uit interviews en voorgelezen stukken reisdagboek zijn soms wat zweverig, maar vaker zijn ze op een prikkelende manier heel praktisch van aard", schreef *Het Parool*. *NRC* voegt daaraan toe: "[Mouchard] smeedde ze aaneen tot een reisdagboek, gelardeerd met citaten van Rimbaud, Apollinaire en Daumal, de flaneur- en wandeldichters, en liet ze vertellen door meerdere stemmen, terwijl hij in zijn landschappelijke beeldtaal de individuele wandelaar zoveel mogelijk buiten het kader hield." *Contact Film stelt vijf dvd's van* Compostella *beschikbaar voor lezers van de Filmkrant.*

The Red Turtle

Een man die schipbreuk heeft geleden probeert wanhopig het onbewoonde eiland waarop hij is aangespoeld te ontsnappen. Tot hij op een dag een mysterieuze schildpad tegenkomt die zijn leven zal veranderen.
De Nederlander Michael Dudok de Wit won in 2001 een Oscar voor Beste Korte Animatiefilm met *Father and Daughter*. *The Red Turtle* is zijn eerste lange animatiefilm. Het is bovendien de eerste film die de legendarische Japanse Studio Ghibli produceert van een regisseur die niet tot de eigen stal behoort. "Het knappe van *The Red Turtle* (...) is dat de film helemaal niet 'moeilijk' of 'vaag' is, terwijl hij abstracte concepten als gevoel, spiritualiteit en verlichting behandelt", schreef Hugo Emmerzael in *de Filmkrant*. "Doordat de drenkeling geen woord zegt, spreekt hij voor ons allen als hij langzaam één wordt met zijn omgeving." *Lumière stelt vijf dvd's van* The Red Turtle *beschikbaar voor lezers van de Filmkrant.*

Interesse?

Stuur een email met naam en adres naar *info@filmkrant.nl* en geef daarin aan voor welke actie u belangstelling hebt. N.B. Slechts één actie per inzender en wie het eerst komt, die het eerst maalt. Deze actie loopt tot 12 december. Winnaars ontvangen bericht en over de uitslag kan niet gecorrespondeerd worden.

Den Haag

Nutshuis
Binnenstebuiten 6+ wo 30 nov, 13.30 en 15.30 | *De goede dinosaurus* 6+ wo 16 nov, 13.30 en 15.30 | *Minions* 6+ wo 7 dec, 13.30 en 15.30 | za 10 dec, 11.00 | *Phantom Boy* 6+ wo 23 nov, 13.30 en 15.30 | za 26 nov, 11.00 | *Robinson Crusoe* 6+ wo 21 dec, 13.30 en 15.30 | *Snoopy en Charlie Brown: De Peanuts Film* 6+ wo 14 dec, 13.30 en 15.30 | za 17 dec, 11.00 | *Zootropolis* 6+ za 12 nov, 11.00

Deventer

Filmhuis De Keizer
Sepp de Wolvenvriend 7+ vanaf wo 14 dec | Nog te zien *Mijn naam is Courgette (Ma vie de Courgette)* 8+ | *Siv gaat logeren* 5+

Diemen

Filmtheater De Omval
De Club van Sinterklaas & Geblaf op de pakjesboot 4+ zo 27 nov, 14.00

Drachten

Schouwburg de Lawei
Trippel Trappel DierenSinterklaas 4+ zo 4 dec, 15.00 | Peuterpret *Peppa Big* 2+ zo 27 nov, 11.00

Groningen

Groninger Forum
Siv gaat logeren 5+ vanaf do 17 nov

Heemskerk

Fh Heemskerk/Gebouw de Cirkel
De GVR 6+ zo 13 nov, 14.00 | *Peter en de draak* 6+ zo 18 dec, 14.00

Hengelo

Filmhuis Hengelo
De GVR 6+ wo 28, vr 30 dec en wo 4 jan, 14.00

Oldenzaal

Filmhuis/Stadstheater De Bond
De Club van Sinterklaas & Geblaf op de pakjesboot 4+ zo 27 nov, 14.30

Oudenbosch

Filmtheater Fanfare
De Club van Sinterklaas & Geblaf op de pakjesboot 4+ zo 27 nov, 14.00 | *Trippel Trappel Dierensinterklaas* 4+ zo 27 nov, 11.00

Purmerend

Filmhuis Purmerend
De GVR 6+ zo 18 dec, 13.30 | *Trippel Trappel DierenSinterklaas* 4+ zo 20 nov, 13.30

Rotterdam

Lantaren Venster
Ballerina 4+ vanaf wo 21 dec, ieder za zo en wo middag en dagelijks in de kerstvakantie | *Sepp, de wolvenvriend* 7+ vanaf wo 14 dec, ieder za zo en wo middag en dagelijks in de kerstvakantie

Schiedam

Wenneker Cinema
Kubo en het magische zwaard 6+ zo 13 nov, 13.00 | *Meesterspion* 6+ zo 27 nov en zo 4 dec, 13.00 | *Meneer Pluizebol* 6+ do 29 en vr 30 dec, 15.00 | *Mijn naam is Courgette (Ma vie de Courgette)* 8+ za 24, di 27 en wo 28 dec, 15.00 | *Storks* 6+ zo 11 en zo 18 dec, 13.00

Veendam

Filmhuis vanBeresteyn
De Club van Sinterklaas & Geblaf op de pakjesboot 4+ zo 27 nov, 14.00 | *Storks* 6+ wo 28 dec, 14.00

Waalwijk

Filmtheater De Leest
Meesterspion 6+ za 12, zo 13, za 19, zo 20 nov, 14.00

CLAUDIA CARDINALE
HENRY FONDA
JASON ROBARDS
CHARLES BRONSON
GABRIELE FERZETTI
WOODY STRODE
A SERGIO LEONE FILM
ONCE UPON A TIME IN THE WEST
DIGITAAL GERESTAUREERDE KLASSIEKER
TE ZIEN VANAF 3 NOVEMBER
DISTRIBUTIE:
eye

AMSTERDAM
shortcutz
the most gezellige way to interact with Dutch cinema.
Tuesdays | 8 pm | de kring
Kleine-Gartmanplantsoen 7, 1017 RP Amsterdam
/shortcutzamsterdam
#ShortcutzAMS

INTERNATIONAL
THEATRE & FILM
BOOKSHOP
International Theatre & Film Books
Leidseplein 26 ★ 1017 PT Amsterdam
Nederland / The Netherlands
T +31 (0)20 - 622 64 89 ★ F +31 (0)20 - 627 21 48
info@theatreandfilmbooks.com
www.theatreandfilmbooks.com

De Filmkrant steunt het
BIO vakantiepark
Bio Vakantieoord
jij toch ook?
sms BIO naar 4333 en doneer 2 euro
In het Bio Vakantieoord kunnen gezinnen met kinderen met een complexe handicap onbeperkt genieten.
Jouw hulp is onmisbaar!
www.stichtingbio.nl
Eenmalig
2,00 €/donatie
CBF
ANBI

MrMOVIE EN DE FILMKRANT PRESENTEREN
DE COMPLETE FILMAGENDA VAN NEDERLAND
NU DIRECT TOEGANKELIJK VIA FILMKRANT.NL EN MrMOVIE.NL

mania
NO RISK DISC:
CANSHAKER PI
mania 332
NU IN ONZE WINKELS
www.platomania.eu • www.sounds-venlo.nl
www.kroese-online.nl • www.platenhuis-het-oor.nl
www.velvetmusic.nl • www.waterput.nl
www.de-drvkkery.nl

Boeken

Boeken kort

Bloodywood GHANAIAN FILM POSTERS FROM THE COLLECTION OF MANDY ELSAS | MANDY ELSAS E.A. | 2016, VINTAGE VOODOO PUBLISHERS| € 54,95

Bomen die mensen opeten, vrouwenhoofden op geitenlijven, slangen die baby's beheksen, penissen die met kapmessen worden afgekliefd en blonde zeemeerminnen die genieten van een waterspuit. Op de posters die zijn afgebeeld in het grote koffietafelboek *Bloodywood* zijn de meest buitenissige taferelen te zien. Ze tonen een wereld waarin het geloof in voodoo nog springlevend is en de natuur vol mysterie en gevaar zit. De posters vormen hiermee de tastbare overblijfselen van een werkelijk lokale cinema. In tegenstelling tot Hollywoodfilms die gemaakt worden om in alle uithoeken van de wereld door te dringen, worden de meeste Ghanese films enkel vertoond binnen de gemeenschap die ze heeft voortgebracht. Ook de posters, die ieder uniek zijn (voor sommige films werden wel zes posters geschilderd), werden gemaakt door plaatselijke schilders voor geïmproviseerde bioscopen. De kunstigheid van de posters betekende echter niet dat ze ook als kunstwerken werden beschouwd. De Nederlandse verzamelaar Mandy Elsas vond ze in Ghanese huizen bijvoorbeeld terug als gordijn of kleed. Jammer genoeg is de traditie van geschilderde posters door de opkomst van digitale druktechnieken in Ghana grotendeels verloren gegaan. Dit boek, dat tevens een inleiding geeft in de Ghanese cinema, weet gelukkig een deel van de enorme verbeeldingskracht die in de posters zit te behouden.

Take 2 EFFECTIEVE COMMUNICATIE IN HET MAAKPROCES VAN TELEVISIEDRAMA EN FILM | ELSE FLIM | 2016, UITGEVERIJ ITFB | € 20,00

Iedere creatieve maker die werkzaam is in de film- en televisiewereld heeft te maken met redacteuren, producenten en fondsen die zich gevraagd en ongevraagd met het creatieve proces bemoeien. Soms op een vruchtbare manier, maar ook al te vaak op een manier die de flow waarin de maker zit afremt of zelfs tot een abrupt einde brengt. Een van de voornaamste valkuilen hierbij zijn de uiteenlopende verwachtingen die de maker ten aanzien van zijn begeleiders heeft. Wat zijn bijvoorbeeld de belangen die mee resoneren in de adviezen die ze geven? Door gesprekken met professionals in het veld ontwikkelde Else Flim een communicatiemodel dat als basis kan dienen voor een betere uitwisseling tussen maker en begeleiders. Om hiermee tot een product te komen dat met zo min mogelijk onnodige conflicten tot een goed einde wordt gebracht.

SAMENSTELLING JORIK GALAMA, INTERNATIONAL THEATRE & FILM BOOKS, LEIDSEPLEIN 26, 1017 PT AMSTERDAM, T 020 622 6489, THEATREANDFILMBOOKS.COM

Ivenspolitiek

WOORDEN OM IVENS

Is Joris Ivens een politiek propagandist – hij steunde Stalin en Mao – of een filmvernieuwer wiens engagement bewondering verdient en terecht een nieuwe generatie aanspreekt?

DOOR ANDRÉ WAARDENBURG

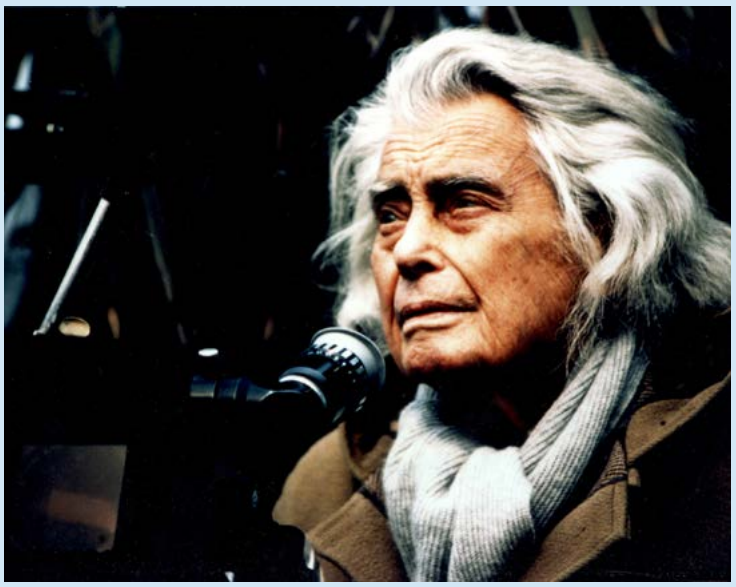

Hans Schoots, de historicus die in 1995 de geprezen Joris Ivens-biografie *Gevaarlijk leven* publiceerde, greep de uitgave van een nieuwe studie over Ivens aan om *Ivenspolitiek* te schrijven. In de inleiding merkt hij op: 'Wie dit boekje een pamflet wil noemen, zal ik niet tegenspreken.' In 76 polemische pagina's gaat hij vooral in op de relatie tussen de Nederlandse overheid en Ivens. De ondertitel *50 jaar speculeren op een Nederlands schuldgevoel* zegt iets over zijn bedoeling. Schoots verwijt Ivens misbruik te hebben gemaakt van latente schuldgevoelens van de Nederlandse Staat. In de jaren vijftig maakte die Ivens het werken lastig door hem, vanwege zijn stellingname in de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd met *Indonesia Calling!* (1947), zijn paspoort af te nemen. Een slachtofferrol die Ivens vervolgens cultiveerde en opblies tot mythe. Eentje die Schoots in 1995 doorprikte: Ivens' paspoort werd hem slechts een half jaar afgenomen, wel moest hij die om de zoveel maanden verlengen bij de ambassade. Dit schuldgevoel, Schoots noemt het 'een verdwazing', speelde in de jaren negentig een grote rol in de beslissing een apart Ivensarchief op te richten, afgesplitst van het Filmmuseum. Ondanks twee opeenvolgende negatieve adviezen van de Raad voor Cultuur, kende de overheid jarenlang subsidie toe aan de Europese Stichting Joris Ivens. Schoots berekent dat de stichting, onder waakzaam oog van Ivens' weduwe Marceline Loridan, tussen 1995 en 2013 ruim tweeënhalf miljoen euro subsidie ontving. Voor een fractie van dat bedrag had Filmmuseum/EYE het (papieren) archief kunnen beheren en ontsluiten, merkt Schoots fijntjes op.

In 1996 pleitte Schoots in een ingezonden brief in *de Volkskrant* tegen de oprichting van een apart Ivensarchief, in *Ivenspolitiek* vindt hij ze 'regressief'. Ze propageren een (politiek) Ivensbeeld dat 'onhoudbaar en achterhaald' is. Wat je ook van Schoots' stellingname vindt, hij strijdt met open vizier. André Stufkens, sinds 1997 directeur van de Europese Stichting Joris Ivens, is wat achterbakser. In een weggestopte voetnoot in Stufkens' recente biografie van Jan de Vaal, medeoprichter en jarenlang directeur van het Nederlands Filmmuseum, schrijft hij: 'Schoots stelt zich op als objectief en belangeloos commentator in de strijd tussen het Ivensarchief en het Filmmuseum, maar verricht in die tijd achter de schermen als adviseur voor het Filmmuseum diverse betaalde opdrachten.' Een beschuldiging van belangenverstrengeling die niet gestaafd wordt en een gevalletje pot verwijt de ketel. Want Stufkens is immers ook beheerder van de Collectie De Vaal, dat onderdeel vormt van het Ivensarchief (lang verhaal): is een boek schrijven, ongetwijfeld een betaalde opdracht, over degene wiens deelarchief je beheert dan ook niet belangenverstrengeling?

In zijn slothoofdstuk neemt Schoots ook professor Thomas Waugh op de korrel, auteur van het 780 pagina's tellende, recent verschenen *The Conscience of Cinema: The Works of Joris Ivens 1912-1989* – volgens Ivens was de documentaire 'het geweten van de cinema'. Het is een chronologisch geordende 'politiek-esthetische' studie die uitgebreid stilstaat bij alle aspecten uit Ivens' loopbaan, van zijn politieke activisme tot zijn laatste 'hybride' film *Een verhaal van de wind* (1988). Daarbij analyseert Waugh, die veertig jaar over het boek deed, alle films en plaatst hij ze in hun historische context. Schoots vindt Waughs stoeptegel 'een zwaar politieke publicatie die Ivens wil re-politiseren' en Waughs bagatellisering van Ivens als politieke propagandist in dienst van repressief-communistische staten als China, de Sovjet-Unie en de DDR een grove ontkenning van de feiten (zoals hij die opschreef in *Gevaarlijk leven*). Schoots' conclusie liegt er niet om: 'Het is betreurenswaardig dat EYE Filmmuseum en AUP [de uitgevers van het boek, AW] zich zo schaapachtig hebben verbonden met deze Nieuwe Standaard [het idee Ivens' werk niet te definiëren in termen als goed en fout maar filmwetenschappelijk te analyseren, AW], die vooral een nieuwe gooi is naar een monopoliepositie in het debat rond Joris Ivens.'

Ivenspolitiek 50 JAAR SPECULEREN OP EEN NEDERLANDS SCHULDGEVOEL | HANS SCHOOTS | SPP AMSTERDAM | 76 BLZ, € 9,50

The Conscience of Cinema THE WORKS OF JORIS IVENS 1912-1989 | THOMAS WAUGH | AMSTERDAM UNIVERSITY PRESS, 2016 | 780 BLZ, € 99,00 (HARDBACK) OF GRATIS VIA OPEN ACCESS: OAPEN.ORG/SEARCH?IDENTIFIER=605853

FILMSLOT

KINO in Rotterdam

KINO heeft zijn deuren geopend in Rotterdam. Decennialang huisvestte het pand aan de Rotterdamse Gouvernestraat theater Lantaren/Venster en functioneerde het als zenuwcentrum van het Filmfestival Rotterdam. Nu is het een audiovisuele hub met serieus restaurant, vier compleet gerenoveerde zalen en vloerbedekking die verwijst naar *The Shining*.

DOOR EDO DIJKSTERHUIS

METAMORFOSE VAN TW

Toen Jan De Vries en Frank Groot twee jaar geleden aanklopten bij het toneelgezelschap dat toen in het gebouw van Lantaren/Venster zat, ging het ze om de twee leegstaande zalen. Daar wilden ze graag films programmeren. Heel erg serieus werd dat initiatief niet genomen. Maar toen het pand te koop bleek te staan, sloegen ze hun slag. “We schrokken ons te barsten: het is zo groot!” vertelt De Vries, die nu artistiek directeur KINO op z’n visitekaartje heeft staan. “We wisten eigenlijk meteen dat we de hele ruimte moesten gebruiken om het rendabel te maken. Wat begon als filmtheatertje is uitgegroeid tot volledig concept. Het is een beetje uit de hand gelopen.”

In de zoektocht naar partners klopte het tweetal aan bij Cineville. De organisatie achter de pas voor ongelimiteerd filmbezoek was duidelijk: Rotterdam biedt kansen. “Als je bedenkt dat Amsterdam 88 Cineville-zalen telt en Rotterdam slechts dertien, dan is wel duidelijk dat daar iets bij kan. In zeven weken tijd hebben we een plan geschreven en een begroting gemaakt. Een half jaar later konden we het pand kopen.”

“We zijn meteen gaan praten met de Rotterdamse filmsector en binnen een maand hadden we een lijst van bedrijven die hier een kantoor wilden betrekken. Vanaf het begin zit het vol. KINO moet ook een ontmoetingsplaats zijn voor lokale filmmakers, een beetje een hedendaagse versie van de voormalige filmwerkplaatsen uit de jaren zestig en zeventig. Daar bleek behoefte aan te zijn in Rotterdam, zeker na het wegvallen van het Mediafonds.”

David Lynch-sfeertje

Wie nu KINO binnenstapt, ziet en ruikt de nieuwigheid. Maar ook de historie die hier bijna uit de wanden dampt. De Vries: “Wim Wenders heeft hier gesproken, de Talking Heads hebben opgetreden, en Jim Jarmusch heeft geprobeerd het barpersoneel te versieren. Sommige bezoekers hebben hier hun partner ontmoet of films gezien die hen nog steeds bijstaan. We hebben geprobeerd te verbouwen met respect voor die sentimentele geschiedenis. Na onze onofficiële opening reageerden bezoekers gelukkig heel positief: het ziet er anders uit maar de sfeer is hetzelfde als vroeger.”

Toch is er ook veel veranderd. De kassa is verdwenen uit het halletje en verschoven tot naast de bar. De achterwand van de centrale ruimte is vervangen door een glazen wand en ook de keuken is opengebroken. In het restaurant, gerund door chef Derk Jan Wooldrik die voorheen Bird en Lux bestierde, staat retrodesign in warme kleuren.

Ook de zalen zijn onder handen genomen. Zaal 1, met 210 stoelen de grootste, heeft een groot Cinemascope-scherm gekregen. Het onderscheidende architectonisch element van de zaal, het bovenlicht dat ervoor zorgde dat er ook zonder kunstlicht op het toneel kon worden gespeeld en waar theater Lantaren zijn naam aan dankte, is in ere hersteld.

In zaal 3 is ventilatie aangebracht waardoor voor het eerst in de geschiedenis van het theater een zomerse vertoning niet meteen gelijkstaat aan een saunabezoek. De brede, ondiepe zaal zal vooral gebruikt worden voor voorstellingen met lezingen en introducties, zoals door een psycholoog die aan de hand van scratch ‘n’ sniff-kaartjes komt vertellen hoe geur het kijken beïnvloedt.

Met auberginekleurige stoelen en *Twin Peaks*-tapijt op de vloer is in zaal 4 gestreefd naar een David Lynch-sfeertje. De vloerbedekking uit zaal 1 en 3 heeft overigens ook filmische connotaties. De patronen komen uit *The Shining*. En zo is er voor de oplettende bezoeker nog meer te ontdekken. “De lampen boven de bar bijvoorbeeld”, vertelt De Vries. “Wij vinden het heel leuk dat ze zijn ontworpen door een Rotterdamse vormgever. Maar ook dat ze te zien waren in *Ex Machina*.”

Ruimte geven

Toch wil KINO er niet alleen zijn voor de filmfreaks, de fanaten en de fans. “We hebben geen doelgroep en willen iedereen bereiken. Dat doen we door zowel commercieel als arthouse te draaien. Op de website vertellen we onder het kopje ‘Hoezo in KINO’ waarom we bepaalde films programmeren – omdat we het de beste titel op een festival vonden of omdat we de vorige film van de regisseur zo goed vonden. We willen zowel oude als nieuwe films programmeren. Persoonlijk vind ik die erfgoedfunctie heel belangrijk: context bieden aan het huidige aanbod, dat vaak bestaat uit afgeleiden, reboots of remakes. We kunnen niet als EYE veertig Japanse klassiekers importeren, maar wel bijvoorbeeld de oorspronkelijke *Ben Hur-film* tonen als de nieuwe versie uitkomt, of *Serpico* naast een nieuwe film over New York.”

KINO staat open voor samenwerking. De eerste van een maandelijks terugkerende IFFR-woensdagavond is al gehouden. Cinemasia programmeert vier films in het openingsweekend. En het nieuwe horrorfestival Amsterdamned krijgt een Rotterdamse tegenhanger. Op 11 november vindt bovendien La Notte plaats, een soort museumnacht voor film. Gedurende een lange nacht draaien in vier zalen dan twaalf films die door evenveel festivals zijn geselecteerd. De Vries: “Daarmee geven we ook aan: wij hebben niet de waarheid in pacht maar geven ook graag ruimte aan gastprogrammeurs.”

Lumière Cinema in Maastricht

Lumière Cinema is verhuisd naar een nieuwe locatie. Veertig jaar na de oprichting van Filmhuis Maastricht – een zaaltje met zestig stoelen – heeft de hoofdstad van Limburg nu een zes zalen tellend complex dat zich kan meten met de grootste theaters van het land. Hadewych Minis, die een rol speelt in openingsfilm *Toni Erdmann*, knipte het lint door.

DOOR EDO DIJKSTERHUIS

Drie weken proefdraaien hebben David Deprez al overtuigd van de winst die de verhuizing heeft opgeleverd. "Eigenlijk is die winst tweeledig", stelt de artistiek directeur. "Alles wat met filmvertoning te maken heeft, is nu helemaal op topniveau: het geluid, beeldkwaliteit, de stoelen. Daarnaast functioneert het gebouw als ontmoetingsplek, die niet alleen iets toevoegt aan het culturele aanbod in de regio maar ook aan het uitgaansleven."

En dan te bedenken dat het pand waar Lumière nu in huist twee jaar geleden nog een bouwval was zonder dak. De gemeente investeerde 11,35 miljoen euro in de restauratie van de uit 1905 stammende energiecentrale, die is aangemerkt als rijksmonument. De rauwheid van de industriële architectuur is behouden maar de inrichting door Rosie Stapel en Dorine Vos, ook bekend van Hotel New York in Rotterdam, zorgt voor een eigentijdse uitstraling.

Het restaurant, volgens Deprez "een van de grootste van Maastricht", is een niet onbelangrijk onderdeel van het nieuwe theater. "We hebben horeca nodig om onze broek op te houden. Op de vorige locatie waren de mogelijkheden beperkt en dus ook het rendement. Met het oog op teruglopende subsidies moesten we ons concept verbreden."

Specials

Belangrijker is dat die verbreding ook de inhoud betreft. Met zalen die tussen de 48 en 160 stoelen hebben, kan Lumière veel afwisselender programmeren. Deprez: "We willen meer kleine festivals organiseren, nog meer regisseurs uitnodigen, thema-avonden programmeren. Door de verscheidenheid aan ruimten kunnen we meer."

Vooral specials zullen vaker op het programma staan. "Je merkt dat publiek beter is te mobiliseren als er context is. Vooral in samenwerking met lokale partijen ontstaan programma's die films een bedding geven. Toen we bijvoorbeeld *Citizenfour* draaiden in het reguliere programma kwam er slechts een handvol mensen op af. Maar toen we dat maanden later deden op een avond die we met de universiteit organiseerden, zaten er vierhonderd man in de zaal."

Behalve een ontmoetingsplek voor publiek wil Lumière ook een filmlab voor lokale makers zijn. Cinesud, de film commissioner die daaruit is voortgekomen, de video-opleiding van de kunstacademie en het experimentele platform Video Power krijgen onderdak in het pand. Deprez: "Lumière heeft drie jaar lang deze organisaties ondersteund en is opgetreden als coproducent. Het is de ambitie om die organisaties een gebundeld programma te laten aanbieden, met workshops, masterclasses en inspirerende filmavonden met makers op het podium. Op termijn willen we ook post-productiefaciliteiten ontwikkelen, maar die moeten wel verzelfstandigen."

In een van de zes zalen wil Deprez vast programmeren: een maand vooruit, onafhankelijk van hoe de bezoekcijfers zijn. "Een beetje old school", noemt hij

EE FILMTHEATERS

dat. Maar het is een antwoord op een zeer hedendaags probleem. "Het extreem grote aanbod zorgt voor een hoge omloopsnelheid van titels. Een paar succesvolle films draaien langer, de rest wordt er na een paar vertoningen uitgemikt. Terwijl een film van Guy Madden of een documentaire van Chantal Akerman meer tijd nodig hebben om hun publiek te vinden."

Oorsprong

Het bezoekersaantal van Lumière lag de laatste jaren rond de 100.000, wat grotendeels te danken is aan de monopoliepositie als enig premièretheater in Limburg. "We kunnen hier rustig doorgroeien", constateert Deprez. "Tot 120.000 is haalbaar, zonder de programmering aan te passen. Maar de verhuizing is toch vooral bedoeld om een kwaliteitsslag te maken, niet om commercieel maximaal te scoren. Daarom is het ook goed dat tachtig meter verderop een Pathé-bioscoop staat. Het onderscheid is zo des te beter zichtbaar."

Vraag Deprez waar hij hoopt dat Lumière over tien jaar staat en zijn antwoord ligt in het verlengde hiervan. "Ik zou er veel voor overhebben als het ons beter dan nu lukt een grote groep bezoekers de diversiteit van de filmcultuur duidelijk te maken. Ons veertigjarig bestaan is een mooi moment om stil te staan bij de oorsprong van filmhuizen en hun oorspronkelijke missie. Voor veel kijkers is film één pot nat en ligt ons aanbod in het directe verlengde van de commerciële bioscoop. Maar wat zij onder film verstaan dekt maar tien tot vijftien procent van het aanbod. Wij moeten ons nog meer inspannen om die volle rijkdom onder de aandacht te brengen. Wat dat betreft zou ik willen dat Lumière over tien jaar een sterker merk is: dat nog duidelijker is waar we voor staan."

FILMSLOT

STIJN BOUMA OP DE SET BIJ DE FILM FACTORY

Na *The Turin Horse* zei de Hongaar Bela Tarr geen films meer te willen maken en opende een filmschool in Sarajevo. De Nederlandse Stijn Bouma is een van zijn studenten: 'Bela kijkt eerst of een film een goed hart heeft.'

DOOR DANA LINSSEN

Studeren aan Bela Tarrs Film Factory in Sarajevo

'EEN FILM MOET EEN GOED HA

"De school is opgezet als het pad dat hij als kunstenaar zelf heeft afgelegd; van realisme naar metafysica", aldus Stijn Bouma, een van de weinige Nederlandse studenten aan Bela Tarrs Film Factory in Sarajevo. De jonge filmmaker leerde het werk van de Hongaar kennen tijdens zijn filmstudie aan de Universiteit van Amsterdam en in zijn masterscriptie schreef hij over de invloed van wat filmmaker/scenarist Paul Schrader "transcendental style" heeft genoemd, op de Nederlandse en de Vlaamse film. "Ik zocht naar het 'onzichtbare' in de Nederlandse en Vlaamse film", vertelde hij afgelopen zomer tijdens het Filmfestival Sarajevo. Ik ontmoette Bouma voor het eerst twee jaar geleden tijdens een ander filmfestival in Sarajevo: Pravo Ljudksi, een gespecialiseerd festival voor film en mensenrechten en nieuwe uitingsvormen van de sociaal bewuste en politieke film. Bouma was nog maar net in Sarajevo, en zocht naar middelen om zijn studie te kunnen bekostigen. Iets wat inmiddels dankzij een beurs van de VandenEnde Foundation iets beter lukt. De Sarajevo Film Academy was toen nog maar net opgericht en we besloten contact te houden. Inmiddels maakt een jaloersmakende lijst gastdocenten op de site duidelijk met wat voor opleiding we te maken hebben. Alle grootheden van de wereldcinema gaven er workshops en masterclasses: van Apichatpong Weerasethakul tot Tilda Swinton, Juliette Binoche en Gus van Sant.

Ademruimte

Hoewel Bela Tarr zelf geen formele filmopleiding heeft doorlopen, of misschien wel juist daarom, besloot hij na *The Turin Horse* (2011) zelf geen films meer te maken maar zijn kennis over te dragen. "Bela kijkt eerst of een film een goed hart heeft, of je echt bij de mensen komt die je draait, door ze op een waarachtige, bijna nederige wijze te benaderen en ruimte weet te geven."

Tarrs grootste bezwaar tegen de traditionele filmacademies is dat ze hun studenten een set regels bijbrengen "terwijl iedereen weet dat die er niet zijn", zo vertelde hij in een interview met dazeddigital.com. Hij wil niet opvoeden, maar bevrijden. Je hoeft maar een blik op het projectgestuurde onderwijs en de lijst met gastdocenten te werpen om te weten uit welke richting die bevrijding komt; niet van de industrie die van film een product heeft gemaakt maar van de auteursfilm, waarin artistiek onderzoek en integriteit centraal staan. Op de website van de school staat Tarrs credo: hij wil filmmakers opleiden die verantwoordelijk, en in de geest van het humanisme denken, die een persoonlijke vorm van expressie zoeken, en hun talent gebruiken om de waardigheid van de mens te verdedigen. Kunst, filosofie en sociaal bewustzijn vloeien daarin naadloos in elkaar over.

De school zette zich de afgelopen jaren sterk op de kaart. De Mexicaanse regisseuse Marta Hernaiz Pidal werd begin dit jaar met haar korte film *Dobro* uitgenodigd voor de Cinéfondation-selectie van het Filmfestival Cannes; afstudeerfilm *Papagajka* van de Australische Emma Rozanski draaide op South by South-West.

Bouma: "We beginnen in het eerste jaar net zoals Tarr zelf begon, met een documentaire. Echte mensen met echte problemen. Het leven vangen op een manier die niet met een narratief te maken heeft. Ademruimte geven. Via het sociaal geëngageerde en politieke is zijn stijl steeds abstracter, bijna metafysisch geworden. Die ontwikkeling zie je ook bij filmmakers als Kieslowski en Antonioni. Sommige studenten stribbelden wel tegen hoor. Die wilden meteen artistiek uitpakken, maar daar was weinig gehoor voor."

Bouma's documentaire ging over een jonge vrouw die in Sarajevo in haar eentje een restaurantje runde. Hij leerde haar kennen, en raakte via gesprekken steeds meer geïnteresseerd in hoe ze het allemaal rondbreide. "Eigenlijk precies zoals Bela zegt: zonder een vorm van liefde voor een personage kun je er geen film over maken."

Producent

De school kent drie leerjaren, en telt ongeveer dertig studenten van over de hele wereld. Bij Bouma in de klas zitten zowel mensen uit IJsland als uit Mexico. Na de documentaire uit de propedeuse, staat in het tweede jaar een adaptatie van een literair werk op de agenda. In het eerste semester was dat het toneelstuk *Drie zusters* van de Russische schrijver Anton Tsjechov. Daarna moest iedereen een verhaal uit *The Dubliners* van James Joyce kiezen. Tijdens het maakproces staat Tarr naast de studenten op de set. Hij neemt dan een andere rol aan. Bouma, met een lachje: "Op dat moment is hij minder een leraar en meer een producent. Het

BELA TARR OP KANTOOR BIJ DE FILM FACTORY

RT HEBBEN'

hangt een beetje af van welk stadium van het proces natuurlijk, maar hij verandert langzaam van leraar in mede-maker. Hij zegt wel duidelijk altijd zijn mening, maar speelt soms ook advocaat van de duivel om je uit te dagen."

Ik vraag in hoeverre de school allemaal mini-Bela's aflevert. Bouma: "We worden door de vele gastdocenten voortdurend gedwongen om onze eigen positie te bepalen. En er zijn genoeg eigenwijze studenten, al draagt de school wel heel duidelijk zijn visie. Maar dat betekent niet dat we klonen moeten worden. Dat zou ook haaks staan op de eigenheid die we moeten opzoeken."

Abel Ferrara en Werner Herzog

Regisseurs Lav Diaz, Atom Egoyan, Abel Ferrara, Cristian Mungiu, filmcriticus Jonathan Rosenbaum en "mijn persoonlijke favoriet, cameraman Fred Kelemen" waren een aantal van de mensen met wie Bouma de kans kreeg om het afgelopen jaar te werken. "Het zijn mensen die bewust in hun vak staan, en heel goed weten wat ze doen. Abel Ferrara wilde in plaats van praten liever iets kleins met ons maken. Dus wij de stad in met een camera. Dat was een beetje een gekkenhuis. We moesten een soort documentaire maken over waarom we filmmaker willen worden, en dan steeds van rol verwisselen, de ene keer interviewer, de volgende keer geïnterviewde, en dan regisseur. En we hebben een kleine fictiefilm gemaakt, een liefdesverhaal dat zich tijdens de belegering van de stad afspeelt." Het meest leerzame van die periode vindt Bouma de kennismaking met Ferrara's energie, passie, toewijding aan het filmmaken, en zijn "enorme overtuiging": "Hij was niet eens aan zijn eigen film aan het werk, maar hij ging echt tot het uiterste."

Na zijn afstuderen wil Bouma nog een film in Bosnië maken, maar dan wil hij terug naar Nederland. "Ik hou zo goed mogelijk bij wat er in Nederland gebeurt. *Import* van Ena Sendijarević draaide trouwens ook hier op het festival. Er is volgens mij ruimte voor nieuwe verhalen in Nederland. Bela zegt altijd: 'Vergeet je eigen ego'. Wat hij daarmee bedoelt, en dat heb ik van nabij waargenomen, is dat hij zich zo kan inleven in de verhalen van anderen, dat hij echt deel krijgt aan andermans leven. Dat zouden we in Nederland best wat meer kunnen doen, want nu is het soms een in zichzelf gekeerde cinema. Werner Herzog was hier en die zei: 'Lezen, lezen, lezen. Als je niet veel leest, boeken, kranten, literatuur, dan word je nooit meer dan een middelmatige filmmaker. Informeer je!' Ik spreek leeftijdsgenoten voor wie Christopher Nolan de beste filmmaker is. Nou, dan heb je nog helemaal niets gezien."

VANAF 21 JANUARI 2017 IS IN EYE AMSTERDAM EEN TENTOONSTELLING TE ZIEN MET EN OVER HET WERK VAN BELA TARR | SPECIAAL VOOR EYE HEEFT TARR EEN TENTOONSTELLING ONTWIKKELD DIE HET MIDDEN HOUDT TUSSEN EEN FILM, EEN THEATERDECOR EN EEN INSTALLATIE, WAARIN HIJ EEN STEM WIL GEVEN AAN HET GROTE AANTAL MIGRANTEN DAT DE AFGELOPEN TWEE JAAR IN EUROPA IS GESTRAND

OP OOGHOOGTE

UIT HET OOSTEN

Mark Cousins (*The Story of Film*, *I am Belfast*, *Atomic*) schrijft voor de Filmkrant over film- en beeldassociaties. Deze maand over het mooiste shot uit Chantal Akermans *D'est*, te zien in de top-10 van Sergei Loznitsa op het IDFA.

De Oekraïense filmmaker Sergei Loznitsa heeft dit jaar voor het International Documentary Filmfestival Amsterdam zijn tien favoriete documentaires uitgekozen. Een ervan is op dit beeld te zien. Het is net een antiek stenen reliëf uit Rome of Iran. De vrouw in het midden, met de hoed, is en profile gefilmd. Achter haar, kleiner, kijkt een man ons recht in het gezicht. Helemaal links kijkt een man met een snor sceptisch opzij.

Dit is een frame uit het beroemdste shot uit die film, een van de mooiste en benauwendste shots uit de filmgeschiedenis. De camera beweegt naar links – de tegenovergestelde richting dan die de vrouw op loopt – vele, vele minute lang. De camera beweegt traag, en bevindt zich, zoals je kunt zien, net onder ooghoogte. Aanvankelijk denk je dat het tafereel misschien vanuit een auto wordt gefilmd, maar daar is het veel te gelijkmatig voor. Dan misschien uit een tram? Nee, daar is het te langzaam voor. En het is zo on-documentaire-achtig in de zin dat de personen geposeerd lijken, of gepositioneerd. Tot drie keer toe zien we een jongetje kauwgom kauwen – ik noem het altijd het "bubblegum boy"-shot.

Het bubblegum boy-shot is een sensationele sequentie uit Chantal Akermans *D'est/From the East* (1993). Ze draaide de film begin jaren negentig tijdens een reis door het voormalige communistische Oostblok. De Berlijnse Muur was gevallen, en dus werden de beelden, geluiden, geuren, stemmingen, modes, emoties, angsten, gebouwen, kleuren, steden, voedsel, muziek en activiteiten van Polen, Oekraïne, Rusland opengesteld aan het Westen. Akerman wilde vastleggen wat mensen met hun dagen deden, hoe de tijd voorbij ging, het evenwicht tussen activiteit en inactiviteit in dit verloren Atlantis waar het kapitalisme nog niet helemaal de macht had overgenomen – en dus filmde zij. Er wordt bijna niet gesproken in de film, maar we zweven door deze locaties als geesten, kauwgom kauwend.

Het resultaat is majestueus.

MARK COUSINS
@MARKCOUSINSFILM

Tentoonstelling

Celluloid

Tacita Dean, João Maria Gusmão & Pedro Paiva, Rosa Barba, Sandra Gibson & Luis Recoder

Tacita Dean, *FILM* (2011). Courtesy the artist Marian Goodman Gallery, New York / Paris and Frith Street Gallery, London

17 sep 2016 t/m 8 jan 2017

Gratis met Museumkaart
EYE FILMMUSEUM AMSTERDAM

€ 5,– met Cinevillepas
eyefilm.nl/celluloid

AMOD MOM

BankGiroLoterij

Thuiskijken

Jacques Verbeek & Karin Wiertz: Filmmakers

Een wankele wenteltrap

Het compacte oeuvre van filmmakersduo Jacques Verbeek en Karin Wiertz, samengebracht op één dvd, is op zijn best als de abstractie is ingebed in de werkelijkheid.

Er bestaat een schilderijenreeks van Mondriaan waarin hij een boom steeds verder abstraheert. Hij begint realistisch en eindigt onherkenbaar. Je kan het zien als een test: wat is je favoriete niveau van abstractie? Mijn antwoord: de een-na-laatste. Zo abstract mogelijke figuratie – maar wel nog een boom. Volledige abstractie, het zuivere spel van lijnen en vormen, bevat me te weinig betekenis.

Het experimentele werk van filmmakersduo Jacques Verbeek (1947-1993) en Karin Wiertz (1946) speelt zich af in dat grensgebied van abstractie en figuratie. Hun volledige oeuvre van elf vrije kortfilms (1971-1989), grotendeels gerestaureerd door EYE, staat op deze verzorgde dvd, naast opdrachtwerk en testopnamen. 'Vooral samengesteld voor onze zonen', zoals Wiertz ontroerend en bescheiden opmerkt in haar inleiding. Die wilde ze geen dozen vol ongeordend materiaal nalaten: 'Dit dvd'tje neemt nauwelijks plaats in.'

Verbeek en Wiertz werkten met uiteenlopende analoge animatietechnieken en live-action, waarbij de rol van vaste componist Bertus Borgers niet moet worden onderschat: zijn afwisselende (deels in 2015 nieuw gecomponeerde) scores zijn vaak voluptueus aanwezig (denk: pop, rock, jazz, funk) en sterk bepalend voor de sfeer.

Ook dit oeuvre functioneert voor mij als een abstractietest. Zo is *Reversals* uit 1972, met schuivende zwarte en witte vlakken, me te abstract. Natuurlijk mag kunst mikken op 'grote zeggingskracht, zonder boodschap' – zoals leermeester Frans Zwartjes hun werk in het bijgeleverde boekje aanprijst – maar hier wordt te weinig gezegd.

Slippery Slope, uit hetzelfde jaar, is vergelijkbaar van vorm en beweging, maar past het toe op een (geabstraheerde) kamer in een (geabstraheerd) landschap. Hieraan beleef ik *wel* plezier: de minimale figuratie maakt het psychologisch mogelijk de afgebeelde ruimte te betreden, waardoor een psychedelisch effect ontstaat.

Het aardige is dat *Slippery Slope*, doordat de films in samenhang worden gepresenteerd, aan de vlakken van *Reversals* (en aan de bewegende blokken van *Keep on Turning*, ook uit 1972) alsnog een zekere architecturale werkelijkheid verleent – net zoals Mondriaans onherkenbaar geabstraheerde boom door opname in de figuratieve reeks *toch* weer een boom wordt. Zo lukt het de kunstenaars me enigszins de abstractie in te leiden.

Maar mijn favoriete films van Verbeek en Wiertz gaan zelf van werkelijkheid naar abstractie. Dat geldt voor *University Building* (1976), waarin het gebouw van de Technische Hogeschool Eindhoven de bouwstenen levert voor een lyrisch fotografisch vormenspel, en vooral voor de handgetekende animatie *The Case of the Spiral Staircase* (1981), waarin een vrouw een wenteltrap afloopt die steeds abstracter en daardoor onberekenbaar wordt. Dit is *ingebedde* abstractie, met niet alleen prikkelend maar zelfs komisch effect.

KEES DRIESSEN ★★★☆☆

Jacques Verbeek & Karin Wiertz: Filmmakers
NEDERLAND, 2016 | REGIE JACQUES VERBEEK EN KARIN WIERTZ | 153 MINUTEN (INCLUSIEF EXTRA'S) | DISTRIBUTIE CINÉTÉ FILMPRODUKTIE EN EYE FILMINSTITUUT | TE KOOP VIA INFO@CINETE.NL | EEN DEEL VAN DE FILMS IS OOK TE BEKIJKEN VIA **eyefilm.nl**

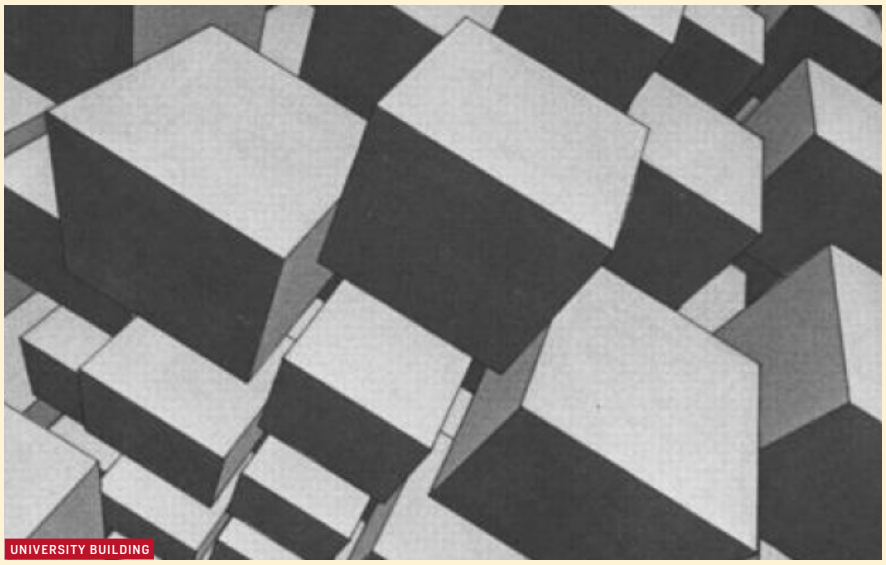
UNIVERSITY BUILDING

SUNSET SONG

Sunset Song

Een botsing van impulsen

Verbetenheid loont, want na achttien jaar heeft Terence Davies eindelijk zijn adaptatie van het door de Schotse auteur Lewis Grassic Gibbon geschreven *Sunset Song* kunnen maken. Een film over lijden en vergiffenis.

Terence Davies verklaart zijn voorkeur voor vrouwenverhalen met een verwijzing naar de Amerikaanse vrouwenfilms waarmee hij opgroeide: *Love is a Many-Splendored Thing, Magnificent Obsession, All That Heaven Allows*. Niet dat hij nabootsing een goed idee vindt, de beste Britse films gaan volgen hem uit van eigen waarden: "Denk maar aan *Kind Hearts and Coronets* en *It Always Rains on Sunday*, films die alleen in Engeland gemaakt konden worden maar wel universeel zijn. Je kan geen ander land imiteren. Amerikaanse acteurs die rondlopen met pistolen is al iets redelijk dwaas, maar wanneer Britse acteurs dat doen wil je alleen maar zeggen 'leg alles neer, ga naar huis en blijf daar'." Toen de UK Film Council *Sunset Song* in een Amerikaans jasje wou hijsen, schold hij de verantwoordelijken uit voor idioten. "*There have got to be stories which tell of a country's soul*", vond Davies.

Met thema's zoals verscheurende passies, familie, geheugen en verleden begeeft Davies zich op vertrouwd terrein. Maar de kracht en de complexiteit van dit intense drama schuilt in de manier waarop tegenstrijdige emotionele impulsen stilistisch vertaald worden. De film beweegt zich tussen melancholie en verwondering, tussen claustrofobie en escapisme, tussen liefde voor het verleden en de wil zich er juist van te bevrijden. In zijn lyrische stijl laat Davies een uitgebeend Dreyeriaans psychodrama (dat speelt in een boerderij) botsen met een romantisch ruraal melodrama (in de velden). Terwijl binnen de patriarch voor ellende zorgt (sombere kleuren domineren), vindt de jonge vrouw buiten troost in de natuur (licht en kleur overheersen). *Thuis* staat bij Davies voor een even onmisbare als traumatiserende band met familie en land.

Sunset Song gaat over de coming-of-age van de jonge Chris Guthrie die haar dromen moet opschorten voor een (boerderij)leven in dienst van haar agressief-dominante vader en die haar geliefde verliest aan de oorlog. Maar het is ook een einde-van-een-tijdperkfilm die een nieuwe samenleving aankondigt. Het onheilsgevoel en de agressieve vaderfiguur zijn autobiografisch, net als de 'gebruik de kaarten die je krijgt'-houding van de protagoniste. "Ik ben het land", zegt Chris en ze reageert zonder bitterheid of wraakzucht op emotionele beschadiging. "Zonder vergevingsgezindheid blijf je vastgeklonken aan het verleden", stelt Davies. Die dubbele beweging, naar het verleden toe en ervan weg, levert fascinerende en hartverscheurend emotionele cinema op.

IVO DE KOCK ★★★★★

Sunset Song GROOT-BRITTANNIË, 2015 | REGIE TERENCE DAVIES | 135 MINUTEN | MET AGYNESS DEYN, MARK BONNAR, PETER MULLAN, KEVIN GUTHRIE | DISTRIBUTIE METRODOMO | ZIE PAGINA 22 VOOR HET INTERVIEW MET TERENCE DAVIES

Black Mirror

TECHNOPARANOIA

Black Mirror is een stijlvolle sciencefictionserie met de nadruk op technoparanoia. Die al dan niet onredelijke angst voor moderne technologie wordt in het derde seizoen nog verder uitgediept.

DOOR OMAR LARABI

Black Mirror wordt regelmatig vergeleken met andere series met op zichzelf staande delen zoals *Twilight Zone* of *Tales of the Crypt*. Het belangrijkste verschil is dat de Britse serie bewijst dat je in de eenentwintigste eeuw geen bovennatuurlijke invalshoeken nodig hebt om weerzinwekkende beelden op te roepen: de technologie simuleert het wel. Zoals in de tweede aflevering, een Lovecraftachtig verhaal waarin de hoofdpersoon bij een techbedrijf een implantaat krijgt waarmee angstaanjagende wezens in zijn gezichtsveld kunnen worden geprojecteerd. Het blijkt een ingreep met ernstige gevolgen.

De aanvankelijke verwondering over technologische innovatie – technofilie – slaat telkens om in een aversie tegen technologie: technofobie. De verantwoordelijken voor dit diepgewortelde wantrouwen – die vaak mysterieus worden aangeduid met 'zij' – zijn techbedrijven, overheden of *lone wolves*. Zij die ons bespieden via televisies, lenzen, implantaten en drones. Met commerciële, machtswellustige of sadistische drijfveren. *Black Mirror* is dan ook een eigentijds *1984*, met een veelvoud aan Big Brothers.

In het derde seizoen van de reeks dystopische sprookjes wordt opnieuw gezocht naar de wijze waarop het gebruik van technologie kan worden verenigd met onze (menselijke) ethische en morele grenzen. In hoeverre moeten we technologie omarmen, zonder dat het ons dagelijks leven gaat domineren? Charlie Brooker, de maker van *Black Mirror*, weet dat deze vraag, net als de (Europese) wetgeving op dit gebied, achterhaald is. In Werner Herzogs recente documentaire *Lo and Behold* (2016) blijkt dat het internet al hevig is vergroeid met de mensheid. De impact van het platleggen van (bijvoorbeeld) internet wordt dan ook zwaar onderschat.

Maar ook het reële risico op afhankelijkheid van technologie wordt onderschat. In de eerste aflevering beheerst een online waarderingssysteem het dagelijks leven: gebruikers beoordelen elkaars verschijning. Wie een hoge rating heeft, krijgt voorrang bij het autoverhuurbedrijf en is welkom op de leuke feestjes. Lacie (Bryce Dallas Howard) probeert met een nog bredere glimlach en onoprechte complimenten haar score te verbeteren, in de hoop dat ze genoeg punten verzamelt om een huis te kunnen kopen. Dit werd overigens alweer bijna door de realiteit ingehaald, toen Facebook onlangs de Britse verzekeraar Admiral verbood om profielen van gebruikers door te lichten op steekwoorden, om te bepalen of jongeren de juiste persoonlijkheid hadden om een korting te krijgen op hun verzekering.

Voor de bedrijven in *Black Mirror* is winstmaximalisatie het doel, ongeacht de kosten. Niemand heeft oog voor het misbruik van geavanceerde technologie. Zoals in de derde aflevering waarin de jonge Kenny (Alex Lawther) tijdens het masturberen heimelijk wordt gefilmd achter zijn laptop, waarna een onbekende de opname van die banale daad openbaar dreigt te maken. In *Black Mirror* verworden mensen tot speelballen van sadisten die kunnen 'razen zonder consequenties'. Het maakt de soms onredelijke technoparanoia redelijk. We begeven ons al lang niet meer op 'virgin territory', zoals in het eerst seizoen nog werd gesteld.

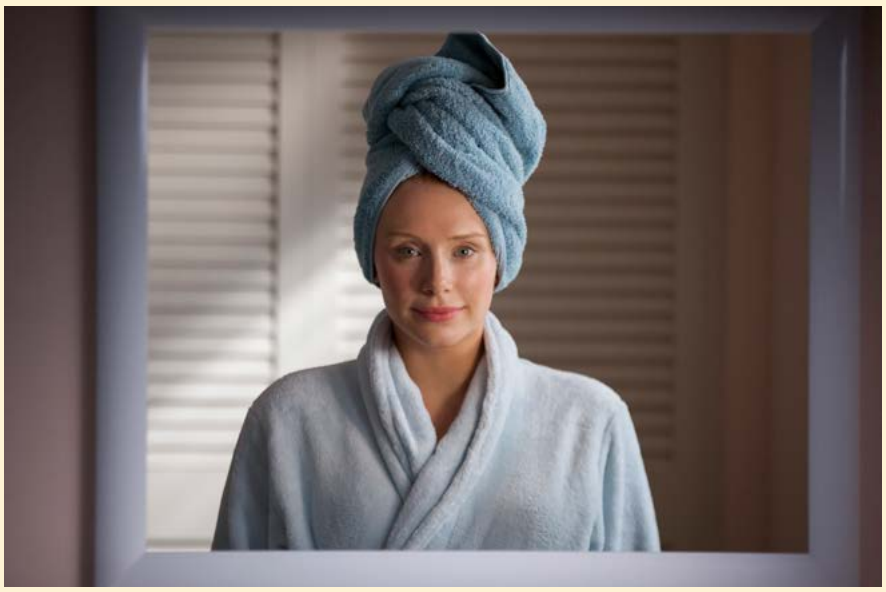

Visionair

Brooker is naast scenarist dus ook visionair, met een zwartgallig beeld van de toekomst. In de vijfde aflevering nemen soldaten het op tegen zombieachtige indringers, die eigenlijk ook maar gewoon mensen zijn. Zo weet Brooker – in deze op *Starship Troopers* (1997) lijkende episode – telkens futuristische metaforen te bedenken voor eigentijdse maatschappelijke problemen. In dit geval doelt hij waarschijnlijk op de vluchtelingencrisis en het wij-versus-zij-denken dat daaruit is ontstaan.

Naast het stijlvolle camerawerk, de pulserende soundtrack (van componisten als Clint Mansell) en de futuristische decors is zo'n politieke boodschap inherent aan *Black Mirror*. De absurditeiten in Brookers misantropische verhaalwereld zijn geen enge geestverschijningen, zoals in *Tales of the Crypt*, maar mogelijke versies van de toekomst. Die toekomst is dichterbij dan we denken: wie heeft na het zien van *Black Mirror* niet alvast de camera van zijn laptop afgeplakt?

Black Mirror ★★★★☆ VERENIGDE STATEN, 2016 | CONCEPT CHARLIE BROOKER | SEIZOEN 3 | MET BRYCE DALLAS HOWARD, ALICE EVE, JAMES NORTON | DISTRIBUTIE NETFLIX

IMPORT

De beste films die deze maand internationaal op dvd en blu-ray verschijnen, samengesteld door Boudisque (boudisque.nl).

The Man From Laramie

Anthony Mann schoot maar liefst acht films met megaster James Stewart. Waar veel regisseurs en producenten zich in ietwat brave films lieten verleiden door zijn sterrenstatus, zet Mann (net zoals Hitchcock in diezelfde periode) juist een spotlicht op Stewarts duistere kant. In deze laatste samenwerking tussen de regisseur en acteur speelt Stewart een vreemdeling die een machtige veeboer dwarszit.

BLU-RAY, REGIO B, EUREKA!

Lords of Dogtown

Het verhaal is legendarisch: tijdens een hevige droogte zetten surfers uit Californië wieltjes onder hun planken om te surfen in opgedroogde zwembaden. Catherine Hardwicke maakte er een enerverende sportfilm van over surfen, skaten, succes en een hechte vriendschap die daardoor onvermijdelijk moet stukgaan. Met rollen van Emile Hirsch en Heath Ledger.

BLU-RAY, REGIO B, EUREKA!

Zelig

Conceptueel een van de originelere Woody Allens: Allen speelt Zelig, een man die zich als een kameleon kan aanpassen aan de mensen om hem heen.

BLU-RAY, REGIO B, ARROW

La luna

"Het is geen film over waarom ze het doet. Het is een film die gefascineerd is dat ze het doet." Zo legde Bernardo Bertollucci zijn controversiële film Luna uit, een film waarin een operazangeres een incestueuze relatie aangaat met haar vijftienjarige zoon.

BLU-RAY, REGIO A, KINO LORBER

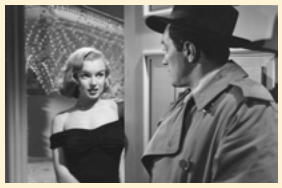

Apshalt Jungle

Geprezen om zijn beheerste stijl is *The Asphalt Jungle* een van de sterkere film noirs uit de hoogtijdagen van het genre. Een man komt na zeven jaar uit de gevangenis en beraamt meteen een grote roof van waardevolle diamanten. Marilyn Monroe speelt een van haar eerste rollen in dit meesterwerk van John Huston.

BLU-RAY, REGIO A, CRITERION

BEFORE THE FLOOD

Before the Flood en *Into the Inferno*

DE BRANDENDE WERELD

Leonardo DiCaprio sprak voor zijn urgente klimaatdocumentaire *Before the Flood* veel mensen die zinnige dingen te zeggen hebben over klimaatverandering en soms ook met deeloplossingen komen.

In zijn jongensjaren hing er boven het bed van Leonardo DiCaprio een poster van het drieluik *De tuin der lusten* van Jheronimus Bosch. Vooral het derde deel joeg de klein Leo angst aan: na de tuin der lusten volgde overbevolking en wachtte er een helse wereld. Om te voorkomen dat we in die duisternis belanden komt DiCaprio met de klimaatdocumentaire *Before the Flood*, waarvoor hij drie jaar over de wereld reisde in opdracht van National Geographic, die de film een week lang gratis online aanbood. Hij reisde van Baffin Island in arctisch Canada naar het overstroomde eiland Kiribati in de Grote Oceaan, van het regenwoud van Sumatra dat wordt verbrand voor de productie van palmolie, naar de kust van Miami, waar de burgemeester uit voorzorg waterpompen heeft laten installeren.

Hij sprak wetenschappers, zoals de ontdekker van de hockeystickgrafiek, wereldleiders als Obama en de paus, en gewone mensen die de gevolgen van klimaatverandering aan den lijve ondervinden. Interviewer DiCaprio hoeft niemand te overtuigen: klimaatontkenners zijn alleen op archiefbeeld te zien en krijgen terecht geen spreektijd. In Amerika is de lobby van klimaatontkenners hardnekkig, zoals laatst nog te zien was in een tv-documentaire van Gideon Levy, maar DiCaprio richt zich wijselijk op de mensen die wel wat zinnigs te zeggen hebben en soms ook met deeloplossingen komen.

DiCaprio komt niet met nieuwe feiten maar stipt wel op een heldere manier allerlei relevante onderwerpen aan: zo zal het verdwijnen van het zomerpoolijs een albedo-effect veroorzaken, kan onze Warme Golfstroom stoppen door koud smeltwater, en stoten koeien gigantisch veel methaan uit, wat ons noopt om minder rundvlees te eten. Ook is het goed om nog eens doordrongen te raken van het feit dat we onze beschaving te danken hebben aan het stabiele klimaat van de afgelopen 12.000 jaar.

Beyond the Flood, geregisseerd door de maker van Oscarwinnaar *The Cove*, steekt compositorisch goed in elkaar. Ook de soundtrack van Mogwai toont aan dat er zorg is besteed aan de vorm waarin de boodschap is gegoten. DiCaprio, vaak in vrijetijdskleding, is alleen wel erg veel in beeld: je moet de 'wows' en 'amazings' van DiCaprio op verre locaties wel voor lief nemen, maar hij steekt de hand ook in eigen boezem over zijn eigen enorme ecologische voetafdruk.

Zoals veel klimaatalarmisten waarschuwt DiCaprio voor de catastrofe, hoewel milieuactivisten inmiddels zijn teruggekomen van die methode: angst verlamt, maakt conservatief en zet juist niet aan tot actie. Veel beter is het om handvaten te bieden en krachten te bundelen, want als individu voel je je vaak machteloos. Zoals recent een belangrijk deel van het Nederlandse bedrijfsleven, waaronder reuzen als Essent, Shell en Schiphol, op een klimaattop in Rotterdam opriepen tot een Deltaplan voor energietransitie en een klimaatwet. Het lijkt erop dat er een kentering gaande is, en dat niemand het zich meer kan permitteren om achter te blijven. Hoop doet leven.

MARISKA GRAVELAND ★★★★☆

Before the Flood VERENIGDE STATEN, 2016 | REGIE FISHER STEVENS | 95 MINUTEN | DISTRIBUTIE NATIONAL GEOGRAPHIC CHANNEL

Wetenschap en religie liggen gevaarlijk dicht bij elkaar in Werner Herzogs vurige *Into the Inferno*, een documentaire waarin hij de relatie tussen mens en natuur op z'n Herzogiaans onder handen neemt.

Into the Inferno is een film waar Werner Herzog jaren mee rondliep en die nu eindelijk – uitgerekend na zijn documentaire over het internet – online verschijnt op Netflix. Al in 1976 filmde de Duitse avonturier voor de documentaire *La Soufrière* het eiland Guadeloupe, terwijl de gelijknamige vulkaan er op het punt van uitbarsten stond. Hij legde verlaten huizen, desolate straten en verstoten pakdieren vast, en bij toeval ook een slapende man die ervoor koos om al rustend te sterven op zijn eigen eiland. Beelden van deze film zijn verwerkt in Herzogs vulkanenfilm *Into the Inferno,* net als achter-de-schermenopnamen van *Encounters at the End of the World* waarin Herzog voor het eerst kennismaakt met vulkanologen die een wetenschappelijke obsessie hebben voor dit vurige, ontzagwekkende natuurfenomeen.

Zeggen dat *Into the Inferno* alleen over vulkanen gaat is als stellen dat *Aguirre* over de zoektocht naar goud gaat, of dat *Fitzcarraldo* die ene film is waarin een boot over een heuvel wordt gesleept. Ja, die dingen zijn erin te zien, maar de films gaan vooral over wat daaraan ten grondslag ligt: de obsessieve zucht naar kennis over het onbekende die de religieuze manie soms gevaarlijk dicht nadert. Niet voor niets neemt Herzog de vulkanoloog Clive Oppenheimer (een opvallend rationele man binnen Herzogs oeuvre) als hoofdpersonage en laat hij deze onderzoeker uit Cambridge het grootste deel van het interviewwerk verrichten.

Wetenschap en religie komen letterlijk tegenover elkaar te staan als Oppenheimer stammen interviewt die dicht bij een vulkaan wonen. Aan een stamhoofd vraagt hij in het bijzonder naar de geesten die in de vulkaan zitten. "Zij kunnen met ons praten door de vulkaan", is het antwoord. Het blijkt een handig houvast voor Herzog, die vulkanen over de hele wereld op een sublieme, quasi-religieuze manier benadert. Over beelden van rondspattend magma (een bijzonder zeldzaam beeld, aangezien er maar weinig vulkanen zijn waar je rechtstreeks 'in' kan kijken) plaats hij galmende koren die de bovennatuurlijke, goddelijke kracht van de vulkaan benadrukken.

Wetenschap, religie en politiek overlappen elkaar al helemaal in een opmerkelijke episode in Noord-Korea, waar de filmploeg onder het mom van een vulkanologische samenwerking mag draaien. Hier schittert Herzog weer in zijn opmerkelijke observaties in voice-over ("Er is geen andere manier om dit land te zien, dan de manier waarop het gezien wil worden"). Bovendien biedt hij een unieke inkijk in de manier waarop de nationale identiteit van Noord-Korea, zoals die van zoveel landen, is gelieerd aan de sublieme kracht van diens vulkaan. Dat land mag wel een Grote Leider hebben, maar zoals Herzog in zijn gehele oeuvre al laat zien: geen mens is zo groot als de natuur.

HUGO EMMERZAEL ★★★★☆

Into the Inferno VERENIGDE STATEN, 2016 / REGIE WERNER HERZOG | 104 MINUTEN | DISTRIBUTIE NETFLIX

INTO THE INFERNO

Actie!

REGISSEUR NICOLE VAN KILSDONK OVERLEGT MET CAMERAMAN GREGG TELUSSA, NAAST HAAR BEPPIE MELISSEN (MET SUÈDE JASJE), RECHTS GENE BERVOETS

Slingerduinlaan 2, 1971 JT IJmuiden Woensdag 26 oktober 2016, 14.42 uur

"Hier? En hier? Hier ook?" Terwijl hij op het lommerrijke laantje op begraafplaats Duinhof richting de camera wandelt, vraagt acteur Gene Bervoets waar de zon op zijn gezicht valt. Er staan enorme lampen en dito witte schermen rond de graven, maar de echte zon komt zo af en toe óók door de wolken en werpt een hemels licht op Bervoets' gezicht.

Terwijl Bervoets een ideale route probeert uit te stippelen wordt de mascara van zijn tegenspeelster Beppie Melissen bijgewerkt. In de hele verre verte is een productieassistent met een enorme blower bezig de laatste herfstbladeren van het laantje weg te blazen. In de *Oude liefde*-scène die regisseur Nicole van Kilsdonk cum suis vandaag opneemt in IJmuiden is het namelijk voorjaar.

De voormalige echtelieden Fer (Bervoets) en Fransje (Melissen) komen elkaar weer tegen bij het graf van hun onverwachts overleden zoon (Leo Alkemade). Tijdens het rouwproces zijn ze ondanks zichzelf weer verliefd op elkaar worden – tot leedwezen van hun huidige partners (Carly Wijs en Aus Greidanus), hun beide dochters (Eva van der Gucht en Halina Reijn) en hun schoondochter (Hadewych Minis).

Als alles en iedereen eindelijk in gereedheid is voor de opname, klinkt in de verte nog altijd het geloei van de blower. En door dat geloei hoort de productiemedewerker niet dat Jan en alleman zijn naam roept en hem maant te stoppen. Iemand trekt een sprintje, het geloei houdt op. "Aandacht voor opnamen... Stilte, en..." zegt de opnameleider.

Dan klinkt het gebrom van een brommertje; iets dichterbij passeert een vrouw op een rammelende fiets. Het is nog niet alles. "Dat vreemde hoge geluid, hoort iemand dat?" wil de opnameleider weten. "Weet iemand waar dat vandaan komt? Hebben we dat onder controle?"

Even later lijkt de rust op de set wedergekeerd. "Oké, aandacht, stilte voor opnamen. En..." Op dat moment komt Van Kilsdonk – vooral bekend van *Ochtendzwemmers* (2001), *Patatje oorlog* (2011) en *Ventoux* (2015) – met *Onder het hart* (2014) verfilmde ze al eerder een origineel scenario van Peer Wittenbols – achter haar monitor vandaan. "Nog een klein moment graag", zegt ze terwijl ze omhoog wijst. "Een vliegtuig."

"Geluid..." zegt de opnameleider een paar tellen later. "Loopt", vult de geluidsman aan. "En actie!" Melissen staat in gedachten verzonken voor het graf van haar zoon; vanuit de verte komt Bervoets aanlopen, handen in de zakken. Boven hun hoofden hangen enorme geluidshengels. Onder de voet van de geluidsassistent die met Bervoets meebeweegt, kraakt een eikel. Er vliegt nog een vliegtuig over.

"En stop", zegt Van Kilsdonk. "Nog eentje?" wil cameraman Gregg Telussa weten. "Yes", antwoordt Van Kilsdonk. Melissen kijkt vragend in haar richting: "Hoe zat het ook alweer?" vraagt ze. "Gene komt aanlopen, ik zie hem en ik lach hem toe, toch?" Van Kilsdonk struikelt bijna over een grafsteen als ze naar haar toeloopt om uit te leggen wat ze voor ogen heeft.

"Nog een keer, maar zonder kus", zegt ze. Iedereen neemt zijn positie weer in, maar als de opnameleider zijn riedel heeft laten klinken, steekt er vanuit het niets een wind op en komen er honderden herfstbladeren naar beneden dwarrelen. "Wacht maar even, Gene", gebaart Van Kilsdonk.

De zon verdwijnt achter de wolken, er komt nog een brommertje voorbij, maar even later draait de camera en staan Melissen en Bervoets samen in verstild verdriet voor het graf. Ze wisselen intieme blikken, hun handen zoeken en vinden elkaar. "En stop!" roept Van Kilsdonk. "Heel goed. We gaan door met close-ups."

JAN PIETER EKKER
FOTO BOB BRONSHOFF

Oude liefde NEDERLAND, 2016 | REGIE NICOLE VAN KILSDONK | PRODUCENT THE FILM KITCHEN (INEKE KANTERS, JAN VAN DER ZANDEN) | IN COPRODUCTIE MET A PRIVATE VIEW (DRIES PHLYPO) | UITVOEREND PRODUCENT MAUDY VAN BREE | | SCENARIO PEER WITTENBOLS | CAMERA GREGG TELUSSA | MONTAGE WOUTER JANSEN | PRODUCTION DESIGN MAX VAN ESSCHE | KLEDING VALERIE LE ROY | MAKE-UP MARJON HOOGENDOORN | MET BEPPIE MELISSEN, GENE BERVOETS, HADEWYCH MINIS, EVA VAN DER GUCHT, HALINA REIJN, CLAUDIA KANNE, AUS GREIDANUS SR., CARLY WIJS | KLEUR, ±90 MIN | OMROEP MAX | DISTRIBUTIE SEPTEMBER FILM | TE ZIEN NAJAAR 2017

DE FILMKRANT #394 VERSCHIJNT OP DONDERDAG 15 DECEMBER

Volgende maand

BRIMSTONE THE HISTORY OF LOVE HOW TO MEET A MERMAID LA LA LAND SILENCE TO MY BELOVED BILLY LYNN'S LONG HALFTIME WALK CÉZANNE ET MOI POESÍA SIN FIN DEMAIN TOUT COMMENCE DE ERFENIS THE BYE BYE MAN WALKING DISTANCE THE VIOLIN TEACHER L'ODYSSEE BALLERINA A STREET CAT NAMED BOB PASSENGERS COLLATERAL BEAUTY WHY HIM? ONZE JONGENS LIVE BY NIGHT PATRIOTS DAY

QUINZAINE DES RÉALISATEURS CANNES

"DE BESTE FILM DIE IK DIT JAAR HEB GEZIEN."
Pedro Almodóvar

OFFICIAL SELECTION tiff TORONTO INTERNATIONAL FILM FESTIVAL 2016

NERUDA

Gael
GARCÍA BERNAL

Luis
GNECCO

Mercedes
MORÁN

Een film van
Pablo LARRAÍN
Regisseur van **No** en **El Club**

8 DECEMBER
IN DE BIOSCOOP

imagine WWW.IMAGINEFILM.NL 12 9 7

Monsieur X © FILM 1 - FILM AFTER - SOUVENIR INC. MARRIED - STATE FILMS - SUNFILM INTERNATIONAL

Programma en kaarten

▶ idfa.nl ▶ idfa app

idfa

November 16/27

International Documentary
Film Festival Amsterdam